

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΑΗ' | ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ — ΤΗΛ. 72.18.308

1/15 ΜΑΪΟΥ 1989

ΑΡΙΘ. 7

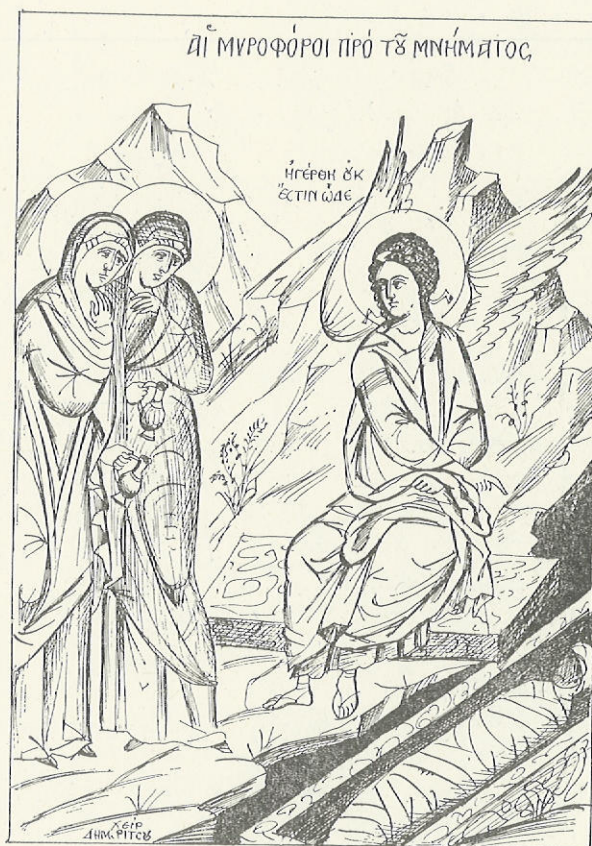
== ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ==

«Αναστάσεως ημέρα...». — Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Χριστιανισμός και φεμινισμός. — Μητροπ. Πατρῶν Νικοδήμου, Μηνύματα Τριφιδίου. — Ἰωάννου Φουντούλη, Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικές, κανονικές και ἄλλες ἀπορίες. — Δημοσθ. Σαβράμη, Ἡ Ἱ. Μητρόπολις Γερμανίας, ὡς φορέας τῆς Ὁρθοδόξου Παραδόσεως. — Ἀρχιμ. Παντ. Καθρεπτίδη, «Ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά Σου». — Ἀρχιμ. Γεωργ. Στέφα, Ἐκέρδισε «στάχυας ἀειζωίας». — Ἀλεξ. Μ. Σταυροπούλου, Ἀπὸ τὰ ἔσχατα σὰ πρωταρχικά. — π. Βιργκίλ Γκεωργκίου, Ὁ προσφοράρης Παντελεήμων. — π. Ἀντ. Ἀλεβιζοπούλου, «Υπεραγορά θρησκείας». — Πρωτοπρ. Σερ. Φαράσογλου, Ἀπὸ τὴν τάξη και ψαλμωδία στὸν πατριαρχικὸ ναὸ ΚΠόλεως. Μωυσέως Μοναχοῦ Ἁγιορείτου, Τὸ ἅγιον Πνεῦμα ὡς ἐμπνευστὴς τῆς ἐξαγιαστικῆς μοναστικῆς ζωῆς... — Κων. Ρ. Ἀθανασιάδη, Μαρτυρία και προσηλυτισμός. — Χρυσ. Ι. Νεαμονιτάκη, Ἄνθη εὐλαθείας στὴν Πόλη τῶν ὀνείρων μας. — Μαρίας Ματζάρη - Μιχαήλ, Ἡ πρεσβυτέρα οἰκοδέσποινα. — Ἐπίκιρα. — Εὐαγγέλου Π. Λέκκου, Εἰδήσεις πού ἐνδιαφέρουν τοὺς Ἐφημερίους.

● ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Ἀθῆναι, Ἰασιῶν 1 — Τηλ.
72.10.734 ● Προϊστάμενος Τυπογραφείου: Ἰωάννης
Μιχαήλ, Ἀριστοτέλους 179,
112 51 Ἀθῆναι.

“ΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ ΗΜΕΡΑ...”

«Νῦν πάντα πεπλήρωται φωτός,
οὐρανός τε και γῆ και τὰ καταχθόνια.
Ἐορταζέτω γοῦν πᾶσα κτίσις,
τὴν ἔγερσιν Χριστοῦ, ἐν ἧ ἔστερέωται.»

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΦΕΜΙΝΙΣΜΟΣ*

Τοῦ κ. ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Ὁμοτίμου Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

9. Ἡ χειροτονία τῶν διακονισσῶν.

Ἐνας ἐκ τῶν κυρίων στόχων τῆς Φεμινιστικῆς Θεολογίας εἶναι ἡ προβολή τῆς χειροτονίας τῶν γυναικῶν καὶ τῆς εἰσόδου αὐτῶν σὲ ὅλες τὶς βαθμίδες τοῦ ἱεροῦ κλήρου, πρᾶγμα ποῦ εἶναι ἀντίθετο πρὸς τὴν μακροαίωνα ὀρθόδοξη παράδοσι. Ἡ παράδοσις αὐτή, ἡ ὁποία γνώρισε μόνον τὴν *sui generis* ιδιότυπη χειροτονία τῶν διακονισσῶν, — ἐὰν ἐξ ἐπόψεως κανονικῶν δικαιωμάτων καὶ ἐκκλησιαστικῶν λειτουργημάτων τοποθετῆ τις διακόνισσες στὸ μεταίχμιο μεταξὺ τοῦ ἀνωτέρου καὶ κατωτέρου κλήρου —, ἀπὸ ἀποψι λειτουργικῆ καὶ μυστηριακῆ προβλέπει γιὰ τὶς διακόνισσες χειροτονία, ἡ ὁποία ἔχει ὅλα τὰ εἰδολογικὰ γνωρίσματα, τὰ ὁποία ἔχουν — ὄχι οἱ χειροθεσίες τοῦ κατωτέρου κλήρου, ἀλλὰ — οἱ χειροτονίες τῶν τριῶν τάξεων τοῦ ἀνωτέρου κλήρου.

Μέσα στὰ βυζαντινὰ «Εὐχολόγια», ἐνῶ οἱ περιγραφόμενες χειροθεσίες τοῦ λεγομένου κατωτέρου κλήρου (ψάλτου, ἀναγνώστου, ὑποδιακόνου) τελοῦνται ἔξω ἀπὸ τὸ ἱερὸ βῆμα καὶ ὄχι κατὰ τὴ διάρκεια τῆς Εὐχαριστιακῆς Θείας Λειτουργίας, ἡ χειροτονία τῶν διακονισσῶν ὁμοιάζει πρὸς τὴν χειροτονία τῶν ἐπισκόπων, πρεσβυτέρων καὶ διακόνων, διότι γίνεται μέσα στὸ ἱερὸ βῆμα καὶ μπροστὰ στὴν ἁγία Τράπεζα κατὰ τὴ διάρκεια τῆς Θείας Λειτουργίας καὶ μάλιστα μετὰ τὴν ἁγία Ἀναφορά, δηλαδὴ ἀμέσως μετὰ τοὺς λόγους «Καὶ ἔσται τὰ ἐλέη...». Κατὰ τὴν χειροτονία τῆς διακονίσσης ὁ ἐπίσκοπος ἀπαγγέλλει ὄχι μία εὐχή, ὅπως στὶς κατώτερες χειροθεσίες, ἀλλὰ δύο εὐχές, πρᾶγμα ποῦ εἶναι γνώρισμα τῶν ἀνωτέρων χειροτονιῶν. Ἡ ἐκφώνησις «Ἡ Θεία Χάρις, ἡ τὰ ἀσθενῆ θεραπεύουσα...», ποῦ ἀκούεται κατὰ τὴν χειροτονία τῆς διακονίσσης, ἀποτελεῖ γνώρισμα μόνον τῆς χειροτονίας τῶν

ἀνωτέρων κληρικῶν (ἐπισκόπου, πρεσβυτέρου, διακόνου), διότι ἡ ἐκφώνησις αὐτὴ δὲν ἀκούεται στὶς χειροθεσίες τῶν κατωτέρων κληρικῶν, οὔτε αὐτοῦ τοῦ ὑποδιακόνου. Ἡ διακόνισσα κατὰ τὴν χειροτονία περιβαλλόταν τὸ διακονικὸ ὠράριο, φέροντας τὶς δύο ἀρχές του μπροστὰ. Κατὰ τὴν ὥρα τῆς Θείας Κοινωνίας ἡ διακόνισσα κοινωνεῖ, ὅπως ὁ διάκονος, λαμβάνοντας τὸ ἅγιο ποτήριο ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ χειροτονοῦντος Ἀρχιερέως, ἀλλὰ «οὐδενὶ μεταδίδωσι» τὴν Θεία Κοινωνία. Γι' αὐτὸ «ἐπιτίθησιν αὐτὸ (τὸ ἅγιον ποτήριον) τῇ ἁγίᾳ τραπέζῃ»³³.

Κάνει ἐντύπωσι, ὅτι σὲ μιὰ ἐποχὴ, κατὰ τὴν ὁποία στὴ Δύσι ἀκόμη καὶ σχετικῆς θεολογικῆς συζητήσεως ἀνάγκασαν τοπικῆς ἐκκλησιαστικῆς συνόδους νὰ ἐξετάσουν ἐὰν ἡ γυναίκα εἶναι εἰκὼν τοῦ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπινο ὄν, στὴν Ἑλληνικὴ Ἀνατολή ἢ Ἑκκλησία, κατὰ τρόπον ρηξικέλευθον καὶ πρωτοποριακόν, τὴν εἰσήγαγε σ' αὐτὸ τὸ ἱερὸ βῆμα, γιὰ νὰ τὴν ἀναδείξῃ διακόνισσαν μετὰ χειροτονίαν, ποῦ γινόταν μπροστὰ στὸ ἱερὸ θυσιαστήριον. Στὴν πρώτη ἀπὸ τὶς δύο εὐχές τῆς χειροτονίας ὁ ἐπίσκοπος βεβαιώνει, ὅτι ὁ Θεὸς «οὐκ ἀνδράσι μόνον, ἀλλὰ καὶ ταῖς γυναίξιν δωρεῖται τὴν χάριν καὶ τὴν ἐπιφοίτησιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος». Γι' αὐτὸ ζητοῦμε ἀπὸ τὸν Θεὸ νὰ «καταπέμψῃ αὐτῇ (στὴν χειροτονοῦμένη διακόνισσα) τὴν πλουσίαν δωρεάν τοῦ ἁγίου Πνεύματος». Στὴ δεύτερη εὐχὴ ὁ ἐπίσκοπος λέγει χαρακτηριστικὰ: «Δέσποτα Κύριε, ὁ μηδὲ γυναῖκας ἀναθεμέναις ἑαυτὰς καὶ βουληθείσας καθ' ὃ προσῆκε λειτουργεῖν τοῖς ἁγίοις οἴκοις σου ἀποβαλλόμενος, ἀλλὰ ταύτας ἐν τάξει λειτουργῶν προσδεξάμενος, δώρησαι τὴν χάριν τοῦ ἁγίου Σου Πνεύματος καὶ τῇ δούλῃ Σου ταύτῃ, βουληθείσῃ ἀναθεῖναι Σοὶ ἑαυτὴν καὶ τὴν διακονίας ἀποπληρῶσαι χάριν,

33. Εὐαγγέλου Δ. Θεοδωροῦ, Ἡ «χειροτονία» ἢ «χειροθεσία» τῶν διακονισσῶν, Ἐναίσιμος ἐπὶ διδακτορικῆ διατριβῇ, ἐν Ἀθήναις 1954, σ. 57.

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 99 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 6 τεύχους

ὡς ἔδωκας χάριν τῆς διακονίας Σου Φοίβη, ἣν ἐκάλεσας εἰς ἔργον τῆς λειτουργίας· παρὰ σχου δὲ αὐτῇ ὁ Θεός, ἀκατακρίτως προσκαρτερεῖν τοῖς ἀγίοις ναοῖς Σου...»³⁴.

Ἡ χειροτονία τῶν διακονισσῶν ἦταν τὸ μοναδικὸ μέσα στὴν Ἐκκλησία εἶδος χειροτονίας γυναικῶν, μὲ τὴν ὁποία ἐδημιουργεῖτο ὁ μοναδικὸς βαθμὸς τοῦ γυναικείου κλήρου καὶ ἡ μοναδικὴ τάξις αὐτοῦ, δηλαδή ὁ βαθμὸς καὶ ἡ τάξις τῶν διακονισσῶν. Δὲν ὑπάρχει ὑπαινιγμὸς στὶς πηγές, ὅτι ἡ χειροτονία τῆς διακόνισσης σήμαινε προαγωγή τῆς χειροτονουμένης ἐκ τυχόν κατωτέρων βαθμῶν (λ.χ. ὑποδιακόνου) ἢ ὅτι παρεῖχε σ' αὐτὴν δυνατότητα καὶ δικαιώματα γιὰ ἀνοδο στοὺς βαθμοὺς τοῦ πρεσβυτέρου ἢ τοῦ ἐπισκόπου. Ἡ χειροτονηθεῖσα διακόνισσα, χωρὶς ἀνταγωνιστικότητα πρὸς τὴν ἀνδρική ἱερωσύνη, ἦταν ἄγγελος τῶν ἔργων τοῦ ἐλέους, φωτισμένη κατηχήτρια καὶ συνεργάτις τοῦ ἐπισκόπου καὶ τῶν ἱερέων στὸ ποιμαντικὸ καὶ κοινωνικὸ τους ἔργο καὶ στὸ βάπτισμα τῶν γυναικῶν³⁵.

Τὸ ὅτι οἱ χειροτονημένες διακόνισσες κατατάσσονται στὶς τάξεις τῶν κληρικῶν καὶ τὸ ὅτι ἐξ ἐπόψεως λειτουργικῆς καὶ μυστηριακῆς ἡ ιδιότυπη τάξις τῶν διακονισσῶν συνδέεται πρὸς τὸν ἀνώτερο κλῆρο, δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία. Αὐτὸ πιστοποιεῖται καὶ ἀπὸ τὸ βυζαντινὸ ἐκκλησιαστικὸ δίκαιο. Ἄς θυμηθοῦμε τὴν ἰουστινιάνεια νομοθεσία. Ὁ Codex Justinianus κατατάσσει τὶς διακόνισσες στὸν ἱερὸ κλῆρο καὶ τὶς ἀναφέρει σὲ κεφάλαιο διατάξεων, ποὺ ἔχει τὸν τίτλο «De episcopis et clericis»³⁶. Ἡ 6η Νεαρά (Novella) τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἔχει τὸν ἀποκαλυπτικὸ τίτλο: «Περὶ τοῦ πῶς δεῖ χειροτονεῖσθαι τοὺς ἐπισκόπους καὶ πρεσβυτέρους καὶ διακόνους ἄρρενας καὶ θηλείας»³⁷. Ἡ 3η Ἰουστινιάνειος Νεαρά (Novella), ἡ ὁποία φέρει τὴν ἐπιγραφή «Περὶ τοῦ ὠρισμένου εἶναι τὸν ἀριθμὸν τῶν κληρικῶν τῆς ἀγιωτάτης μεγάλης Ἐκκλησίας τῆς

πανευδαίμονος (πόλεως)», ὀρίζει ὅτι στὸν ναὸ τῆς Ἁγίας Σοφίας πρέπει νὰ ὑπηρετοῦν 60 ἱερεῖς, 100 διάκονοι, 40 διακόνισσες («διακόνους δὲ ἄρρενας ἑκατὸν καὶ τεσσαράκοντα θηλείας»), 90 ὑποδιάκονοι, 110 ἀναγνώστες, 25 ψάλτες³⁸. Τὸ Σύνταγμα Κανόνων τοῦ ἱεροῦ Φωτίου ἀναφέρει, ὅτι καὶ κάποια Νεαρά τῆς νομοθεσίας τοῦ Ἡρακλείου κατατάσσει τὶς διακόνισσες στὸν ἱερὸ κλῆρο καὶ ἐπαναλαμβάνει, ὅτι στὴν Ἁγία Σοφία πρέπει νὰ ὑπηρετοῦν 40 διακόνισσες³⁹.

Στὰ Ἱεροσολυμιτικὰ Δίπτυχα τῆς Λειτουργίας τοῦ ἁγ. Ἰακώβου, ἡ ὁποία ἀνάγεται ὑπὸ τοῦ Brightman στὸ ἔτος 1166, μνημονεύονται δύο φορὲς διακόνισσες μετὰ ξὺ διακόνων καὶ ὑποδιακόνων: «Ἐτι ὑπὲρ πρεσβυτέρων, διακόνων, διακονισσῶν, ὑποδιακόνων, ἀναγνωστῶν, ἐρμηνευτῶν, ἐποριστῶν, ψαλτῶν, μοναζόντων...» (Ἐπανολομβάνονται πῖο κάτω τὰ ἴδια).

(Συνεχίζεται)

38. Ἐνθ' ἀνωτ., σ. 21. Καὶ ὁ Β α λ σ α μ ὶ ο ν, ἐρμηνεύοντας τὸν ἱστ' κανόνα τῆς ἐν Τρούλλῳ Πενθέκτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου, λέγει: «Ὁ Ἰουστινιανὸς ἐξήκοντα πρεσβυτέρους, διακόνους δ' ἑκατὸν καὶ διακονίσσας τεσσαράκοντα ἐν τῇ μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ ἔταξεν» (Γ. Α. Ρ ἄ λ λ η—Μ. Π ο τ λ η, Σύνταγμα τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων, τόμ. 2, 340 ἐξ).

39. F. E. Brightman, Liturgies Eastern and Western, σ. 501-502.

ΕΡΜΗΝΕΙΑΙ ΕΥΣΕΒΕΙΣ

τοῦ ψυχῶφελεστάτου καὶ θαυμαστοῦ βιβλίου
ὀνομαζομένου

ΠΕΡΙ ΜΙΜΗΣΕΩΣ ΧΡΙΣΤΟΥ

μὲ στόχασες πνευματικαῖς καὶ κατάνυξι
εἰς κάθε κεφάλαιον

Ἡ «Μίμησις» αὐτῆ τοῦ Χριστοῦ διαφέρει θεοσικῶς ἀπὸ ὅλες τὶς μέχρι τώρα μεταφράσεις εἰς τὴν ἑλληνικὴν. Εἶναι ἡ πληρεστέρα, ἀπὸ ὀρθοδόξου ἐπόψεως.

*Ανατύπωσις καλαισθητοῦ κατὰ τὸ πρωτότυπον ἐκδόσεως Ἑνετίας, ἔτους 1770. Μὲ ἔγκρισιν καὶ εὐλογίαν τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας μας.

Σελίδες 532, ἐξώφυλλον εἰς τετραχρωμίαν, δρχ. 800 (πλέον ταχυδρομικά).

Κεντρικὴ διάθεσις: Ἀποστολικὴ Ἐκκλησία, Ἱακώβου 1, 115 21 Ἀθήνα, τηλ. 722.8008.

34. Ἐνθ' ἀνωτ., σ. 55-56.

35. Γιά τοὺς τομεῖς τῆς ἐργασίας τῶν διακονισσῶν βλ. λεπτομερῶς ἐνθ' ἀνωτ., σ. 78 ἐξ. καὶ ἐν Εὐαγγελίου Δ. Θεοδώρου, Ἡρώδης τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης — Αἱ διακόνισσαι διὰ τῶν αἰώνων, σ. 55 ἐξ.

36. P. Krueger, Codex Justinianus, Βερολῖνον 1892, Liber Primus, III.

37. R. Schoell — G. Kroll, Novellae, Βερολῖνον 1895, σ. 35.

ΜΗΝΥΜΑΤΑ ΤΡΙΩΔΙΟΥ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΜΗΝΥΜΑΤΑ ΤΩΝ ΚΥΡΙΑΚΩΝ ΤΟΥ ΤΡΙΩΔΙΟΥ

Α' ΑΠΟ ΤΑ ΑΓΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ ΤΗΣ Θ. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Πατρῶν
κ. ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ

2. ΑΜΟΙΒΑΙΟΤΗΣ «ΖΩΗΣ ΤΗΣ ΝΥΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΜΕΛΛΟΥΣΗΣ»

«Τότε καθίσει ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, καὶ συναχθήσεται ἔμπροσθεν αὐτοῦ πάντα τὰ ἔθνη».
(Ματθ. 25, 31-32)

Τὴν εἰκόνα τῆς μελλούσης Κρίσεως προβάλλει ἐνώπιόν μας σήμερον ἡ Ἐκκλησία. Καὶ θὰ ἐνόμιζε κανεὶς, ὅτι δλόκληρος ἡ διδασκαλία τοῦ σημερινοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου ἀναφέρεται εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν, εἰς τὴν ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. Ὅμως, ἐνῶ γίνεται λόγος περὶ τῆς μελλούσης Κρίσεως, τὰ διδάγματα καὶ τὰ συνθήματα πού προβάλλονται εἶναι τρεχούσης χρήσεως καὶ ἐπικαίρου σημασίας, τ.ἔ. ἔχουν χρησιμότητα καὶ ὠφελιμότητα διὰ τὴν παρούσαν ζωὴν, τὴν ὁποίαν ἤδη ζῶμεν.

1. Καὶ ἰδοὺ λοιπόν, ὅτι Αὐτὸς ὁ Κύριος, ὁμιλῶν περὶ τῆς μελλούσης Κρίσεως καὶ περὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς, σχετίζει καὶ συνδέει τὴν ζωὴν τὴν μέλλουσαν μὲ τὴν παρούσαν. Παρουσιάζει τὴν μέλλουσαν ζωὴν ὡς συνέχειαν τῆς παρούσης· καὶ ὄχι ἀπλῶς συνέχειαν, ἀλλ' ὡς ζωὴν, τῆς ὁποίας τὰς συνθήκας προετοιμάζοντες ἤδη, καὶ τῆς ὁποίας τὰ θεμέλια θέτομεν τώρα ζῶντες ἐπὶ τῆς γῆς. Εἶναι δὲ τὸ οἰκοδόμημα τῆς μελλούσης ζωῆς ἀνάλογον πρὸς τὸ θεμέλιον πού θέτομεν τώρα. Ζωὴ ἐνάρετος καὶ ἀγία ἐπὶ τῆς γῆς θὰ ἔχη συνέχειαν μακαρίαν καὶ εὐτυχῆ εἰς τὴν αἰωνιότητα. Ἡ ἐπίγειος δὲ ἀμαρτωλότης θὰ ἔχη συνέχειαν ἀθλίαν καὶ δὴ αἰωνίαν.

Δὲν ὑπάρχει ἕμως μόνον αὐτὴ ἡ συνάρτησις μεταξὺ τῆς παρούσης καὶ τῆς μελλούσης ζωῆς. Ἄλλ' ὁ Κύριος συσχετίζει αὐτὰς ἀμοιβαίως τόσο, ὥστε νὰ γίνονται σαφές ὅτι μία εἶναι ἡ ζωὴ. Καὶ ἂν τώρα ζῶμεν ὡς ἄνθρωποι «σάρκα φεροῦντες καὶ τὸν κόσμον οἰκοῦντες», καὶ ἂν τότε θὰ ζῶμεν ὡς ἄφθαρτοι, τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι πρόκειται περὶ

ἄλλης ζωῆς. Διότι ἡ προσωπικότης τοῦ ἀνθρώπου εἶναι μία καὶ ἐνιαία. Ἀφοῦ ἀπαξ ἐγεννήθημεν, πρόκειται νὰ ζήσωμεν ἀτελευτήτως εἰς τοὺς αἰῶνας. Ὁ ἄνθρωπος ἔχει ἀρχήν, ἀλλὰ δὲν ἔχει τέλος. Ἐκεῖνο τὸ ἐπεισόδιον τῆς μεταβάσεως ἀπὸ τῆς μῆς εἰς τὴν ἄλλην κατάστασιν τῆς ζωῆς, τὸ ὁποῖον ὀνομάζεται θάνατος, εἶναι ἀπλῶς ἡ γέφυρα ἢ μετάγουσα ἀπὸ τῆς ἐπιγείου ὄψεως τῆς ζωῆς εἰς τὴν οὐράνιον. Συνεχῆς λοιπὸν καὶ ἀδιάλειπτος ἡ ζωὴ τῆς προσωπικότητος τοῦ ἀνθρώπου, προεκτεινομένη καὶ παρατεινομένη εἰς τοὺς αἰῶνας. Ὅταν τὸ ἐγνωσῶμεν αὐτό, θὰ φρονοῦμεν μαζί με τὸν Παῦλον ὅτι «ἐὰν τε ζῶμεν, τῷ Κυρίῳ ζῶμεν, ἐὰν τε ἀποθνήσκωμεν, τῷ Κυρίῳ ἀποθνήσκομεν. Ἐὰν τε οὖν ζῶμεν ἐὰν τε ἀποθνήσκωμεν, τοῦ Κυρίου ἐσμεν». Τὰ λόγια αὐτὰ τοῦ ἀποστόλου Παύλου σημαίνουν ὅτι ἡ ὄψις μόνον τῆς ζωῆς ἀλλάζει, ἀλλὰ ἡ ζωὴ εἶναι μία, καὶ δὴ ζωὴ «ἐν τῷ Θεῷ».

2. Καὶ ταῦτα μὲν θεωρητικῶς, ὡς πίστις καὶ φρόνημα, ὡς διδάγμα ὑπογραμμιζόμενον, διὰ νὰ μᾶς δώσῃ τὴν ἔννοιαν τῆς ἀτελευτήτου καὶ αἰωνίου ζωῆς. Θὰ ἐρωτήσῃ ἕμως ὁ καθείς· ποῖαν πρακτικὴν χρησιμότητα ἔχει ἡ πίστις αὐτή; Πολλὴν καὶ σπουδαίαν, ἀγαπητοί. Διότι ἐκ τοῦ φρονήματος τούτου ἀνακύπτει ἓνα σύνθημα· τὰ πάντα νὰ τὰ βλέπωμεν ὑπὸ τὸ πρῖσμα τῆς αἰωνιότητος. Προβάλλεται τ.ἔ. ἓνα μέτρον καὶ κριτήριον μὲ τὸ ὁποῖον θὰ πρέπει νὰ σταθμιζώμεν τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ γεγόνατα τῆς παρούσης ζωῆς. Συνήθως οἱ ἄνθρωποι χρησιμοποιοῦν διάφορα τέτοια μέτρα καὶ σταθμιά. Ὁ ἓνας ἐκτιμᾷ τὰ πράγματα ὑπὸ τὴν ἐποψίν των συμφερόντων. Ὅτι ἰκανοποιεῖ τὸ συμφέρον του, ἐκεῖνο ὑπολογίζει ὡς πολὺτιμον εἰς τὴν ζωὴν· καὶ ὅτι δὲν ἐξυπηρετεῖ τὰ συμφερόντά του, τοῦ εἶναι ἀνεπιθύμητον καὶ τὸ ἀποκροεῖ. Ἄλλος τὰ βλέπει μὲ τὸν φακὸν τῆς ἡδονῆς·

και ακολουθει εις την ζωην του μίαν τακτικήν προσπάθειας, δια να εξασφαλιση τας τέρψεις του· και ο,τι καταθλιπτικόν το αποφεύγει κ.ο.κ.

Ἄλλα τὸ δίδαγμα τοῦ σημερινοῦ Εὐαγγελίου μᾶς καλεῖ νὰ ἐφαρμόζωμεν ἕνα ἄλλο γνώμονα: ὑπὸ τὸ πρῶμα τῆς αἰωνιότητος νὰ βλέπωμεν τὰ πάντα. Ἐλεγε σχετικῶς ὁ ἀπόστολος Παῦλος εἰς τὸν Τιμόθεον· «ἐπιλαθοῦ τῆς αἰωνίου ζωῆς». Δηλαδή νὰ πιασθῆς καλὰ ἀπὸ τὴν αἰωνίαν ζωὴν· ἐκείνη ν' ἀποτελῆ τὸ πρῶτιστον κίνητρον εἰς τὴν ζωὴν σου· καί, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει (θὰ ἐπεξηγοῦσε εἰς ἡμᾶς ὁ Παῦλος), τὸ κίνητρον αὐτὸ θὰ σοῦ δίδῃ τὴν ὀρθὴν ἐκτίμησιν τῶν πραγμάτων καὶ θὰ σὲ βοηθῇ νὰ μὴ βλέπῃς τὰ φθαρτὰ ὡς πολῦτιμα, ἀλλὰ νὰ τὰ ἐκτιμᾷς κατὰ τὴν πραγματικὴν των ἀξίαν. Διότι εἶναι θεαίως χρήσιμα πολλὰ ἐπίγεια καὶ ὕλικα πράγματα. Ἄλλ' εἶναι πάντως πρόσκαιρα. Ἄλλα εἶναι τὰ μόνιμα καὶ ἀναφαίρετα. Κυρίως δὲ τὰ ἔργα τῆς ἀγάπης, τὰ ὁποῖα ὁδηγοῦν πρὸς τὴν αἰωνίαν μακαριότητα.

Μὲ τὴν προοπτικὴν λοιπὸν τῆς αἰωνιότητος κινούμενος ὁ χριστιανὸς, προκειμένου κατὰ νὰ ἐνεργήσῃ καὶ νὰ πράξῃ, θὰ σκεφθῇ: ποίαν σημασίαν καὶ ποίαν βαρύτητα καὶ συνέπειαν θὰ ἔχῃ ἡ πράξις του ἐν σχέσει πρὸς τὴν αἰωνιότητα; Καὶ ἀναλόγως θὰ προχωρήσῃ. Κατ' αὐτὸν δὲ τὸν τρόπον θὰ ἔχῃ ἕνα κριτήριον θετικὸν καὶ ἀσφαλές. Διότι πράγματι αὐτὴ εἶναι ἡ ὀρθὴ τοποθέτησις τῶν πραγμάτων. Ἐὰν ὁ ἄλλος μωπαζῆ· ἐὰν βλέπῃ μόνον τὰ ἄμεσα καὶ τὰ προσεχῆ ἐπακόλουθα· ἐὰν σταματᾷ εἰς τὰς ὑποσχέσεις πού δίνει ἡ ἀμαρτωλὴ ζωὴ καὶ δὲν προχωρῇ μὲ τὴν προοπτικὴν τῆς αἰωνίου ζωῆς, αὐτὸς δὲν βλέπει μακρὰ· καὶ διὰ τοῦτο δὲν εἶναι συνετός. Ὁ χριστιανὸς ἀτενίζει: τὴν αἰωνιότητα· καὶ τοὺς πόθους του καὶ τὰ ἰδανικά του τὰ τοποθετεῖ εἰς τὴν προοπτικὴν αὐτῆς. Ὅ,τι ἐπομένως εἶναι κεφάλαιον διὰ τὴν αἰωνιότητα, αὐτὸ ἄς εἶναι ἰδανικόν καὶ ἐπιδιώξῃς μας· καὶ ο,τι ἀποτελεῖ προσωρινὴν ἀπόλαυσιν μετὰ ἀμαρτίας, ἄς ἀποκρούεται καὶ ἄς ἀποφεύγεται ὀλοτελῶς.

3. Ἄς ρίξουμε ὅμως μιὰ ματιὰ ἀκόμη εἰς τὴν σημερινὴν Εὐαγγελικὴν περικοπήν, διὰ νὰ ἴδωμεν πῶς αὐτὸ τὸ φρόνημα παρουσιάζεται ὡς πράξις καὶ ἐφαρμογή. Καὶ ἄς προσέξωμεν ἰδιαιτέρως ὅτι εἰς τὴν εἰκόνα τῆς μελλούσης Κρίσεως τόνίζονται κυρίως τὰ ἀγαθὰ ἔργα· ὅτι δηλ. οἱ ἄνθρωποι πού ἀπεδείχθησαν εὐεργετικοὶ πρὸς τὸν πλησίον, ἐκεῖνοι ἐπιθραβεύονται καὶ εἶναι εὐτυχεῖς εἰς τὴν αἰωνιότητα. Βλέπομεν λοιπὸν πῶς ἡ χριστιανικὴ διδασκαλία μεταφράζεται πρακτικῶς εἰς εὐεργετικὴν δράσιν καὶ ἀνάλογον ἐπίδρασιν εἰς τὰς κοινωνικὰς συνθήκας· πῶς, ἐνῶ ὀμιλεῖ διὰ τὴν ζωὴν

τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, ἐπιφέρει ἠθικοκοινωνικὰ ἀποτελέσματα τρεχούσης σημασίας· πῶς ἐμπνέει τοὺς ἀνθρώπους νὰ γίνωνται μεταδοτικοὶ εἰς τοὺς πεινώντας, στοργικοὶ εἰς τοὺς ἀσθενεῖς καὶ ἐγκαταλελειμμένους κ.ο.κ. Ἄν ὑπάρχῃ εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων ἀγάπη καὶ ἀλληλεγγύη, εἶναι καρπὸς τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας ὅτι «ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει», ἀλλὰ μένει αἰώνιον κεφάλαιον, μόνιμον καὶ ἀναφαίρετον. Ἡ ἀγάπη εἶναι: «ὁ σύνδεσμος τῆς τελειότητος». Ἡ ἀγάπη εἶναι ἡ ἐντολὴ ἐκείνη ἐκ τῆς ὁποίας «ὁ ἄλλος ὁ νόμος καὶ οἱ προφήται κρέμαντα». Ἡ ἀγάπη εἶναι ὁ κρίκος, ὁ ὁποῖος συνδέει ὅλας τὰς ἀρετάς. Ἐὰν δὲν ἔχῃς ἀγάπην πρὸς τὸν Θεόν, θὰ τὸν λυπήσῃς μὲ πολλὰς ἀμαρτίας. Καὶ ἐὰν δὲν ἔχῃς ἀγάπην πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, τότε θὰ παραβῆς πολλὰς ἐντολάς πού ἔχουν σχέσιν μὲ τὰ πρὸς τὸν πλησίον καθήκοντα. Ἡ ἀγάπη παρουσιάζεται τοιουτοτρόπως ὡς μεγίστη κοινωνικὴ ἀρετὴ, διότι τὰ ἀποτελέσματά της ἔχουν εὐεργετικὴν ἐπίδρασιν εἰς ὀλόκληρον τὴν κοινωνίαν.

Ἄς γεμίσομε λοιπὸν μὲ ἀγάπην τὴς καρδιᾶς μας. Καὶ μὲ τὴν ἀγάπην αὐτὴν τὴν Χριστοδίδακτον ἄς ἀτενίζωμεν Θεὸν καὶ ἀνθρώπους. Μὲ τὸ φῶς καὶ τὴν θερμότητα τῆς ἀγάπης ἄς ἐξυπηρετώμεν τοὺς πάντας, ἔχοντες τὴν βεβαιότητα, ὅτι ἡ ἀγάπη δημιουργεῖ τὰς ἀρίστους προϋποθέσεις διὰ τὴν εὐτυχίαν εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν, διὰ δὲ τὴν αἰωνίαν ἀποτελεῖ τὴν κλίμακα καὶ ἀνοίγει τὰς πύλας τοῦ οὐρανοῦ.

3. ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ ΑΙΩΝΙΟΤΗΤΟΣ

«Καὶ συναγθήσεται ἔμπροσθεν αὐτοῦ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἀφοριεῖ αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων ὡσπερ ὁ ποιμὴν ἀφορίζει τὰ πρόβατα ἀπὸ τῶν εὐρίφων».

Μετὰ τὴν γλῶσσα τῆς ἀγάπης, ἡ γλῶσσα τῆς αὐστηρότητος καὶ τῆς δικαιοσύνης. Μετὰ τὴν παραβολὴ τοῦ Ἀσώτου, ἡ ὁποία τὴν παρελθούσαν Κυριακὴν μᾶς παρουσίασε τὴν ἄπειρον ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, προβάλλεται σήμερα ἡ εἰκὼν τῆς μελλούσης κρίσεως, εἰς τὴν ὁποίαν εἰκονίζεται ἡ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ. Ἀπαραίτητο συμπλήρωμα ὁμολογουμένως. Διότι εἴμεθα ἄνθρωποι καὶ πολλὰς φορὰς παρεκτρεπόμεθα ποικιλοτρόπως κάνοντες κατάχρησι τῆς μακροθυμίας τοῦ Θεοῦ. Δὲν καταβάλλομε ὅση προσπάθεια ἀπαιτεῖται γὰρ νὰ ἀπαλλαγούμε ἀπὸ τὴν ἀμαρτίαν. Ἐπαναπαυόμεθα μόνον εἰς τὸ ἔλεος καὶ τὴν εὐσπλαγγίαν τοῦ Κυρίου. Γι' αὐτὸ λοιπὸν ὁ Κύριος ἐβροντοφώνησε —καὶ γι' αὐτὸ ἡ ἐκκλησία ἐπαναλαμβάνει— τὸ θέμα τῆς μελλούσης κρίσεως.

Ἐνώπιόν μας παρίσταται σήμερα ἡ εἰκὼν τοῦ παγ-

κοσμίου δικαστηρίου, εις τὸ ὅποιον ὁ υἱὸς καὶ λόγος τοῦ Θεοῦ θὰ κρίνῃ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. «Κ α ι σ υ ν α χ θ ῆ σ ε τ α ι ἔ μ π ρ ο σ θ ε ν α ὐ τ ο ὕ π ά ν τ α τ ά ἔ θ ν η, καὶ ἀφοριεῖ αὐτοὺς ἀπὸ ἀλλήλων ὡσπερ ὁ ποιμὴν ἀφορίζει τὰ πρόβατα ἀπὸ τῶν ἐρίφων». Πολλὰ ἔχει νὰ μᾶς πῆ ἡ εἰκὼν αὐτῆ τῆς μελλούσης κρίσεως. Πολλὰ ἔχει νὰ πῆ στὴν ζωὴ τῆς σημερινῆς κοινωνίας ἡ εἰκὼν τοῦ δικαστηρίου τοῦ ἀδεκάστου Κριτοῦ στὸ ὅποιον κάποτε θὰ λογοδοτήσωμεν.

1. Ἀλήθεια! Ἐάν οἱ ἄνθρωποι πολλές φορές στὴν ζωὴ μας ἐσκεπτόμεθα τὴν εἰκόνα τοῦ οὐρανοῦ δικαστηρίου, ἂν ἐσυλλογιζόμεθα συχνὰ καθ' ὅλον μας τὸν θίον ὅτι πρόκειται νὰ κριθοῦμε καὶ ὅτι πρόκειται τὸ οὐράνιο δικαστήριον νὰ ἐκδώσῃ μία ἀπόφασιν γιὰ μᾶς, τότε πόσο ἀλλοιώτικη θὰ ἦταν ἡ ζωὴ μας. Εἶπε πολὺ σοφὰ ὁ θεόπνευστος ἐκεῖνος συγγραφεὺς τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης (ὁ Σολομὼν) ὅτι «ἀ ρ χ ῆ σ ο φ ί α ς (εἶναι ὁ) φ ὅ θ ο ς Κ υ ρ ί ο υ». Ἦθελε τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, διὰ τοῦ θεοπνεύστου ὀργάνου Του, νὰ διδάξῃ ὅτι, ἐάν οἱ ἄνθρωποι ἐνδιαφέρονται νὰ ζήσουν μὲ σοφίαν πραγματικὴν, πρέπει νὰ ξεκινοῦν πρωτίστως ἀπὸ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν ζωὴν καὶ τὰ ἔργα τους. Πῶς νὰ τὸ κρύψωμεν; Εἶμεθα ἄνθρωποι ἀδύνατοι καὶ αἰσθανόμεθα συχνὰ τὸ ρεῦμα τῆς ἁμαρτίας νὰ μᾶς παρασύρῃ. Μᾶς χρειάζεται λοιπὸν μία δύναμις ἀνωτέρα, νὰ μᾶς συγκρατῇ, ἕνα κῦρος ἀνώτερον νὰ μᾶς ἐμπνέῃ, μία ὑψίστη αὐθεντία νὰ μᾶς κρατῇ τὰ ἡγία καὶ νὰ μᾶς χαλιναγωγῇ, ὥστε νὰ μὴ παρασυρθοῦμε στὸν κατήφορον τῆς ἁμαρτίας.

Ἰσχυρίζονται μερικοὶ ὅτι, ἂν σκέπτεται κανεὶς κάπως ἀνώτερα, μὲ τὴν ἀξιοπρέπειαν τοῦ ἀνωτέρου ἀνθρώπου, θὰ ἀποφεύγῃ τὴν ἁμαρτίαν. Ἄρκει δηλ. κατ' αὐτοὺς ἕνας ἀνώτερος ἀνθρωπισμὸς, διὰ νὰ μὴ παρασύρεται κανεὶς στὸ κακόν. Καλὰ καὶ ὠφέλιμα βέβαια εἶναι αὐτά. Ἀλλὰ ἐκεῖνη τὴν ὥρα πού ἡ ἁμαρτία δελεαστικῶς ἔρχεται νὰ παρασύρῃ τὸ θῦμα τῆς —τὸ ξέροῦμε ὅλοι ὅτι— τὴν ὥρα ἐκεῖνη ὅλα αὐτὰ λησιμονοῦνται καὶ τίποτε δὲν λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν. Τότε οἱ ἄνθρωπῖνοι νόμοι καὶ οἱ ἐν γένει ἄνθρωπῖνοι παράγοντες δὲν ἔχουν τὴν δύναμιν ὅση χρειάζεται γιὰ νὰ ἀναχαιτισθῇ τὸ κακόν. Δὲν βλέπετε, πῶς τυφλώνεται ὁ ἄνθρωπος πού ἀποφασίζει νὰ κἀνῃ κάποιον κακόν, πῶς ἀδιαφορεῖ διὰ τὴν ἀνθρωπίνην δικαιοσύνην καὶ νομίζει ὅτι μὲ τὴν ἐπιτηδεύουσα καὶ τὴν ἐξυπνάδα του θὰ μπορέσῃ νὰ διαφύγῃ τῆς νόμιμης κυρώσεως; Καὶ βλέπομε τὴν ἁμαρτίαν νὰ πλημμυρίζῃ, τὸ κῦμα τοῦ κακοῦ νὰ ὀγκώνεται. Καὶ διερωτῶνται πολλοί: Πῶς θὰ σταματήσῃ αὐτὸ τὸ κα-

κόν; Πῶς θὰ ἠθικοποιηθοῦν οἱ ἄνθρωποι; Πῶς θὰ γεμί-
σουν ἀπὸ ἀγάπην καὶ καλωσύνην; Ἀπάντησις: Ἐάν σκέπ-
τωνται συχνὰ τὴν θείαν δικαιοσύνην, ἂν σκέπτωνται
τὸ δικαστήριον εἰς τὸ ὅποιον θὰ θρεθοῦμε ὅλοι δοσί-
λογοι. Μάλιστα. Γιὰ νὰ ὑπερνικηθῇ ἡ ἁμαρτία, πρέπει
νὰ ὑπάρχῃ ζωηρὰ ἡ συναίσθησις ὅτι ὁ Θεὸς τὴν ἀπα-
γορεύει. Πρέπει νὰ αἰσθάνεσαι μέσα σου τὸν Θεὸν νὰ
σὲ ἐμπνέῃ καὶ νὰ σὲ φρονηματίξῃ. "Ὅλα τὰ ἄλλα εἶναι
σχετικὰ, δὲν ἔχουν ἀπόλυτον κῦρον. Μπορεῖ ἕνα μικρὸ
χαλινὸ νὰ ἐπιβάλλουν, μόνον γιὰ τὰ αἰσθητότερα πρά-
γματα. Ὅμως ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ὀμιλεῖ στὴν καρδιά,
ἐκεῖνο τὸ ὅποιον προλαμβάνει τὸ κακὸν ἀπὸ τῆς ρίζας
εἶναι ἡ σκέψις τῆς μελλούσης κρίσεως.

2. Γι' αὐτὸ ἄλλωστε ἔκανε μεγάλη ζημίαν ὁ ὕλι-
σμός μὲ τὶς θεωρίας του τῆς καταστρεπτικῆς. Δὲν ἔκανε
μόνον θεωρητικὴν ζημίαν. Ἡ ζημίαν πού ἐδημιούργησε
στὸν ἄνθρωπον δὲν ἦταν μόνον ὅτι τὸν ὠδήγησε στὴν
πλάνην καὶ τὸ ὅτι διέδωσε ὀλέθριες, ἀπὸ ἠθικῆς ἀπό-
ψεως, θεωρίας. Ἡ ζημίαν εἶναι χειροπιαστή. Ὅταν ξε-
θώριασε στὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου ἡ ἐννοια τῆς θείας
δικαιοσύνης, οἱ ἄνθρωποι ὠδηγήθησαν πρὸς τὸ κακόν
ἀσυγκράτητοι. Τί θὰ τοὺς ἀναχαίτιζε; Ὁ ἄνθρωπος, πού
δὲν ἐπηρεάζεται ἀπὸ τὴν ἐννοίαν τῆς θείας δικαιοσύ-
νης, πού ὀδηγεῖται ἀπὸ τὰς ὀρέξεις καὶ τὰ γούστα του
καὶ δὲν σκέπτεται τὴν θείαν κρίσιν, ἕνα μόνον σκέπτεται
πῶς θὰ ὑπερπηδῆσῃ τὰ ἐμπόδια πού τοῦ παρεμβάλλον-
ται, γιὰ νὰ κἀνῃ ἀνενόητα ὅ,τι τοῦ ἀρέσει, κατα-
λύων κάθε ἠθικὸν φραγμόν. Γι' αὐτὸ εἶναι ἀνάγκη
ὅλοι νὰ ἔχωμε τῆς ὀρθῆς πεποιθήσεως, τῆς ὑγιεῖς χρι-
στιανικῆς ἀρχῆς, τὰ φρονήματα καὶ τὴν πίστιν τῶν πα-
τέρων μας, καὶ νὰ εἶμεθα προσηλωμένοι στὴ διδασκα-
λία τοῦ Εὐαγγελίου πού μᾶς ὀμιλεῖ περὶ Θεοῦ, περὶ
ψυχῆς, περὶ αἰωνιότητος καὶ ἀθανασίας καὶ περὶ μελλ-
λούσης κρίσεως. Ἡ νέα γενεὰ χρειάζεται τὰ ἀνώτερα
αὐτὰ κίνητρα γιὰ νὰ τὴν χειραγωγοῦν εἰς τὸν δρόμον
τῆς ἠθικῆς καὶ τοῦ καθήκοντος, καὶ οἱ παλαιότεροι
ἔχουν ἐξ Ἰσου ἀνάγκην τῆς πίστεως αὐτῆς, πού θὰ μπο-
ρέσῃ νὰ ἐκδηλωθῇ εἰς ἀνάλογον προσπάθειαν, γιὰ νὰ
λυτρωθοῦν ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσίαν κλίσεων καὶ τάσεων
κακῶν, ἐλαττωμάτων καὶ ἔξων ἁμαρτωλῶν κ.λπ. καὶ
νὰ εὑρουν τὸν δρόμον πού ὀδηγεῖ στὴν ἐπιτυχίαν τοῦ
χριστιανικοῦ προορισμοῦ. Ναί. Χρειάζεται πάντοτε νὰ
σκεπτόμεθα ὅλοι ὅτι πρόκειται νὰ κριθοῦμε ἀπὸ τὸν
« π ά λ ι ν ἐ ρ χ ὀ μ ε ν ο ν κ ρ ῖ ν α ι ζ ῶ ν τ α ς
κ α ἰ ν ε κ ρ ο ὕ ς » καὶ τότε ἡ ἐνθύμησις τῆς μελλ-
λούσης κρίσεως θὰ μᾶς γίνεταί συντελεστής ἐξυψώσεως
καὶ τελειοποιήσεως.

Εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐνοιχθῇ μέσα μας ὁ ἅγιος φόβος
τοῦ Θεοῦ. Ἄς λέγουν ὅτι θέλουν οἱ κατηγοροῦντες

τήν θρησκείαν ἐν γένει ὡς στηριζομένην εἰς τὸν φόβον, οἱ χαρακτηρίζοντες τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ ὡς δουλείαν διὰ τὸν ἄνθρωπον, οἱ θεωροῦντες ὅτι ταιριάζει μᾶλλον εἰς τὴν ἀνωτερότητα τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος ἐλευθερία πλήρης καὶ ἀπόλυτος καὶ μὴ περιοριζομένη ἐντὸς τῶν πλαισίων τοῦ νόμου καὶ τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ. Δὲν πρόκειται εἰς τὴν παροῦσαν περιπτῶσιν διὰ τὸν συνήθη φόβον, πού ἔχει τὴν ἔννοιαν τυραννικῆς δουλείας διὰ τὸν ἄνθρωπον. Πρόκειται μόνον νὰ ἔχη ὁ ἄνθρωπος συναίσθησιν ὅτι ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸν Θεόν. Νὰ σκέπτεσαι δηλ. ἄνθρωπε, ὅτι ἐπάνω ἀπὸ σένα εἶναι ὁ Θεός. Νὰ σκέπτεσαι ὅτι εἶσαι μὲν ἐλεύθερος, εἶσαι ὅμως καὶ ὑπεύθυνος νὰ κάνῃς καλὴ χρῆσιν τῆς ἐλευθερίας σου. Πρέπει νὰ αἰσθάνεται ἐπομένως κάθε ἄνθρωπος ὅτι δὲν εἶναι αὐτὸς ἡ ὑψίστη ἀρχή, ἀλλ' ἔχει ὑπερτάτην αὐθεντίαν τὸν Θεόν. Τί φυσικώτερον ἀπὸ τοῦ νὰ αἰσθάνεται ὁ ἄνθρωπος ὡς νόμον τῆς ζωῆς του τὸ θέλημα τοῦ ὑψίστου Θεοῦ, τὰς ἐντολάς τοῦ Ὑψίστου Νομοθέτου καὶ ἀδεκάστου Κριτοῦ; Θέλετε καὶ ἄλλην τοποθέτησιν τοῦ ζητήματος; Εἶπε τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ ὅτι ἡ τελεία ἀγάπη «ἐξωβάλλει τὸν φόβον». Θέλεις νὰ μὴ ἐνοχλῆσαι ἀπὸ τὴν σκέψιν ὅτι ὁ Θεός σε ἐποπτεύει; Νὰ «ἀγαπήσῃς καὶ τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν» καὶ ἡ ἀγάπη αὐτὴ θὰ σε ὀδηγῇ νὰ σέβῃσαι τὸν Θεόν καὶ τὸ θέλημά Του καὶ νὰ βοηθῆς τοὺς πάσχοντας καὶ τοὺς πτωχοὺς ἀδελφοὺς σου, τοὺς ὁποίους ἡ σημερινὴ περικοπὴ ὀνομάζει ἀδελφοὺς τοῦ Χριστοῦ. Αὐτὴ ἡ διπλή, πρὸς τὸν Θεόν καὶ τὸν πλησίον (τελεία ὅμως) ἀγάπη θὰ σε ἀποτρέπη ἀπὸ κάθε κακόν. Καὶ τότε ἡ ἀγάπη σου θὰ διώξῃ τὸν φόβον. Τότε ἡ σκέψις τῆς θείας δικαιοσύνης δὲν θὰ σε ταρασσῇ, ἀλλὰ μᾶλλον εὐχαρίστως θ' ἀκούῃς νὰ γίνῃται λόγος περὶ αὐτῆς. Ἐὰν ἄρχισες μὲ ἀρχὴν σοφίας τὸν φόβον τοῦ Κυρίου ἔὰν ἐπροχώρησες εἰς τὴν τελείαν ἀγάπην πού «ἐξωβάλλει τὸν φόβον», ἀσφαλῶς ἡ ψυχὴ σου θὰ ζητῇ νὰ ἔλθῃ ἡ μακαρία στιγμή διὰ νὰ ἀκούσῃ τὸ «Δεῦτε οἱ ἐυλογημένοι τοῦ Πατρὸς μου κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου». Ἀμήν.

4. ΑΙ ΠΑΡΑΛΕΙΨΕΙΣ ΤΟΥ ΚΑΘΗΚΟΝΤΟΣ

«Ἐφ' ὅσον οὐκ ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, οὐδὲ ἐμοὶ ἐποιήσατε».

Εἶναι ἄξιον ἰδιαιτέρας προσοχῆς ὅτι ὁ Κύριος, κατὰ τὴν μέλλουσαν Κρίσιν, ὡς κριτήριον δι' ἕνα ἕκαστον τῶν ὑπ' Αὐτοῦ κρινομένων ἀνθρώπων λαμβάνει κυρίως τὰ ἔργα τῆς ἀγάπης. Ὅπως ἠκούσαμεν ἐκ τοῦ

Εὐαγγελίου, μόνον τὰ ἔργα τῆς ἀγάπης κατωνόμασε ρητῶς ὡς τεκμήριον διὰ τὴν μέλλουσαν διαφοροποίησιν καὶ τὸν αἰώνιον καὶ ὀριστικὸν διαχωρισμὸν δικαίων καὶ ἀδίκων. Καὶ ἐξηγᾷ θεαίως ἡ ἁγία Γραφή ὅτι ἡ ἀγάπη εἶναι τὸ «π λ ή ρ ω μ α τ ο ὕ ν ό μ ο υ» καὶ ὁ «σ ὕ ν δ ε σ μ ο ς τ ῆ ς τ ε λ ε ι ό τ η τ ο ς» (Ρωμ. 13,10, Κολ. 3,14). Εὐκόλον δὲ εἶναι νὰ ἐνοήσωμεν ὅτι οἱ ἐκπληροῦντες τὸ χρέος τῆς ἀγάπης πρὸς τὸν Θεόν καὶ πρὸς τὸν πλησίον ἐνεργοῦν πάντοτε κατὰ τρόπον θεάρεστον καὶ ἀποφεύγουν ὅσα θίγουν καὶ ψυχραίνουν τὴν διπλὴν αὐτὴν ἀγάπην. Δὲν πρέπει ὅμως νὰ παρίδωμεν ὅτι ὁ Κύριος δὲν ἠρέκθη νὰ θίξῃ τὸ ζήτημα τοῦτο μόνον θετικῶς, ἀλλὰ τὸ ἔθεσε καὶ ἀρνητικῶς. Δὲν εἶπε μόνον «ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε» ἀλλ' ἐτόνισε καὶ τὸ ἀντίθετον· «ἐφ' ὅσον οὐκ ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, οὐδὲ ἐμοὶ ἐποιήσατε». Εἰς τὴν δευτέραν αὐτὴν περίπτωσιν εἶναι προφανές ὅτι ἀναφέρεται εἰς τὰς παραλείψεις τοῦ ἐπιβεβλημένου καθήκοντος, διὰ νὰ ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν μας εἰς τὸ ὅτι αἱ τοιαῦται παραλείψεις (τοῦ χρέους τῆς ἀγάπης καὶ τῆς τηρήσεως «πάντων τῶν διατεταγμένων» ὑπὸ τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ) θέτουν εἰς κίνδυνον αὐτὴν ταύτην τὴν σωτηρίαν μας.

1. Ἐὰν οἱ ἀρχαῖοι ἡμῶν πρόγονοι, διὰ τοῦ γνωστοῦ φιλοσόφου (Πυθαγόρου) διετύπωσαν ὡς κανόνα αὐτοκριτικῆς καὶ διηρωτῶντο καθημερινῶς· «π ῆ π α ρ έ β η ν, τ ί δ' ἔ ρ ρ ε ξ α, τ ί μ ο ι δ έ ο ν ο ὐ κ ἐ τ ε λ έ σ θ η ς»· ἔὰν δηλ. ἡ φαινή σοφία ἐκείνων δὲν ἐδυσκολεύθη νὰ ἐνοήσῃ ὅτι καὶ ἡ παράλειψις κάποιου καθήκοντος εἶναι σοβαρὰ ἠθικὴ ἔλλειψις· ὁ χριστιανός, ὁ φωτισμένος διὰ τοῦ νόμου τοῦ Εὐαγγελίου, ὀφείλει πολὺ περισσότερον νὰ κατανοῇ τὸ ζήτημα τοῦτο. Δὲν εἶναι ἀρκετὸν ἐπομένως νὰ λέγωμεν διὰ τὸν ἑαυτὸν μας ὅτι δὲν διεπράξαμεν κανένα (μεγάλο) κακὸ στὴ ζωὴν μας· ἀλλ' ὀφείλομεν νὰ ἐξετάζωμεν καὶ τί δὲν ἐπράξαμεν ἐξ ὧν ἐπεβάλλετο νὰ πράξωμεν.

Λέγει σχετικῶς ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ Ἀδελφοῦ Θεοῦ· «εἰδὸς οὖν καλὸν ποιεῖν καὶ μὴ ποιοῦντι ἁμαρτία αὐτῷ ἐστι» (Ἰακ. 4,17).

Ἐχει δὲ σημασίαν, ἐπὶ τοῦ προκειμένου, νὰ ἀνακρίνωμεν ἐν πρώτοις τὸν ἑαυτὸν μας κατὰ πόσον τὸ καθήκον ἐξετελέσθη πλήρως ἢ μὴπως ἐγένεν ἀτελὸς καὶ πλημμελῶς.

Διὰ πολλοὺς χριστιανοὺς εἶναι γνωστὸν ὅτι καὶ αὐ-

τὰ τὰ θρησκευτικὰ καθήκοντα, π.χ. τὸ καθήκον τῆς προσευχῆς ἢ τῆς προσελύσεως εἰς τὰ θεῖα μυστήρια γίνονται μὲ προχειρότητα καὶ ἀμέλεια. Ἡ δὲ περαιτέρω πνευματικὴ αὐτῶν καλλιέργεια (διὰ τῆς μελέτης τῶν θείων ρημάτων ἢ διὰ τῆς συμμετοχῆς εἰς τὴν λειτουργικὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας ἢ εἰς ἔργα ἀγάπης καὶ προνοίας κ.λπ.) ἀντιμετωπίζεται χωρὶς διάθεσιν καὶ ζήλον, ἂν μὴ καὶ ὡς... ἀγγαρεία! Πῶς ὅμως εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ πνευματικὴ κατάρτισις καὶ πρόοδος χωρὶς τὴν ἀπαιτουμένην ζέσιν καὶ ἀνεσιν καὶ πληρότητα καὶ χωρὶς ἀκρίβειαν καὶ συνέπειαν;

Τόσον τὰ πρὸς τὸν Θεὸν καθήκοντα, ὅσον καὶ τὰ πρὸς τὸν πλησίον καὶ πρὸς τὸν ἑαυτὸν μας ἀπαιτοῦν προθυμίαν καὶ ὑπομονήν· καὶ ἐπιμονήν καὶ συνέπειαν. Ἄκόμενη καὶ εἰς τὰ κοινὰ ἔργα (βιοτικά ἢ ἐπαγγελματικά) καὶ τὰς ὑποχρεώσεις τῶν κοινωνικῶν σχέσεων καὶ ἀναγκῶν ὁ χριστιανὸς πρέπει νὰ διακρίνεται διὰ τὴν εὐσυνειδησίαν καὶ τὴν συνέπειάν του. Διότι αἱ ἀρεταὶ αὐταὶ εἶναι καρποὶ καὶ δείγματα πνευματικῆς καλλιέργειας καὶ ποιότητος. Καὶ φανεροῦν ἄνθρωπον πού καταβάλλει κάθε δυνατὴν προσπάθειαν, διὰ νὰ μὴ ὑστερήσῃ εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ ἠθικοῦ χρέους, πού ὀρίζει· «μὴ δὲ νὶ μὴ δὲ ν ὀφείλετε, εἰ μὴ τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους» (Ρωμ. 13,8).

2. Βαρὺν χαρακτηρισμὸν χρησιμοποιεῖ ὁ ἐν τῇ ἁγίᾳ Γραφῇ λόγος τοῦ Θεοῦ διὰ τοὺς ἀμελοῦντας, ἐν ὄλῳ ἢ ἐν μέρει, τὸ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ὀριζόμενον κατὰ περίπτωσιν καθήκον, μάλιστα εἰς ὅτι ἀφορᾷ τὰ θρησκευτικῶς καὶ ἠθικολογικῶς διατεταγμένα. Χαρακτηρίζεται «ἐπικατάρτος ὁ ποιῶν τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ ἀμελῶς» (Ἱερ. 31,10. Πρβλ. καὶ «ἐπικατάρτος πᾶς ὅς οὐκ ἐμμένει ἐν πάσι τοῖς γεγραμμένοις ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ νόμου τοῦ ποιῆσαι αὐτά», Γαλ. 3,10).

Εὐνόητον ὅτι ἀκόμη βαρυτέρα ἐπιφυλάσσεται ἡ κρίσις τοῦ Θεοῦ διὰ τοὺς ἐξ ὀλοκλήρου παραλείποντας τὰ ἔργα τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἀρετῆς ἐν γένει.

Αἱ περιπτώσεις τὰς ὁποίας ἠκούσαμεν νὰ ἀπαριθμῇ ὁ Κύριος («ἐπέλασα... ἐδίψησα...» κ.λπ.) εἶναι ἐνδεικτικά. Ἀναφέρονται εἰς θλίψεις καὶ ἀνάγκας τοῦ πλησίον καὶ εἰς ἀντίστοιχον προθυμίαν — ἢ ἀπροθυμίαν — τοῦ χριστιανοῦ νὰ βοηθήσῃ σχετικῶς.

Δὲν πρόκειται δὲ πάντοτε περὶ ὕλικῆς βοηθείας. Ὑπάρχουν πολλαὶ περιστάσεις εἰς τὰς ὁποίας ἡ συμβολὴ τῆς ἀγάπης προσφέρεται κατ' ἄλλον τρόπον. Ὅπως π.χ. εἰς τὸ «χαίρειν μετὰ χαϊρόντων καὶ κλαίειν μετὰ κλαιόντων» (Ρωμ. 12,15). Ἡ συμμετοχὴ ἔγκειται εἰς τὴν ἀγνὴν καὶ πηγαιὰν ἐκδήλωσιν ἀμοιβαιότητος εἰς τὴν χαρὰν ἢ τὸν πόνον τοῦ πλησίον. Ἐπίσης, εἰς

περιπτώσεις ἠθικῶν κινδύνων κάποιου προσώπου, (κάποιος ψυχῆς ἀδελφοῦ «δι' ὃν Χριστὸς ἀπέθανε») ἔχομεν χρέος νὰ κάνωμεν δι' αὐτόν, ὅτι θὰ ἐκάναμε διὰ νὰ προστατεύσωμεν ἠθικῶς κάποιον μέλος τοῦ οἰκογενειακοῦ μας κύκλου. Ἄν δὲν τὸ πράξωμεν, θὰ φέρωμεν εὐθύνην διὰ τὴν παράλειψιν.

Εἰς περιπτώσεις, ἐξ ἄλλου, κατὰ τὰς ὁποίας κάποιος ἐναντιώνεται καὶ πολεμοῦν τὰς χριστιανικὰς μας ἀρχάς, ὡς διερωτώμεθα μήπως τυχὸν ὑπεστείλαμεν τὴν σημαίαν μας καὶ δὲν εἴχαμε τὸ θάρρος νὰ ἐπιμεινώμεν καὶ νὰ ὑποστηρίξωμεν τὴν γραμμὴν μας, τὴν χριστιανικὴν μας ἀποψιν. Μήπως κάποια ἀνθρωπαρέσκεια συνετέλεσε νὰ κλείσωμεν τὸ στόμα μας, νὰ «συσχηματισθῶμεν τῷ αἰῶνι τοῦ ὄψους» (Ρωμ. 12,2), προσχωροῦντες εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου καὶ τὰς νεωτερικὰς ἀντιλήψεις τῆς ἐποχῆς καὶ ἀπαρνούμενοι τὴν ἀλήθειαν τοῦ Χριστοῦ.

Ὅταν δὲ ἄλλοι προπαγανδίζουσιν καὶ διαδίδουσιν ὕλιστικὰς θεωρίας καὶ τὴν ἀπιστίαν, ἀράγε ἡμεῖς στρατευόμεθα διὰ νὰ τοὺς ἀντιμετωπίσωμεν, ἢ τοὺς ἀφήνωμεν ἐλεύθερον τὸ ἔδαφος διὰ νὰ σπείρουν τὰ ὀλέθρια «ζιζάνια» των;

Καὶ κάτι ἄλλο ἀκόμη. Ὅταν χωρίζῃ τοὺς ἄνθρωπος τοῦ περιβάλλοντός μας ἢ ἔχθρα καὶ τὸ μῖσος, καταβάλλομεν κάθε δυνατὴν προσπάθειαν, διὰ νὰ ἐνώσωμεν τὰ διεστῶτα, ἢ μήπως παραλείπωμεν νὰ προσφέρωμεν τὰς καλὰς μας ὑπηρεσίας πρὸς ἀμύδλυνσιν τῆς δξύτητος;

Καὶ οὕτω καθεξῆς προσδιορίζεται κατὰ περίπτωσιν τὸ καθήκον τοῦ χριστιανοῦ — πού δὲν ἐπιτρέπεται νὰ παραλείπωμεν.

* * *

Εἰς τοιαύτας περιπτώσεις δὲν εἶναι ἀξιοσύστατος ἢ λεγομένη οὐδετερότης. «Ὁ μὴ ὦν μετ' ἐμοῦ κατ' ἐμοῦ ἐστὶ· καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ σκορπίζει» (Ματθ. 12,30). Ἐὰν δηλ. εἶσθε νωθοὶ καὶ ἀναποφάσιστοι καὶ «χλιαροὶ» (Ἀποκ. 3,16), σὰς θεωρῶ ὅτι εἶσθε ἐναντίον μου. Εἰς τὴν πραγματικότητα ἡ στάσις αὐτὴ εἶναι λιποταξία ἀπὸ τὸ καθήκον. Καὶ αὐτομόλησις καὶ προσχώρησις πρὸς τὴν ἀντίθετον πλευράν.

Ὁ Χριστὸς μᾶς θέλει δραστηριοποιουμένους διὰ τὴν ἀλήθειάν Του καὶ τὸ θέλημα Του. Διὰ τὴν δόξαν Του καὶ τὴν βασιλείαν Του.

Μᾶς θέλει «συνεργοῦς» Του. Καὶ ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν αὐτὴν ἐπιφυλάσσει τό· «ὁ ἐὺτεοὶ ἐὺλογημένοι τοῦ πατρὸς μου· κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν». Ἀμήν.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

Τοῦ κ. **ΙΩΑΝΝΟΥ ΦΟΥΝΤΟΥΛΗ**
Καθηγητοῦ Παν/μίου Θεσσαλονίκης

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ἀπὸ τὴν σελ. 104 τοῦ προηγούμενου τεύχους)

Ὅταν ἀργότερα εισηχθῆσαν οἱ τρεῖς εὐλογίες κατὰ τὸν τύπο τῆς ἁγίας Τριάδος, πὺ ἀποτελεῖ κοινὸ τύπο σ' ὅλες τὶς λειτουργικὲς μας πράξεις (ἄλλοτε εὐκαίρως, καμιά φορὰ καὶ ἀκαίρως, ὅπως εἶδαμε στὴν τριπλῆ κοινωνία ἀπὸ τὸ ἅγιο ποτήριο «εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος»), ἐπεκράτησε καὶ ἡ τριπλῆ εὐλογία τῶν τιμῶν δώρων. Καὶ γιὰ μὲν τὶς δύο πρώτες (τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ ποτηρίου) ὑπῆρχαν ἤδη οἱ εὐλογητικὲς φράσεις, πὺ τὶς συνώδευαν ἐξ ἀρχῆς. Γιὰ τὴν τρίτη εὐλογία γιὰ μὲν τὴ λειτουργία τοῦ Χρυσοστόμου — πὺ γιὰ τὴ μεταγενεστέρᾳ ἐποχῇ ἦταν ἡ συνηθέστερα τελουμένη— βρέθηκε ἡ λύσις μὲ τὸ συνδυασμὸ τῆς τρίτης αὐτῆς εὐλογίας μὲ τὸ «Μεταβαλὼν...», παρὰ τὸ ἀδύναμο τῆς φράσεως. Ἄν ἐξ ἀρχῆς ἡ φράσις εἶχε εὐλογητικὸ χαρακτήρα θὰ ἦταν σὲ προστακτικὴ, ὅπως τὸ «κατάπεψον... ποιήσον...». Δὲν θὰ ἔλεγε δηλαδὴ «μεταβαλὼν», ἀλλὰ «μετάβαλε». Στὴ λειτουργία ὅμως τοῦ Μεγάλου Βασιλείου ὑπῆρχαν περισσότερες δυσκολίες. Τελικὰ ἐπεκράτησε ἡ λύσις νὰ ἀποσπασθῇ ἀπὸ τὴ συνάφειά του τὸ «τὸ ἐκχυθέν...» καὶ νὰ θαστάσῃ τὸ θάρος τῆς τρίτης εὐλογίας. Τὸ «ἐκχυθέν» ἀνήκει στὴν προηγουμένη φράσι («τὸ δὲ ποτήριον... αἷμα...») καὶ ἀναφέρεται μόνο σ' αὐτὸ καὶ ὄχι καὶ στὰ δύο εἶδη, ὅπως τουλάχιστον συνέβαινε μὲ τὸ «μεταβαλὼν...» τῆς λειτουργίας τοῦ Χρυσοστόμου. Ἐν πάσῃ ὅμως περιπτώσει ὁ τύπος αὐτὸς ἐπεκράτησε, ἂν καὶ ἡ ἀδυναμία τοῦ πράγματος ἦταν καὶ εἶναι ἐμφανής. Κάποιος «τολμηρός», γιὰ νὰ χρησιμοποιήσουμε τὸν χαρακτηρισμὸ τοῦ ὀσίου Νικοδήμου, πῆγε νὰ τὴν θεραπεύσῃ μὲ τὴ «μεταδόσχευσι», γιὰ νὰ χρησιμοποιήσουμε ἐδῶ ἕνα σύγχρονο ὄρο τῆς ἱατρικῆς, τῆς φράσεως πὺ ἤδη συνόδευε τὴν τρίτη εὐλογία στὴ λειτουργία τοῦ Χρυσοστόμου. Φυσικὰ ἡ μεταδόσχευσις τοῦ ξένου σώματος εἶναι φανερὸ ὅτι ἀπέτυχε, καταστρέφοντας συγχρόνως καὶ τὴ ρωμαλέα δομὴ τῆς ἀναφορᾶς τοῦ Μεγάλου Βασιλείου.

Τὶ θὰ ἦταν προτιμότερο, νὰ μείνῃ ἡ ἀσθένεια τοῦ σημείου αὐτοῦ τῆς λειτουργίας τοῦ Μεγάλου Βασιλείου — ὁ συνδυασμὸς δηλαδὴ τῆς τρίτης εὐλογίας μὲ μὴ εὐλογητικὴ φράσι— ἢ νὰ συνδυασθοῦν τὰ ἀσυνδύαστα μὲ τὴν ἐπιστράτευσι ἀπὸ τὴ λειτουργία τοῦ Χρυσοστόμου καὶ παρεμβολὴ μιᾶς ἐξ Ἰσου προβληματικῆς, ἀλλὰ ὅπωςδήποτε λιγότερο ἀσθενοῦς φράσεως εὐλογίας; Ἐχῶ τὴ γνώμη πὺ δὲν χωρεῖ καμιά ἀμφιβολία ὅτι οἱ ἐπεμβάσεις μας στὰ ἱερά κείμενα κινοῦνται μέσα σὲ ὀρισμένα ὄρια, πὺ ἂν τὰ ὑπερβῶμε θέτουμε τὸν ἑαυτὸ μας κριτὴ καὶ ρυθμιστὴ θεμάτων πὺ δὲν ἀνή-

κουν σὲ ἄτομα, ἀλλὰ στὴν Ἐκκλησία. Ἰδιαίτερος ἡ λειτουργία τοῦ Μεγάλου Βασιλείου εἶναι κάτι πὺ δύσκολα μποροῦμε νὰ ἀποτιμήσουμε τὸ θάρος καὶ τὴ σπουδαιότητά του. Εἶναι ἡ πιὸ ἐπίσημη λειτουργία τῆς Ἐκκλησίας μας, γι' αὐτὸ καὶ τελεῖται κατὰ τὶς ἐπισημότερες ἐορτές. Τελέσθηκε καὶ τελεῖται χιλιάδες φορές ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία, πὺ μ' αὐτὴ ἐκφράζει τὴν πίστι τῆς καὶ ἀναφέρει τὴ λατρεία τῆς πρὸς τὸ Θεὸ καὶ τελεῖ μ' αὐτὴ τὸ ὑπέρτατο μυστήριον αὐτῆς τῆς ζωῆς καὶ τῆς ὑπάρξεώς της, τὴ θεία εὐχαριστία. Ἡ παράδοσις τὴν ἀποδίδει στὸ Μέγα Βασίλειο, ἕναν ἀπὸ τοὺς διασημότερους ἱεροὺς πατέρες καὶ διδασκάλους τῆς, κι αὐτὸ ἔρχεται νὰ ἐπιβεβαιώσῃ ἡ ἐπιστημονικὴ καὶ κριτικὴ μελέτη τοῦ κειμένου τῆς ἀναφορᾶς της, τελειῶς ἀμερόληπτα, καὶ σήμερα. Τὸ νὰ προσπαθοῦμε μὲ τὴ θεολογία μας νὰ ἐρμηνεύσουμε τὰ τέτοιου εἶδους κείμενα εἶναι ἐπιβεβλημένο καθήκον μας. Τὸ νὰ τὰ παρερμηνεύσουμε εἶναι τέλος — πάντων ἀνθρώπων. Τὸ νὰ ἐπιβάλλουμε ὅμως τὴ θεολογία μας σ' αὐτὰ ἀφαιρώντας ἢ, τὸ χειρότερο, προσθέτοντας ὅ,τι αὐτὴ μᾶς ὑπαγορεύει εἶναι ἀσυγχώρητο. Ἡ ὁ Μέγας Βασίλειος δὲν διετύπωσε ὀρθὰ τὴν ἐπίκλησι, καὶ ἐπομένως ἡ Ἐκκλησία δὲν τελοῦσε σωστὰ ἐπὶ τόσοις αἰῶνες τὸ μυστήριον, καὶ κατ' ἀνάγκην χρωστοῦμε χάρι σ' αὐτὸν πὺ ἦλθε νὰ τὴ διορθώσῃ γιὰ νὰ τὴν κἀνη σαφέστερη ἢ γιὰ νὰ ἀντιπαραταχθῇ μὲ τοὺς Λατίνους ἢ γιὰ νὰ «τακτοποιήσῃ» τὸ κενὸ τῆς τρίτης εὐλογίας προσθέτοντας τὸ «μεταβαλὼν...», ἢ ἡ δική του — καὶ ἡ δική μας ἐν προκειμένῳ — «θεολογία» εἶναι ἀνορθόδοξη.

Ἄν γιὰ τὴν ἀντικατάστασι δυὸ λέξεων σ' ἕνα τροπῆριον (στὸ «Σῶσον, Κύριε, τὸν λαόν σου...», θλέπε τὴ σημείωσι στὸ τέλος τῆς ἀπαντήσεως), πὺ ἔχει τελειῶς καιρικὸ χαρακτήρα, ἔχει δημιουργηθῇ τόση ἀμφισβήτησις, εἶναι νὰ ἀπορήσῃ κανεὶς πὺ δὲν μᾶς συγκινεῖ ἡ ἄκριτη καὶ τελειῶς ἀτυχῆς ἐπέμβασις στὸ καιριώτερον σημεῖον τῆς ἀναφορᾶς τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, ἀλλὰ ἐπανερχόμεστε σὲ ἀποδεδειγμένως καὶ ἀπὸ παλαιὰ καὶ ἀξιόλογα πρόσωπα (ἅγιος Νικοδήμος, Πατριάρχης Κωνσταντίας) ὑπογραμμισμένα καὶ διορθωμένα σφάλματα. Οἱ παλαιοὶ ἱερεῖς μας, πὺ γνωρίζον τὴ σωστὴ πράξι ἀπὸ παλαιότερες ἐκδόσεις, θὰ προβληματίζονται μὲ τὶς νέες ἐκδόσεις καὶ θὰ διερωτῶνται πὺς μπορεῖ νὰ συμβιβασθῇ ἡ παράλληλη ἐπίσημη ἔγκρισις καὶ τῶν δύο μορφῶν. Σὲ λίγο οἱ νέοι, γνωρίζοντας καὶ χρησιμοποιώντας μόνο τὶς νέες ἐκδόσεις, δὲν θὰ προβληματίζονται κἀν καὶ ἡ ἐσφαλμένη τάξις θὰ ἐπικρατήσῃ καὶ θὰ θεωρεῖται ἀπὸ ὅλους «ιερά παράδοσις». Ἐχῶ τὴ γνώμη πὺς τὸ λιγότερον πὺ

Η ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ ΩΣ ΦΟΡΕΑΣ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΠΑΡΑΔΟΣΕΩΣ

Τοῦ κ. ΔΗΜΟΣΘΕΝΗ ΣΑΒΡΑΜΗ

Δρος Θεολογίας, Φιλοσοφίας καὶ Κοινωνικῶν Ἐπιστημῶν,
Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Κολωνίας

Ὅπως κάθε χρόνο κυκλοφόρησε καὶ ἐφέτος (1989) τὸ Ἡμερολόγιο τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Γερμανίας, τοῦ ὁποίου τὸ περιεχόμενο ἐπιβεβαιώνει τὸ ὅτι ἡ Μητρόπολις Γερμανίας μπορεῖ νὰ χαρακτηρισθεῖ ὡς ἕνας πολύτιμος φορέας τῆς Ὁρθόδοξης Παραδόσεως. Γιατὶ τὸ ἐφετεινὸ Ἡμερολόγιο βοηθεῖ τοὺς Χριστιανοὺς γενικὰ καὶ τοὺς Ἕλληνες Ὁρθόδοξους ποὺ ζοῦν στὴν Γερμανία εἰδικὰ νὰ συνειδητοποιήσουν ἀκόμη μιὰ φορά τὸ τί σημαίνει Ὁρθοδοξία, Ὁρθόδοξη πνευματικότητα καὶ Ὁρθόδοξη Χριστιανικὴ ζωή.

Στὴν σελίδα 17 διαβάζουμε π.χ. ὅτι Ὁρθοδοξία σημαίνει «ὀρθὴ δόξα», δηλαδὴ «ὀρθὴ πίστις καὶ ὀρθὴ δοξολόγησις ἢ λατρεία τοῦ Θεοῦ» καθὼς καὶ ὅτι «αὐτὰ συνοψίζουσι καὶ ἐκφράζουσι τὴν ἀλήθειαν τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας». Αὐτὰ ἐπομένως εἶναι καὶ τὰ «βασικὰ γνωρίσματα» τοῦ Ὁρθόδοξου Χριστιανοῦ: νὰ πιστεύει καὶ νὰ λατρεύει δηλαδὴ σωστὰ τὸν Θεό. Αὐτὰ δὲ τὰ ἀπαραίτητα στοιχεῖα τῆς Ὁρθόδοξης πίστεως καὶ ζωῆς ἀποκοτῶν γιὰ τὸν ἀπόδημο Ὁρθόδοξο Χριστιανὸν μιὰ ἄλλη σπουδαίωτα.

Γιατὶ ὁ Ὁρθόδοξος ποὺ βρίσκεται μακριὰ ἀπὸ τὸν τόπο τοῦ «ἔχει τὸ προνόμιον καὶ τὴν εὐθύνη νὰ ἐκπροσωπεύῃ τὴν Ὁρθοδοξίαν σ' αὐτοὺς ποὺ τὴν ἀγνοοῦν. Ὁ ξένος γνωρίζει τὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία στὰ πρόσωπα τῶν Ὁρθοδόξων, στὶς λατρευτικὰς τὺς συνάξεις, στὶς θρησκευτικὰς τὺς παραδόσεις, στὴν κοινωνικὴν τὺς ζωὴν, στὴν καθημερινὴν τὺς συμπεριφορὰν. Σήμερα δέ, μὲ τὴν ἔνταξιν τῆς Ἑλλάδος στὴν Εὐρωπαϊκὴ Κοινότητα, γίνεται ἡ ιδιότητα τοῦ Ὁρθόδοξου Ἕλληνα πρὸς βαρυσήμαντην.

μπορεῖ νὰ γίνῃ εἶναι ἡ ἄμεση ἀπάλειψις τῆς προσθήκης, πρὶν εἶναι πολὺ ἀργά.

Σ η μ ε ι ω σ ι ς: Στὸ θέμα τῆς διορθώσεως τοῦ τροπαρίου αὐτοῦ ἀναφέρονται ἐπανειλημμένα νέα ἐρωτήματα. Δὲν θὰ ἐπανέλθουμε ὁμως, γιατί τὸ θεωροῦμε ἐξαντλημένο γιὰ τὴ στήλη αὐτὴ μετὰ ἀπὸ ὅσα γράψαμε εἰδικὰ γι' αὐτὸ στὴν ἀπάντησιν στὴν ὑπ' ἀριθ. 417 ἐρώτησιν καὶ σὲ ἄλλες ποὺ ἀναφέρονται σὲ συναφῆ θέματα (ὑπ' ἀριθμ. 225, 256 καὶ 450). Γιὰ τὴν ἐπαναφορὰ πάντως τοῦ ὀρθοῦ καὶ ἀρχικοῦ «Κύριε, σῶσον τοὺς θασιλεῖς» ἀντὶ τοῦ διορθωμένου τύπου «Κύριε, σῶσον τοὺς εὐσεβεῖς» στὴν ἀρχιερατικὴ λειτουργία εὐτυχῶς δὲν γεννήθηκε ποτὲ ζήτημα.

Δώδεκα μικρὰ κεφάλαια, μὲ πλούσιο ὕλικον καὶ μὲ διδακτικὸν χαρακτῆρα, βοηθοῦν τοὺς Ὁρθόδοξους Χριστιανοὺς ποὺ ζοῦν στὴν Γερμανία νὰ μάθουν μερικὰ πράγματα ποὺ ἀφοροῦν τὴν Ἐκκλησίαν τὺς, τὰ ὁποῖα, μερικοὶ ἀπὸ αὐτοὺς, τὰ ἀκοῦνε, ἴσως, γιὰ πρώτη φορά. Ἔτσι βοηθεῖ τὸ καινούργιον Ἡμερολόγιο τῆς Μητροπόλεως Γερμανίας τοὺς Ἕλληνες ποὺ ζοῦν στὴν Γερμανία νὰ συνειδητοποιήσουν τὸ τί σημαίνει «ἐνότητα τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας», τὸ ὅτι ἡ νηστεία ἔχει βασικὴ θέσιν στὴν παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας ἢ ὅτι ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία εἶναι ἡ «Ἐκκλησία τῆς Ἀναστάσεως», καθὼς καὶ ὅτι —γιὰ τοῦτο τὸν λόγο— τὸ Πάσχα ἔχει τὴν πρώτη καὶ βασικότερη θέσιν στὸ ἑορτολόγιον τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας: εἶναι δηλαδὴ «ἡ ἑορτὴ τῶν ἑορτῶν καὶ ἡ πανήγυρις τῶν πανηγύρεων».

Κατόπιν διαβάζουμε ὅτι «ἡ ἀγάπη ἐνώνει, ἐνῶ ἡ ἔχθρα διαιρεῖ», ὅτι «ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία δὲν εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς πολλὰς Ἐκκλησίας», καθὼς καὶ ὅτι ὁ πρὸς τὸν μέγαν κίνδυνον ποὺ ἀπειλεῖ τὸν Ὁρθόδοξον Χριστιανὸν —κυρίως δὲ ὅταν βρίσκεται σὲ ξένο τόπον— εἶναι ὁ κίνδυνος τῆς αἰρέσεως. Ἄν δὲ συμβεῖ κάποιος Ὁρθόδοξος νὰ μὴν προσέχει ἢ νὰ μὴν γνωρίζει τὰ βασικὰ ζητήματα τῆς πίστεώς του, δὲν εἶναι δύσκολον νὰ παρασυρθεῖ.

Τὸ ἕβδομον κεφάλαιον, ποὺ ἔχει ὡς θέμα τὸν Ὁρθόδοξον Μοναχισμό, μᾶς πληροφορεῖ ὅτι ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία τρέφει ἀνέκαθεν ἰδιαίτην τιμὴν πρὸς τὸν Μοναχισμό, καθὼς καὶ ὅτι οἱ Ὁρθόδοξοι, ὅπου κι ἂν βρίσκονται «δὲν παύουσι νὰ ἐκδηλώνουσι τὸν σεβασμὸν τὺς καὶ τὴν ἀγάπην τὺς πρὸς τὰ μοναστήρια, ποὺ ἀποτελοῦν κοιτίδες τῆς πνευματικῆς καὶ ἐθνικῆς μας κληρονομίας». Τὰ ὑπόλοιπα κεφάλαια —τέλος— ἀσχολοῦνται μὲ τὴν θέσιν τῆς Παναγίας στὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν ζωὴν τῶν Ὁρθοδόξων Χριστιανῶν, μὲ τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Ἔτος, μὲ τὶς Παραδόσεις καὶ τὴν Ὁρθόδοξην Παράδοσιν, μὲ τὰ Μυστήρια τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας καὶ μὲ τὰ «ἀληθινὰ Χριστούγεννα».

Ὅπως κάθε χρόνο περιέχει καὶ τὸ ἐφετεινὸ Ἡμερολόγιον τῆς Μητροπόλεως Γερμανίας ἕνα μήνυμα τοῦ Μητροπολίτου Γερμανίας Α Ὑ γ ο υ σ τ ῖ ν ο υ, τὸ ὁποῖον, αὐτὴν τὴν φοράν, ἔχει ὡς κεντρικὸν θέμα τὴν Ὁρ-

“ΑΓΙΑΣΘΗΤΩ ΤΟ ΟΝΟΜΑ ΣΟΥ,,

Τοῦ Ἀρχιμ. κ. ΠΑΝΤ. ΚΑΘΡΕΠΤΙΔΗ
Ἱεροκέρυκος Καθηδρικοῦ Ναοῦ Ἀθηνῶν

Α΄.

Τὸ πρῶτο αἶτημα τῆς Κυριακῆς προσευχῆς εἶναι: «Ἀγιασθήτω τὸ ὄνομά Σου». Μὲ τὸ αἶτημα αὐτὸ βρισκόμαστε στὸ κέντρο τοῦ μυστηρίου τῆς ἀποκαλύψεως. Γιατὶ τίθεται τὸ ἐρώτημα: Ἔχει ὁ Θεὸς ἓνα ὄνομα; Ἐνα ὄνομα, πὺν δὲν τοῦ τὸ ἔδωσαν οἱ ἄνθρωποι, ἀλλὰ ἓνα ὄνομα, πὺν μ' αὐτὸ ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς ὀνομάζει τὸν ἑαυτὸ Του;

Ἡ Γένεση ἀρχίζει μὲ τὶς λέξεις: «ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν». Καὶ ἓνα ἀκόμη βιβλίον τῆς Ἀγ. Γραφῆς ἀρχίζει μὲ τὶς λέξεις «ἐν ἀρχῇ». Εἶναι τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον. «Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ Θεὸς ἦν ὁ λόγος». Ἡ φράση αὐτὴ μᾶς ὀμιλεῖ γιὰ τὸ μυστήριον τῆς ἐσωτερικότητος τοῦ Θεοῦ — τὸ μυστήριον δηλ. πὺν πραγματοποιεῖται μέσα στὸ Θεὸ — καὶ μᾶς λέγει ὅτι ἐκεῖ δὲν ὑπάρχει μιὰ ἀκίνησια καὶ μονοτονία, ἀλλὰ ὑπάρχει πλοῦτος ζωῆς, γνώση καὶ ἀγάπη καὶ καρποφορία. Ἐγὼ καὶ Σὺ μέσα σὲ μιὰ ἀσύλληπτα βαθύτατη ἐπικοινωνία.

Ἀπὸ αὐτὸ τὸ μυστήριον τοῦ Θεοῦ ἔρχεται «ἓνας» σὲ μᾶς. Γίνεται ἄνθρωπος καὶ φανερόνεται ὡς ὁ Τῖος τοῦ Θεοῦ. Μ' αὐτὸν φανερόνεται ὁ Θεὸς ὡς «πατέρας» — ὅπως τὸν ὀνομάζει ὁ Ἰησοῦς «πατέρα του καὶ πατέρα μας». Πατέρας μᾶς νέας ζωῆς, πὺν μᾶς χαρίζει, ὅταν προχωροῦμε σὲ μιὰ κοινωνία πίστεως μὲ τὸν Ἰησοῦ. Αὐτὸ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ: «πατέρας»

περιλαμβάνει τὴν πρωταρχικὴ κυριότητα τοῦ δημιουργοῦ. Τοῦ προτύπου πὺν «κατ' εἰκόνα Του» δημιουργήσε τὸν ἄνθρωπον. Τὸ ὄνομα πατέρας περιλαμβάνει ἀκόμα τὴν δύναμη Ἐκείνου, πὺν εἶπε στὸν Μωϋσῆ, ὅταν τὸν ρώτησε, ποῖο εἶναι τὸ ὄνομά του: «Ἐγὼ εἰμι ὁ ὢν». Καὶ ἀκόμα μὲ τὸ ὄνομα Πατέρας ἐκφράζεται ἡ ἀνεξάντλητη ἀγάπη τοῦ Κυρίου τῆς χάριτος. Αὐτὰ τὰ τρία ὀνόματα τοῦ Θεοῦ, πὺν βγαίνουν ἀπὸ τὴν Ἀγ. Γραφή: Πρότυπον, ὁ ὢν, ὁ Κύριος τῆς χάριτος συναντιζονται στὸ βάθος τοῦ ὀνόματος: Πατέρας. Ὡστε τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ εἶναι: Ὁ ὑπάρχων ὡς πρότυπος εἰκόνα. Ὁ Κύριος τοῦ ἑαυτοῦ Του καὶ τοῦ κόσμου. Ὁ Κύριος τῆς χάριτος καὶ ὁ Πατέρας, πὺν χαρίζει ζωῆ.

Ἔτσι κι ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι ἀποκατᾶμε, ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, τὸ δικὸ μας ὄνομα. Εἴμαστε αὐτοὶ πὺν ὑπάρχομε «κατ' εἰκόνα» Ἐκείνου. Πὺν καλούμεθα νὰ ζήσουμε ἀπὸ τὴ Χάρη Του, νὰ εἴμαστε υἱοὶ καὶ θυγατέρες Του, ἔχοντας πρωτότοκον ἀδελφὸ τὸν Ἰησοῦ Χριστό. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀλήθεια γιὰ μᾶς. Μᾶς λέγει ὅτι τὸ ὄνομά μας εἶναι συνδεδεμένο μὲ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ. Γνωρίζομε τὸν ἑαυτὸ μας, ὅταν γνωρίζομε Ἐκείνον. Ἄν ρίξομε μιὰ ματιὰ στὴν Ἱστορία θὰ δοῦμε, πὺν ἀπάντησε ὁ ἄνθρωπος στὸ ἐρώτημα γιὰ τὸν ἑαυτὸ του, ὅσο ἀπομακρυνόταν ἀπ' τὸ Θεό. Ὁ ἓνας λέει: ὁ ἄνθρωπος εἶναι μιὰ διαφοροποιημένη ἴλη. Ὁ ἄλλος: εἶναι αὐτόνομος καὶ κύριος τῆς ὑπάρξεώς του. Ὁ τρίτος: εἶναι ταυτόσημος μὲ τὸ ἀπόλυτον. Ἄλλος πάλι: ὁ ἄνθρωπος εἶναι μιὰ περατὴ ὑπαρξη, πὺν ὅμως ἔχει

θόδοξη Ἑλληνικὴ Παράδοσι, ὅπου τονίζει, μεταξὺ τῶν ἄλλων, ὅτι ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, ἡ ὁποία συνεχίζει τὴν ζωὴ τῆς ἀρχαίας ἀδιαίρετης Ἐκκλησίας, ἀποτελεῖ «τὸ ἐχέγγυον τῆς σωτηρίας». Προσθέτει δὲ ὅτι ἀπὸ αὐτὴν τὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία ἀντλεῖ τὸ ἑλληνικὸ ἔθνος δύναμη γιὰ τὴν ἐπιβίωσίν του.

Γιατὶ οἱ δύο ἔννοιες — τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ — εἶναι πάρα πολὺ στενὰ δεμένες μεταξὺ τους. «Βασικὸ καὶ ἀναφαιρέτο στοιχεῖον τῆς ταυτότητος τοῦ Ἑλλήνα εἶναι ἡ Ὁρθοδοξία του, εἶναι ἡ πίστι στὸν Θεὸ τῶν Πατέρων του». Τὸ γεγονός τούτο μποροῦμε εὐκόλως νὰ διακρίνομε καὶ στοὺς ἀπελευθερωτικὸς ἀγῶνες τῶν Ἑλλήνων, οἱ ὁποῖοι ἀγωνίζονται «γιὰ τοῦ Χριστοῦ τὴν πίστη τὴν ἀγία καὶ τῆς πατρίδος τὴν ἐλευθερία». Τούτο πάλι σημαίνει ὅτι τὰ δύο

ἰδανικά — τῆς Πατρίδος καὶ τῆς Ἐκκλησίας — ἀποτελοῦν καὶ πρέπει ν' ἀποτελοῦν «τοὺς πόλους ἐξέσεως κάθε ἑλληνικῆς ψυχῆς».

Στὸ τέλος δὲ τοῦ μηνύματός του διαπιστώνει ὁ κ. Αὐγουστίνος, ὅτι στὴν μεγάλη καὶ ἐπίπονη προσπάθεια γιὰ τὴν ἀκέραια διατήρησιν τῆς Ὁρθόδοξης Ἑλληνικῆς Παραδόσεως στὴν Γερμανία, πρέπει νὰ ἀγωνισθοῦν ὅλοι οἱ Ὁρθόδοξοι Χριστιανοὶ πὺν ζοῦν σ' αὐτὴν τὴν χώρα. Σὲ τούτῃ δὲ τὴν προσπάθεια συμβάλλει ἀποτελεσματικὰ καὶ τὸ Ἡμερολόγιον τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Γερμανίας, τὸ ὁποῖον θὰ συνοδεύσει, ἀκόμα μιὰ φορὰ, τοὺς Ἑλλήνες πὺν ζοῦν στὴν Γερμανία, ἓναν δλόκληρον χρόνον, σὰν ἓνας πολὺτιμος πνευματικὸς σύμβουλος καὶ σὰν σύμβολον τοῦ στενοῦ τους δεσμοῦ μὲ τὴν Μητρόπολιν τους.

μιὰ φοβερή ἐλευθερία καὶ πρέπει κάθε στιγμή νὰ ἐπιβεβαιώνει τὴν ὑπαρξή του. Καὶ τέλος ἄλλος λέει: ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι τίποτα ἄλλο παρὰ μιὰ παραγωγικὴ μονάδα τῆς κοινωνίας, ἓνα ἐργαλεῖο τοῦ κράτους. Ἔνα χάος δηλ. ἀπόψεων. Ἔνα χάος, πού, παρ' ὅλη τὴ σημερινὴ πρόοδο στὴ γνώση καὶ στὴν ἐπιστήμη, γίνεται ὄλο καὶ μεγαλύτερο. Τέτοια φοβερὴ ἀντίθεση πραγματικὰ στίς ἀπόψεις γιὰ τὸν ἄνθρωπο καὶ τὴν ὑπαρξή του δὲν εἶχε ποτὲ ὑπάρξει. Καὶ εἶναι ἀμφίβολο, ἂν καὶ στὰ ἐπόμενα χρόνια θὰ φωτισθεῖ καὶ διαλυθεῖ αὐτὸ τὸ χάος.

Πῶς ὅμως παρ' ὅλη τὴν πρόοδο μένει ὁ ἄνθρωπος ὁ ἴδιος, ἄγνωστος γιὰ τὸν ἑαυτό του καὶ γίνεται ὄλο καὶ πῖο ἄγνωστος; Διότι ἔχασε τὸ κλειδί, πού ὀδηγεῖ στὴν οὐσία του. Ὁ νόμος τῆς ἀλήθειας μᾶς λέγει ὅτι ὁ ἄνθρωπος «ἀνθωθεν» μπορεῖ νὰ γνωρίζει, ἀπὸ τὸν Θεό. Γιατί ὁ ἄνθρωπος ὑπάρχει ἀπ' τὸ Θεό. Πίσω ἀπὸ κάθε ἐσφαλμένη ἄποψη γιὰ τὸν ἄνθρωπο, στέκεται μιὰ λαθεμένη ἄποψη γιὰ τὸν Θεό. Καὶ ἡ λαθεμένη ἄποψη γιὰ τὸν ἄνθρωπο, γεννᾷ πάντοτε ἓνα λαθεμένο καὶ πλανεμένο τρόπο ζωῆς. Ἔτσι ὀδηγήθηκε ὁ ἄνθρωπος νὰ θεοποιεῖ τὸν ἄνθρωπο ἢ νὰ τὸν ἐξευτελίζει, νὰ τὸν λατρεῖ ἢ νὰ τὸν καταχρᾶται. Αὐτὸ τὸ βλέπομε σήμερα παντοῦ μέσα στὸν κόσμο μας. Ἔχασε τὸ σημεῖο στηριξέως τῆς γνώσεώς του. Ἔχασε τὸ ὄνομα τοῦ ζῶντος Θεοῦ. Ἔτσι ἔχει περιπλακεῖ μέσα σὲ μιὰ ἀναλήθεια καὶ σὲ μιὰ πλάνη γιὰ τὸν ἑαυτό του καὶ τὴ ζωὴ του, ἀπ' τὴν ὁποία καμία φιλοσοφία καὶ καμία πολιτικὴ δὲν μπορεῖ νὰ τὸν βγάλει. Καταλαβαίνομε, λοιπόν, εὐκόλα γιατί τὸ πρῶτο αἶτημα τῆς Κυριακῆς προσευχῆς ζητᾷ τὸν ἁγιασμό τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ. Διότι ἡ ὑπαρξή μας, εἴτε τὸ συνειδητοποιοῦμε εἴτε ὄχι, μέχρι τὰ βάθη τῆς καθορίζεται ἀπὸ τὴ σχέση μας μὲ τὸν Θεό. Γι' αὐτὸ καὶ στὸ ἴδιο κείμενο τῆς ἐπὶ τοῦ ὄρους ὁμιλίας, ὅπου ἀνήκει καὶ ἡ Κυριακὴ προσευχή, ὁ Ἰησοῦς μᾶς λέγει: «Ζητεῖτε πρῶτον τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν». Πρῶτα ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ἔπειτα ὅλα τὰ ἄλλα. Γιατί, ὅταν ζητᾶμε τὴν Βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ἔχομε τὴν ἐγγύηση γιὰ ὅλα τὰ ἄλλα. Τὴν ἴδια σειρά ἀκολουθεῖ καὶ ἡ Κυριακὴ προσευχή. Πρῶτα ὁ ἁγιασμός τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ, ἔπειτα τὰ ἄλλα.

Ἄλλ' ἂς ρωτήσουμε μὲ εἰλικρίνεια τὸν ἑαυτό μας: ὁ ἁγιασμός τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ εἶναι γιὰ μᾶς ἡ βασικὴ μας ἐπιθυμία καὶ φροντίδα; Τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ, πού μᾶς φανέρωσε ὁ Ἰησοῦς Χριστός; Ἐκεῖνος εἶναι τὸ πρότυπο καὶ ὁ Δημιουργός μας, ἐμεῖς εἰκόνες Του καὶ δημιουργήματά Του. Ἐκεῖνος Κύριος τῆς χάριτος, ἐμεῖς ζῶντες ἀπὸ τὴ χάρι Του. Ἐκεῖνος Πατέρας, ἐμεῖς «υἱοὶ καὶ θυγατέρες» καὶ μεταξύ μας ἀ-

δελφοί. Τὸ νὰ ζοῦμε αὐτὴ τὴ σχέση μὲ τὸ Θεὸ εἶναι αὐτό, πού ὀνομάζει ἡ Γραφή: «φόβον Κυρίου». Ὅσο πραγματοποιοῦμε αὐτὴ τὴν σχέση, γινόμεστε ὁ πραγματικὸς ἑαυτός μας. Ὅσο ἀπομακρυνόμεστε ἀπ' αὐτὴ τὴν σχέση, ἐγκαταλείπομε τὴν πραγματικὴ μας ὑπόσταση καὶ χάνομε τὸ νόημα τῆς ζωῆς μας. Γι' αὐτὸ λέγει ὁ ἱερός Χρυσόστομος ὅτι, ὅταν λέμε τὸ «ἁγιασθῆτω τὸ ὄνομά σου», εἶναι σὺν νὰ λέμε «καταξίωσον οὕτως ἡμᾶς βιοῦν καθαρῶς, ὡς δι' ἡμῶν ἅπαντάς σε δοξάζειν».

Ἄλλὰ γεννιέται ἓνα ἐρώτημα! Πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ἀπευθυνόμεστε πρὸς τὸν Θεὸ καὶ νὰ τὸν ὀνομάζομε «Σὺ»; Δὲν εἶναι αὐτὸ μιὰ ἀσέβεια; Ἀκόμη περισσότερο: Ἔχει μιὰ τέτοια ἐπίκληση νόημα; Ὑπάρχει κανεὶς, πού μᾶς ἀκούει; Καὶ ἂν ὑπάρχει, εἶναι πραγματικὰ αὐτὸς ὁ Θεός; Γιατί πόσοι καὶ πόσοι ἄνθρωποι μέχρι τώρα καὶ μὲ πόσους τρόπους καὶ πόσα ὀνόματα δὲν ἰσχυρίσθηκαν ὅτι ἀπευθύνονται στὸ Θεό!... Γιὰ τὸν πιστὸ ἡ ἀπάντηση εἶναι ἀπλή: Ὁ Ἰησοῦς μᾶς εἶπε: ἔτσι ὀφείλετε νὰ προσεύχεσθε. Ὅταν ἀπευθύνεσθε ἔτσι στὸ Θεό, βρίσκεσθε στὴν ἀλήθεια. Ὅταν ἐπικαλεῖσαι αὐτὸ τὸ ὄνομα, καλεῖς τὸν Θεό, τὸν ζῶντα, τὸν Πατέρα σου. Καὶ τότε αὐτό, πού στρέφεται πρὸς ἐσένα, εἶναι ἡ ἀγάπη Του.

Βέβαια ὁ ἄνθρωπος σήμερα λέει: δὲν θέλω τὴν ἀγάπη ἑνὸς πατέρα, πού θέλει νὰ μὲ ἐξουσιάζει. Γιατί στὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ —πατέρας— βλέπει τὸν δεσποτισμὸ καὶ τὴν ἐξουσία. Ὅλες τὶς συνειδητὲς ἢ ὑποσυνειδητὲς ἀντιθέσεις, πού τυχὸν ἔχει μὲ τὴν πατρικὴ ἐξουσία, τὶς προβάλλει στὸ Θεό. Καὶ ἐπαναστατεῖ:

«Δὲν θὰ σὲ ποῦμε πιά πατέρα...

ποθοῦμε λευτεριάς ἀγέρα».

Γι' αὐτὸ θὰ πρέπει νὰ τονίσουμε ἓνα σημεῖο, πού λησμονοῦμε. Ὁ Θεὸς εἶναι ὁ Πατέρας, πού θέλει νὰ μιλήσει, νὰ ἐπικοινωνήσῃ μὲ τὸν καθ' ἓνα μας «ὡς εἰ τις λαλήσει πρὸς τὸν ἑαυτοῦ φίλον». Καὶ ὁ Κύριος εἶπε: «Ὑμεῖς φίλοι μου ἔστε». Νά λοιπὸν ἓνα ἀκόμη ὄνομα τοῦ Θεοῦ: ὁ φίλος. Ὅταν δοῦμε τὸν Θεὸ ὡς φίλο, αὐτὸ ἔχει σὺν συνέπεια ὅτι δὲν τὸν βλέπομε σὺν μιὰ δεσποτικῇ, θεϊκῇ ὑπόστασι, πού ἀφαιρεῖ τὴν αὐτονομία ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο. Ὁ Θεὸς ὡς φίλος σημαίνει: Θέτει τὴν δύναμή Του στὴν ὑπηρεσία τῆς φιλίας Του μὲ μᾶς. Δὲν διατάζει οὔτε ἀναγκάζει, ἀλλὰ περιμένει τὴν ἐλευθερὴ ἀνταπόκριση τοῦ φίλου, δηλ. τοῦ ἀνθρώπου. Δὲν ἐμποδίζει τὴν ἀνάπτυξη τῶν δυνατοτήτων τοῦ φίλου - ἀνθρώπου γιὰ τὸν πλουτισμὸ τῆς ζωῆς του, ἀλλὰ τὸν βοηθεῖ. Γιατί αὐτὴ ἡ φιλία τοῦ Θεοῦ δὲν εἶναι ἓνα σχῆμα λόγου, ἀλλὰ μία πραγματικότητα. Εἶναι μία συμπόρευση τοῦ Θεοῦ μαζί μας. Εἶναι ἡ συνοδοιπορία τοῦ αἰώνιου φίλου μας μέσα στὴν χρονικὸ-

ΕΚΕΡΔΙΣΕ “ΣΤΑΧΥΑΣ ΛΕΙΖΩΪΑΣ,,

Τοῦ Ἀρχιμ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ Π. ΣΤΕΦΑ
Πρωτοσυγκέλλου Ἱ. Μ. Τρίκκης καὶ Σταγῶν

1. Τὸ 40νθὴ ἡμέρῳ Μνημόσυνο.

Στὶς «Διαταγὲς τῶν Ἀποστόλων» γράφεται ἡ ἀκόλουθη σύσταση καὶ προτροπή: «Ἐπιτελείσθω τρίτα τῶν κεκοιμημένων ἐν ψαλμοῖς καὶ ἀναγνώσει καὶ προσευχαῖς, διὰ τὸν τριήμερον ἐγεθθέντα· καὶ ἕνατα, εἰς ὑπόμνησιν τῶν περιόντων καὶ τῶν κεκοιμημένων· καὶ τεσσαρακοστά, κατὰ τὸν παλαιὸν τύπον· Μωσῆν γὰρ οὕτως ὁ λαὸς ἐπένησε...» (8,42).

Φθάσαμε λοιπὸν στὶς 40 ἡμέρες ἀπὸ τὴν πρὸς Κύριον ἐκδημίᾳ τῆς μακαριστῆς Καθηγουμένης τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Ἁγ. Στεφάνου τῶν Μετεώρων Μοναχῆς Χριστονύμφης. Τὴν ἡμέρα τῆς ἐξοδίου τῆς ἀκολουθίας (21 παρελθόντος Δεκεμβρίου) οἱ παγωμένοι ἀπὸ τὸ χιόνι δρόμοι — πλησίον καὶ μακρινοὶ— ἦσαν ἀδιάβατοι καὶ ἀδιαπέραστοι. Ἔτσι πολλοὶ ἐνδιαφερόμενοι ὄχι μόνον ἀπὸ ἄλλες ἐπαρχίες ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴ δική μας ἀκόμη Μητροπολιτικὴ περιφέρεια δὲν ἦτο δυνατό νὰ παρευρεθοῦν καὶ συμπροσευχηθοῦν.

Τώρα, τὴν ἡμέρα τοῦ 40νθημέρου Μνημοσύνου τῆς (Σάββατο 28 Ἰανουαρίου) ἕνα ἀμέτρητο πλῆθος προσκυνητῶν (κληρικῶν καὶ λαϊκῶν) ἀναρριχηθήκαμε στοὺς ἱεροὺς βράχους, γιὰ νὰ ἐκτελέσουμε τὸ χριστιανικὸ - ἀδελφικὸ μας χρέος. Στὴ διάρκεια τῶν σαράντα ἡμερῶν δὲν παραλείφθηκε οὔτε μία ἡμέρα ἡ τέλεση τῆς θείας Λειτουργίας καὶ τῶν Τρισαγίων τόσο μέσα στὸ Ναὸ ὅσο καὶ ἔξω στὸ μνήμα τῆς.

Ἡ ἡμέρα τοῦ ἐπισήμου Μνημοσύνου τῆς ἦταν ἐντελῶς ξεχωριστή. Δὲν εἶναι εὐκόλο νὰ περιγραφεῖ καὶ μεταφερθεῖ ἀκριβῶς ἡ ὅλη ἀτμόσφαιρα καὶ μυσταγωγικὴ πραγματικότης. Γύρω στοὺς 25 Ἱερομόναχοι, Ἱερεῖς καὶ Διάκονοι, συλλειτουργοί, περιστοιχίζαν τὸν Σεβασμιώτατο Ποιμενάρχη μας Μητροπολίτη Τρίκκης καὶ Σταγῶν κ.κ. Ἀλέξιο στὴν ἀρχιερατικὴ θεία Λειτουργία καὶ κατόπιν στὸ ἱερὸ Μνημόσυνο. Ἦταν μιά

τητα. Ἡ συμμετοχὴ τοῦ Δημιουργοῦ στὴν ἱστορία τοῦ δημιουργήματός Του. Ἡ παρουσία τοῦ Ἐσχατου στὸ δρόμο πρὸς τὸ ἔσχατον. Νά λοιπὸν ἕνα λησμονημένο ὄνομα τοῦ Θεοῦ: φίλος. Ἐμεῖς ἀνταποκρινόμεθα σ' αὐτὴν τὴν φιλία;

(Συνεχίζεται)

Λειτουργία, ποὺ νόμιζες ὅτι κανεὶς δὲν παρευρισκόταν νὰ παρακολουθεῖ. Τὴ νεκρικὴ σιγή ἔσπαγε ἄλλοτε ἡ βυζαντινὴ ἁρμονικὴ μελωδία τῶν δύο μοναχικῶν χορῶν καὶ ἄλλοτε οἱ ἐκφωνήσεις τοῦ Ποιμενάρχου ἢ τῶν συλλειτουργῶν του. Ὅλους κατεῖχαν αἰσθήματα συγκινήσεως, δέους καὶ φόβου Θεοῦ.

Ἡ Γερόντισσα Χριστονύμφη (†).

Ὁ χώρος τοῦ ἱεροῦ Ναοῦ ἦταν κατάμεστος ἀπὸ συνωστισμένες Μοναχές καὶ ἄλλους χριστιανούς καὶ χριστιανές. Τὸ ἀδιαχώρητο τοῦ Καθολικοῦ τῆς Μονῆς, δηλαδὴ τοῦ ἱεροῦ ναοῦ τοῦ Ἁγ. Χαράλαμπος,

και του προναου του ειχε αναγκασει ενα άλλο επίσης συνωστισμένο πλήθος πιστών — παρὰ την αισθητή και ἐνοχλητική ἀτμοσφαιρική παγωνιά νὰ στέκουν και προσεύχωνται στὸν ἐξωτερικὸ ἀκάλυπτο χῶρο τοῦ προαυλίου.

Σύμφωνα μὲ προχείρους ὑπολογισμοὺς στὸ 40νθήμερο αὐτὸ Μνημόσυνο πρέπει νὰ ἦσαν περισσότεροι ἀπὸ 45 Μοναχοὶ και Μοναχές τῆς Ἐπαρχίας μας και ἄλλων περιφερειῶν. Οἱ λαϊκοὶ ξεπερνοῦσαν τοὺς χιλίους, ἀφοῦ μόνον ἐκεῖνοι πού ἐξυπηρετήθηκαν μὲ φαγητὸ ἦσαν πάνω ἀπὸ ἑπτακόσια άτομα. Ἦσαν δὲ φερόμενοι ἀπὸ τὶς ἐπαρχίες μας Σταγῶν και Τρικάλων, ἀλλὰ και ἀπὸ τὴν Λάρισα, Βόλο, Θεσσαλονίκη, Ἰωάννινα, Ἀθήνα, Κρήτη κ.ἄ.

Τὸν θεῖο λόγο ἐκήρυξεν ὁ Σεβασμιώτατος, ὁ ὁποῖος ἀνεφέρθη και στὴν προσωπικότητα τῆς μακαριστῆς Γερόντισσας Χριστονύμφης. Ἐτόνισε, ὅτι «ἂν και ἦτο πολὺ νέα, ἐργάσθηκε μὲ πολὺ ζήλο γιὰ τὴν ἱερὰ Μονή. Ἦταν ὠριμη πνευματικά. Ἀπέθανε νεωτάτη. Θὰ μπορούσε πολλὰ νὰ προσφέρει ἀκόμη...».

2. Π ρ ῶ τ ε ς τ η ς ἐ π ι τ υ χ ί ε ς.

Ἡ ἀείμνηστη Καθηγουμένη Χριστονύμφη δὲν ξεκίνησε τὴν πορεία τῆς ζωῆς της μὲ στόχο νὰ φθάσει στὸ ἀξίωμα αὐτό. Ἀπὸ τὸ ἡμιορεινὸ χωριὸ Ἑλληνόκαστρο κατέβηκε στὴν πόλη τῶν Τρικάλων και ἐφοίτησε στὸ Γυμνάσιο. Λεγόταν τότε Μαρία Ζάννη. Ὅταν τελείωσε τὰ ἐγκύκλια μαθήματα ἐπεδίωξε και ἐκείνη νὰ εἰσαχθεῖ σὲ κάποια ἀνωτέρα Σχολή. Μπροστὰ τῆς ἀνοιξαν δύο δρόμοι γιὰ τὴ δημιουργία τοῦ μέλλοντός της. Πρῶτα ἀκολούθησε τὴ Σχολὴ Ἀδελφῶν Νοσοκόμων τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ. Γιὰ ἓνα μάλιστα διάστημα ἄσκησε και τὸ λειτούργημα τῆς Ἀδελφῆς, μὲ πνεῦμα ἀγάπης και θυσίας πρὸς τὸν πλησίον. Ἐπειτα ὁμως τὴν κέρδισε ἡ Παιδαγωγικὴ Ἀκαδημία Ἰωαννίνων, ἀπὸ τὴν ὁποία ἀπεφοίτησε μὲ ἀριστα.

Στὸ νοῦ και τὴν καρδιά της κρατοῦσε πάντα τοὺς λόγους τοῦ δευτέρου στὴ σειρά ὀνομαζομένου Θεολόγου, τοῦ Ἀγίου Γρηγορίου Ναζιανζινοῦ. Τοὺς εἶχε γράψει ὁ Ἅγιος Πατὴρ μὲ ἄλλες μαζί παραινέσεις του «πρὸς Πάρθενους». Ὅτι δηλαδὴ «μαραίνεται τὸ κάλλος, ἡ δόξα παρατρέχει, ὁ πλοῦτος ἄπιστος ρεῦμα, τὸ δύνασθαι δ' ὀλίγων». Λόγοι πού ὠδήγησαν τὴν Μαρία Ζάννη στὴ μεγάλη και ἱερὴ ἀπόφαση ν' ἀκολουθήσει τὴν «τέχνη τεχνῶν, και ἐπιστήμη ἐπιστημῶν», ὅπως ἀποκαλεῖται ἡ μοναδική - μοναχικὴ πολιτεία, «ἐπειδὴ οὐχ ὁμοίως τῶν φθειρομένων τουτωνὶ πραγμάτων ἐστὶν ἡμῶν πρόξενος ἡ ὁσία αὐτή,... ἀλλὰ ξένα τινὰ και ἀπόρρητα ἀγαθὰ ἡμῖν ἐπαγγέλλεται· ἃ ὁ

φθαλμὸς οὐκ εἶδε, και οὖς οὐκ ἤκουσε, και ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη», κατὰ τὴν ἔκφραση τοῦ Νικηφόρου μονάζοντος.

Πράγματι ἔτσι ἔγινε. Ἡ Μαρία Ζάννη τὴν μίαν ἡμέρα ἔλαβε τὸ Πτυχίον τῆς Ἀκαδημίας και τὴν ἐπομένην πέρασε τὴν πύλη τῆς Μετανοίας της «ποθοῦσα τὸν βίον τῆς ἀσκήσεως». Γιὰ ὄπλο της κρατοῦσε τὴ θερμὴ πίστη. Θάρρος ἔπαιρνε ἀπὸ τὶς παραδειγματικὲς μορφές τῶν Ἀγίων, τῶν Ἀσκητῶν και Ἀσκητριῶν. Πολὺ τὴν ἐμψύχωναν τὰ προτρεπτικὰ λόγια τοῦ Ὁσίου Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, ὅτι «ἐπεθύμησας παρθενίαν; Διατήρησον ἐντολάς, και ὁ Κύριος χορηγήσει σοι αὐτήν».

Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸν ἔκανε τὰ πρῶτα της και στὴ συνέχεια τὰ δευτέρω θήματα στὴ μοναχικὴ ζωῆ. Ἐκάρη Μοναχὴ και ἔλαβε τὸ μοναχικὸ ὄνομα Χριστονύμφη. Ἐκτοτε ἐργαζόταν και ἀγωνιζόταν μὲ τὴ σκέψη, ὅτι «φῶς μὲν μοναχοῖς ἄγγελοι· φῶς δὲ πάντων ἀνθρώπων μοναχικὴ πολιτεία» (Ἰωάννης τῆς Κλίμακος). Αἰσθανόταν, ὅτι ἡ ἰδία εἶχε μὲν τὴν καλὴ διάθεση, ἦταν ὁμως μιὰ ἀδύνατη ψυχὴ. Γιὰ τὴν ὑπερνήκηση τῆς ἀδυναμίας της κατέφευγε στὴ συστηματικὴ και ἐπίμονη — ἴσως και ἀδιάλειπτη — προσευχὴ και τὴν πνευματικὴ μελέτη. Προχωροῦσε «συναπτομένη τῷ οὐρανῷ νυμφίῳ» και κατεργαζόταν «τὸ θέλημα τοῦ νυμφίου αὐτῆς» (Μ. Ἀθανάσιος).

3. Σ τ ὸ δ ι ο ι κ η τ ι κ ὸ θ ρ ὸ ν ο.

Ὅταν ἓνας κεραυνὸς δημιουργεῖ ἀπρόβλεπτες καταστροφές συμβαίνει ἢ νὰ παραμείνουν αὐτὲς στὴν κατάσταση αὐτὴ «ἐπ' ἀόριστον» ἢ νὰ ἀντικατασταθοῦν τὰ κατεστραμμένα σὲ «μηδὲν χρόνον». Κεραυνὸς ἔπεσε στὰ κτίσματα τῆς Μονῆς τοῦ Ἀγ. Στεφάνου τὸ ἔτος 1983. Οἱ Προστάτες της ὁμως Ἅγιος Στέφανος και Ἅγιος Χαράλαμπος δὲν ἐπέτρεψαν νὰ σημειωθοῦν σημαντικὲς και ἀθεράπευτες καταστροφές. Ἐγιναν μόνο μερικὲς ὑλικὲς ζημιές. Ὅπως συνέβη τὸ γεγονός, ἀποδίδεται σὲ βέβαιο θαῦμα, τὸ ὅτι δὲν ὑπῆρξαν θύματα. Γιὰ τὶς ὑλικὲς ζημιές συνήθως βρῖσκεται τρόπος νὰ τακτοποιηθοῦν.

Δὲν συνέβη ὁμως τὸ ἴδιο και μὲ κάποιον ἄλλου εἶδους κεραυνό, πού «ἐκτύπησε» τὴν Ἀδελφότητα τοῦ Ἀγ. Στεφάνου τὸν Αὐγουστο τοῦ 1982. Ἐπειτα ἀπὸ ξαφνικὴ και καλπάζουσα μορφῆς ἀσθένεια, πού διήρκεσε 48 ἡμέρες (ὅσες και τὰ χρόνια τῆς ἡλικίας της) ἡ τότε Γερόντισσα τῆς Μονῆς Μοναχὴ Ἀγαθοκλήτη Οἰκονόμου παρέδωσε τὸ πνεῦμα της στὸν Ἀρχηγὸ τῆς ζωῆς και τοῦ θανάτου, τὸν Σωτῆρα και Λυτρωτὴ Ἰησοῦ Χριστό. Τὸ κτύπημα ἦταν φοβερὸ και ἀθεράπευτο. Ἡ Ἀδελφότητα, χωρὶς νὰ προλάβει νὰ τὸ κατα-

λάβει, ἔμεινε ὄρφανή ἀπὸ Μητέρα! Ἐδοκίμασε τότε ἰσχυρότατο πόνο καὶ μεγάλη θλίψη. Ὅμως ποιὸς μπορεῖ ν' ἀντιταχθεῖ στὸ σχέδιο καὶ τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου;

Ἐπειτα ἀπὸ ἓνα διάστημα ἦλθε ἡ ὥρα νὰ τακτοποιηθεῖ τὸ θέμα τῆς διοικήσεως τῆς Ἱ. Μονῆς. Μέχρι τότε δὲν εἶχε παραμείνει ἀκέφαλη ἡ Ἀδελφότητα. Μὲ τὴν σχετικὴ μέριμνα τοῦ Σεβασμιωτάτου Ποιμενάρχου κ.κ. Ἀλεξίου εἶχε ρυθμισθεῖ ἡ προσωρινὴ διοίκηση τῆς Μονῆς. Ὅμως δὲ μπορούσε ἡ προσωρινὴ διοίκηση νὰ παραμείνει «ἐπ' ἀόριστον». Τὸ νεαρὸν τῆς ἡλικίας τῆς ἀδελφῆς Χριστονύμφης ἀπεμάκρυνε τὴ σκέψη ἀπὸ τοὺς περισσοτέρους, ὅτι θὰ κληθεῖ ἐκεῖνη ν' ἀναλάβει τὸ ἡγουμενικὸ ἀξίωμα. Τὰ πράγματα ὅμως δὲν ἐξελίσσονται πάντοτε κατὰ τοὺς ἀνθρώπινους ὑπολογισμούς. Κατευθύνονται κάποτε καὶ ἀπὸ τὸν Κυβερνήτη τοῦ παντὸς καὶ Παντογνώστη Κύριο. Ἀλλὰ ἐρωτᾷ ἡ Σοφία τοῦ Θεοῦ: «τίς γὰρ ἄνθρωπος γνώσεται βουλὴν Θεοῦ; ἢ τίς ἐνθυμήσεται τί θέλει ὁ Κύριος;» (Σοφ. Σολομ. 9,13).

Ὅσοι μὲ ἀγάπη καὶ ἐνδιαφέρον παρακολουθοῦσαν τὸ διοικητικὸ αὐτὸ πρόβλημα τῆς Ἱ. Μονῆς τοῦ Ἀγ. Στεφάνου δέχθηκαν τὴ λύση του σὰν ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ. Ἡ Ἀδελφότης τὴν ἡμέρα τῆς ἐκλογῆς ἐξέλεξε γιὰ νέα Ἠγουμένη τῆς τὴν —ἐκ τῶν κάπως νεωτέρων πνευματικῶν θυγατέρων τῆς μακαριστῆς Ἀγαθοκλήτης— Ἀδελφῆ Χριστονύμφη.

Νὰ συνέβη ἄραγε κάτι ἀνάλογο μ' ἐκεῖνο πού σκεπτόταν καὶ ἐπιθυμοῦσε σὲ ἀντίστοιχη περίπτωση ὁ Ὁσῖος Ἀθανάσιος Ἀθωνίτης; Στὴ διαθήκη του ἔχει γράψει: «Μετὰ τὴν ἐμὴν τελευτὴν καταλιμπάνει ἡγούμενον ἐκ τῶν εὐρισκομένων εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς ἐν Χριστῷ συνοδείαν καὶ ἀδελφότητα τὸν λόγῳ καὶ βίῳ καὶ πράξει τῶν ἄλλων διαφέροντα».

Γεγονὸς εἶναι, ὅτι ἡ ἀδελφῆ Χριστονύμφη σὰν Μοναχὴ «ὑπῆρξε ὑπόδειγμα ξενιτείας, ὑποταγῆς καὶ προσφορᾶς ἀσχοληθεῖσα μὲ ἰδιαίτερη ἐπίδοση στὴν ἀγιογραφία καὶ ψαλτικῆ», ὅπως μᾶς εἶπε ἡ Μοναχὴ Θεοτέκνη στὸν ἐπικηδεῖο ἀποχαιρετισμὸ τῆς, πού ἀπηύθυνε κατὰ τὴν ἐξόδιο ἀκολουθία, σὰν ἐκπρόσωπος τῆς Ἀδελφότητος.

Τώρα σὰν Ἠγουμένη ἀπέδειξε ὅτι εἶχε πολλὰ πνευματικὰ χαρίσματα καὶ ἐξαιρετὰ διοικητικὰ προσόντα. Ὅπως μάλιστα πρόσθεσε στὴ συνέχεια ἡ ἀνωτέρω ἀδελφῆ, ἡ Γερόντισσα Χριστονύμφη ἦταν «λιγόλογη ἐκ φύσεως, ἐπιγραμματικὴ στὶς κρίσεις τῆς, μὲ ὑπερβολικὴ εὐθύτητα καὶ ἀκεραιότητα. Χρησιμοποιοῦσε ὡμὰ τὴν γλῶσσα τῆς ἀλήθειας, χωρὶς νὰ μπορεῖ ποτέ, παρὰ

συνείδηση, νὰ κολακεύει καὶ νὰ χαρίζεται». Τὰ ἐνδεικτικὰ στοιχεῖα πού δείχνουν ποιὰ ἦταν ἡ μακαριστὴ Χριστονύμφη κατὰ τὴν περίοδο τῆς ἡγουμενίας τῆς συνεχίζονται. «... ἦταν φειδωλὴ στὶς προσωπικὲς τῆς ἀνάγκες καὶ στὶς ἀνάγκες τῶν Μοναχῶν, ἀφειδώλευτη στὴν ἀφανῆ φιλανθρωπία, ζηλώτρια στὴν ὀρθόδοξη πίστη, Στουδίτισσα στὶς ἀξιώσεις τῆς μοναχικῆς πολιτείας, μὲ σπανία ἐνημέρωση σὲ ὅλα τὰ σύγχρονα ἐθνικὰ καὶ παγκόσμια προβλήματα, συνετὴ καὶ ταπεινὴ στὸ φρόνημα. Συνεδύαξε δυσεύρετα χαρίσματα, πάνω στὰ ὁποῖα πρέπει νὰ προσθέσουμε τὴν ἐπίκτητη ὑπομονή».

Μὲ τὸν τρόπο τῆς εἶχε βοηθήσει νὰ ὑπάρχει μέσα στὴ Μονὴ «ἀτμόσφαιρα πνευματικῆς ζεστασιᾶς καὶ συγχρόνως πνεύματος εὐθύνῃς σὲ ὅλα τὰ μέλη τοῦ Κοινοβίου ἀπὸ τὴν πρώτη τῆ τάξει ἀδελφῆ μέχρι τὴν τελευταία».

Τὶς ἀνωτέρω κρίσεις ἐπιβεβαιώνει καὶ ἡ γνώμη τοῦ Ποιμενάρχου μας Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου κ.κ. Ἀλεξίου, ὁ ὁποῖος κατὰ τὸν ἐπικηδεῖο λόγο του εἶπε μεταξὺ ἄλλων καὶ τὰ ἑξῆς: «Ἡ ἡγουμένη Χριστονύμφη εἶχε ἓνα βαθὺ ἐκκλησιαστικὸ φρόνημα. Ἐπίστευε στὴ ζωὴ καὶ στὴ δράσι τῆς Ἐκκλησίας. Δὲν ἦταν θεωρητικὴ, ἀλλὰ ζοῦσε τὰ πνευματικὰ βιώματα. Ἐπίστευε στὴν ἀγιοστικὴ χάρι τῆς Ἐκκλησίας. Ἐπίστευε στὸ θαῦμα περισσότερο. Εἶχε μέσα τῆς τέτοια βιώματα καὶ τέτοιες καταστάσεις, πού τῆς εἶχαν δημιουργήσει μιὰ τελεία ὠριμότητα. Ἀγωνίστηκε γιὰ τὸν καταρτισμὸ τῆς. Ἀπὸ τότε πού ἔγινε ἡγουμένη ἀγωνίστηκε καὶ γιὰ τὸν καταρτισμὸ τῆς Ἀδελφότητός τῆς.

»Βέβαια ἡ ἀρχὴ τῆς ἡγουμενίας τῆς ἦταν συγχρόνως καὶ ἀρχὴ τῆς ἀσθενείας τῆς. Ἀλλὰ δὲν κάμφθηκε ἀπὸ τὸ βάρος τῆς δοκιμασίας τῆς. Ἐχαιρε πάντοτε σὰν νὰ μὴν ὑπῆρχε καμμιά δυσκολία καὶ κανένα σοβαρὸ πρόβλημα. Παρ' ὅλη τὴ δοκιμασία ἡ ὁποία τὴν βασάνιζε ἀγωνίστηκε γιὰ τὴν ἀνασυγκρότησι τῶν οἰκοδομῶν τῆς Μονῆς, ἡ ὁποία χρόνια εἶχε νὰ μπῆ σ' ἓνα τέτοιο ἔργο ἀνοικοδομήσεως.

»Ἡ Χριστονύμφη, ὅπως σὲ ὅλα τὰ πράγματα ἤθελε τὸ τέλειο, ἔτσι καὶ στὸ θέμα αὐτὸ τὸ οἰκοδομικὸ. Ξεκίνησε ν' ἀνοικοδομῆσε ἐκ βάθρων τὴν πτέρυγα πού ἀνοικοδόμησε. Ἐργάστηκε μὲ κάθε τρόπο καὶ πρὸς κάθε κατεύθυνσι, οὕτως ὥστε νὰ ἔχουμε σήμερα μιὰ ὀργανωμένη Μονή. Ὅ,τι βέβαια ἔγινε εἶναι καρπὸς ἔργου καὶ κόπου ὅλης τῆς Ἀδελφότητος, ἀλλὰ κάτω ἀπὸ τὴν δημιουργικὴ πνοὴ τῆς καθηγουμένης Χριστονύμφης».

(Συνεχίζεται)

ΠΕΡΙΠΛΑΝΗΣΕΙΣ

Ἐκ τῶν ἔσχατα στὰ πρωταρχικά

ΤΟΥ κ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ
Ἐπ. Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ἄνυποψίαστος βίος

Ἡ πραγματικότητα ξεπερνάει τὴν φαντασία. Αὐτὰ πού συμβαίνουν στὴ ζωὴ πολλές φορές οὔτε ἡ πιὸ δημιουργικὴ ἢ ἀκόμα καὶ ἡ πιὸ διστραμμένη φαντασία δὲν μπορεῖ νὰ τὰ συλλάβει.

Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ ὁ κόσμος μας ἔχει χάσει τὴν ἄμεση ἐπαφή του μετὰ τὴν φυσικὴ πραγματικότητα καὶ ζεῖ σ' ἓναν τεχνητὸ κόσμον τῆς Τεχνικῆς πού τὸν ἐκλαμβάνει ὡς φυσικὸ καὶ αὐτονόητο. Ἰδιαίτερα, πολλὰ παιδιὰ πού δὲν ἔχουν ζήσει κοντὰ στὴ φύση, καὶ ὅσα ξέρουν τὰ ἔχουν μάθει ἕμμεσα μέσα ἀπὸ βιβλία ἢ πίσω ἀπὸ τὸ γυαλὶ τῆς τηλεόρασης, δὲν μποροῦν νὰ διακρίνουν πάντα τὴν ἀπόσταση μετὰ τὴν τεχνητοῦ καὶ φυσικοῦ καὶ μᾶς ἐπιφυλάσσουν δυσάρεστες ἐκπλήξεις μετὰ τὰ ἔρωτήματά τους.

Μετὰ τὴν τυποποίηση πού ἐπικρατεῖ στὰ καταναλωτικὰ ἀγαθὰ χάνουμε πολλές φορές τὴν ἄκρη, δηλαδή τὴν προέλευση τῶν προϊόντων. Εἶναι φορές πού τὰ παιδιά βλέποντας ἀνάμικτα προϊόντα στὸ ἴδιο φακελλάκι φαντάζονται ὡς ἀφετηρία τους κάποια παράξενα φυτὰ ὑβρίδια. Σιγὰ - σιγὰ δὲν ἀποκλείεται τὰ παιδιά νὰ νομίσουν ὅτι τὰ φαγητὰ δὲν μαγειρεύονται πιὰ στὸ σπῆτι, ἀλλὰ ἐτοιμάζονται κάπως αὐτόματα σὲ χώρους ἄγνωστους καὶ ἀγοράζονται στὰ σουπερμάρκετ καὶ θερμαίνονται τὸ πολὺ - πολὺ σὲ φούρνους μικροκυμάτων. Μάλιστα δὲν εἶναι ἀνάγκη ν' ἀγοράζονται καὶ κάθε μέρα γιατί μπορεῖ κάποιος νὰ τὰ ἀποθηκεύσει σ' ἓναν καταψύκτη καὶ ἀπὸ ἐκεῖ λίγα - λίγα νὰ τὰ καταναλώνει.

Γιὰ τὸ ψωμί μπορεῖ νὰ συμβεῖ τὸ ἴδιο. Δὲν ἀποκλείεται πολλὰ παιδιά νὰ ἔχουν ἀκούσει καὶ γιὰ τὸ ἀλεύρι ὡς προϊόν. Ἄλλὰ προ-ἰόν ἀπὸ ποῦ;

Χάνοντας τὴν ἀλληλουχία τῶν γεγονότων φθάνουμε νὰ πιστεύουμε σὲ μιὰ αὐτόματη γένεση τῶν πάντων ἐκ τοῦ... μηδενός. Καμιὰ σύνδεση μετὰ τὴν πρωτογενῆ παραγωγή οὔτε καὶ μετὰ τὴν δευτερογενῆ. Ὅχι μόνον καμιὰ σύνδεση ἀλλὰ καὶ καμιὰ ὑπόψια γιὰ τὸ τί μπορεῖ νὰ ὑπάρχει πίσω ἀπὸ τὴ διτρίνα του μεταπράτη σὲ διαδικασία μεταποίησης τοῦ πρώτου προϊόντος, σὲ κό-

πο τοῦ ἐργάτη πού ξεκίνησε τὴ σπορά, συνέχισε μετὰ τὴν ἄλλη φροντίδα, θέρισε, φόρτωσε, μετέφερε, ἄλεσε, ζύμωσε, ἔψησε. Ὅσο καὶ ἂν πολλές ἀπὸ τὶς ἐργασίες αὐτὲς γίνονται εὐκολώτερα μετὰ τὴν βοήθεια τῆς τεχνολογίας, ὁ ἀνθρώπινος κόπος παραμένει καὶ ὁ ἀνθρώπος ἐξακολουθεῖ σ' ἓνα μεγάλο ποσοστὸ ἐν τῇ ἰδρωτὶ τοῦ προσώπου του νὰ τρώγει τὸν ἄρτον του. Γι' αὐτὸ εἶναι κρίμα πού τὰ νέα παιδιά, ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς οἱ μεγαλύτεροι ἀγνοοῦμε τὴ σειρά τῶν πραγμάτων.

Καὶ μᾶς καὶ ὁ λόγος γιὰ τὸ ψωμί, πόσα ἄραγε παιδιά γνωρίζουν γιὰ τὸ πῶς γίνεται ἓνα π ρ ὁ σ φ ο ρ ο; Καὶ παιδιά πού ὑπηρετοῦν στὸ ἱερὸ δῆμα μένουν μετὰ τὴν ἐντύπωση —εὐτυχῶς ὄχι πάντα— ὅτι τὰ πρόσφορα τὰ φτιάχνει ὁ φούρναρης, ἔτσι ὅπως τὰ φέρνουν πολλοὶ ἐνορίτες μέσα σὲ χαρτοσακκοῦλες πού γράφουν ἀπέξω «εἶδη ζαχαροπλαστικῆς - ἄρτοσκευάσματα». Τὸ πρόσφορο λοιπὸν εἶναι ἓνα «ἄρτοσκεύασμα» ὅπως καὶ τὰ ἄλλα, ἂν δέν... περιείχετο ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἀπόδειξη τῆς ταμειακῆς μηχανῆς, πού πολλές φορές τὴν ξεχνᾶμε μέσα, καὶ ἓνα ἄλλο χαρτί, τὸ χαρτὶ μετὰ τὰ ὀνόματα πού θέλουμε νὰ μνημονεύσει ὁ παπάς.

Εὐτυχῶς, πού σὲ πάρα πολλές ἐνορίες λαμβάνεται πρόνοια τὰ πρόσφορα ὅταν δὲν ἐτοιμάζονται ἀπὸ τὴν πρεσβυτέρα νὰ ἐτοιμάζονται ἀπὸ ἓνα κύκλον ἐνοριτιστῶν πού ἐναλλάξ ἀναλαμβάνουν αὐτὴν τὴν διακονία.

Μαθητεία στοὺς ρυθμούς τῆς γῆς καὶ τῆς ζωῆς

Καταλαβαίνετε τώρα πόσο ὄλοι μας θὰ μέναμε ἐκπληκτοὶ γιὰ τὸ πῶς παρασκευάζεται ἓνα πρόσφορο, ἂν ἀπὸ τύχη ἔπεφτε στὰ χέρια μας ἓνα ἀξιόλογο κείμενο πού νὰ μᾶς διηγεῖται τὸν τρόπο μετὰ τὸν ὁποῖο ὁ προσφορὰρὴς στὸ ρουμανικὸ μοναστήρι τῆς Παναγίας, μάζευε στάχυα γιὰ τὸν ἄρτον τῶν εὐχαριστιῶν.

Τὸ κείμενο τῆς διηγήσεως αὐτῆς ἀρμόζει σ' ἓνα ἀναγνωστικὸ γιὰ μικρὰ καὶ μεγάλα... παιδιά. Εἶναι τέτοια ἡ ἀπλότητα καὶ ἀφελότητα καρδίας πού ἀποπνέει ὥστε μᾶς ἀφοπλίζει, καὶ ἐνῶ εἴμαστε ἔτοιμοι νὰ χρησιμοποιήσουμε ὄλο μας τὸ φυσικὸ καὶ πνευματικὸ

όπλοστάσιο και να επιστρατεύσουμε τις αντιρρήσεις μας, τελικά κατεβάζουμε τὰ χέρια και πορευόμαστε ειρηνικοί ακολουθώντας τον κυριολεκτικά «πτωχὸν τῷ Πνεύματι» προσφορὰρη μοναχὸ Παντελεήμονα. Τὸ μάθημα πὸν παίρνουμε εἶναι μοναδικό. Χρειάζεται πρᾶγματι νὰ ξαναμάθουμε, μαθητεύοντας σὲ ἄλλου τύπου κοιτάγματα τῆς φύσης και τῶν στοιχείων τῆς, τῆ λειτουργία τῆς μεταστοιχείωσης.

Ὁ Βιργιλί Γκεωργίου κατορθώνει στὴ συνάντηση τοῦ ἐπικηρυγμένου Πανσέληνου μὲ τὸν μοναχὸ Παντελεήμονα νὰ μᾶς δώσει ἕνα ἐξοχο μάθημα. Ὁ Πανσέληνος ἔχει καταφέρει νὰ ξεφύγει ἀπὸ τὶς ἀστυνομικὲς δυνάμεις πὸν τὸν κυνηγοῦν· ξαπλωμένος κατάχαμα κοιτάζει τὸν οὐρανὸ και ὀνειρεύεται ἐπιφελούμενος ἀπὸ τὴν ἐλευθερία του, ὅταν λίγα μέτρα πὸν πέρα, στὴ μέση τοῦ χωραφιοῦ, ἐμφανίζεται ἕνας ἄνθρωπος. Ὁ Πανσέληνος, νομίζοντας ὅτι ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς εἶναι ὁ προπομπὸς τοῦ καταδιωκτικοῦ ἀποσπάσματος, περιμένει νὰ σιγουρευτεῖ ἂν τὸν ἀκολουθοῦν ἄλλοι. Ὅταν φτάνει σὲ δύο δῆματα ἀπόστασης, ἐπιτίθεται πρῶτος πηδώντας πρὸς τὸ μέρος του γιὰ νὰ τὸν ξαφνιασει, και ἀρπάζει ἀπὸ τὸν λαίμω τὸν ὑποτιθέμενο διώκτη του.

Ἀκολουθεῖ ἕνα ἀγωνιώδες ἀνακριτικὸ ἐρωτηματολόγιο κατὰ τὸ ὅποιο ὁ ἄλλος τοῦ ἀποκαλύπτει ὅτι εἶναι καλόγερος, δὲν ἔχει ἔρθει γιὰ νὰ τὸν κυνηγήσει· ἀλλὰ γι' ἄλλη δουλειά, πολὺ πὸν σπουδαία και σημαντική. Στὰ ἀποσπάσματα πὸν δημοσιεύουμε μὲ ἔγκριση τῶν ἐκδόσεων «Ἀκρίτας», τὶς ὁποῖες και θερμὰ εὐχαριστοῦμε ἀπὸ τὴ θέση αὐτή, κρατᾶμε τὰ οὐσιώδη σημεῖα αὐτοῦ τοῦ «ποιμαντικοῦ διαλόγου» πὸν ἐκτυλίσσεται ἀνάμεσα στοὺς δύο.

Ὁ χῶρος δὲν ἐπαρκεῖ γιὰ νὰ κάνουμε ἐκτενῆ ἀνάλυση τοῦ μυθιστορήματος «Ὁ δερμάτινος χιτῶνας», τοῦ γνωστοῦ και ἀπὸ ἄλλες μεταφράσεις ἔργων του στὰ ἑλληνικὰ ρουμάνου ὀρθόδοξου ἱερέα και συγγραφέα Βιργιλί Γκεωργίου πὸν ζεῖ στὴ Παρίσι. Ὅσοι ἀγαποῦν τὸ ἀστυνομικὸ μυθιστόρημα θὰ περάσουν μερικὲς ὧρες ἀγωνίας στὶς σελίδες του ὅσπου νὰ ξεδιαλύνουν τὸ μυστήριο πὸν καλύπτει τὴν ἱστορία τοῦ Πανσέληνου. Ἡ ὑπόθεση ἐκτυλίσσεται ἐμπλέκοντας πολλοὺς και πολλὰ· ἐξελίσσεται σὲ ἕνα «ποιμαντικὸ» θρίλλερ τοῦ ὁποῖου τὴν λύση ἀποφεύγω νὰ ἐκθέσω χαρίζοντας τὴν στοὺς μελλοντικούς ἀναγνώστες τοῦ βιβλίου.

Ἐκεῖνο πὸν κυρίως μᾶς ἐνδιαφέρει, μὲ τὴν παρά-

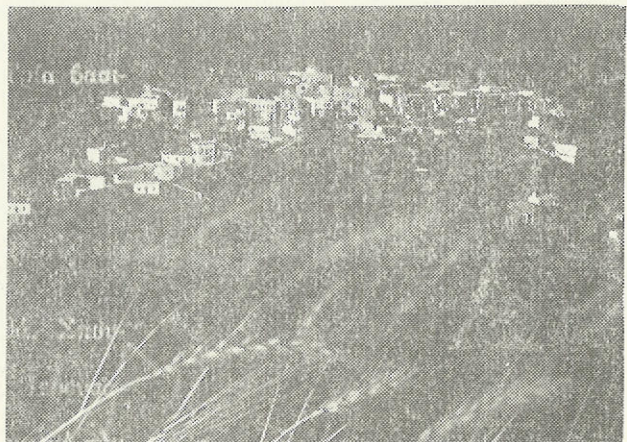
θεση αὐτοῦ τοῦ κειμένου στὸ τέλος τοῦ ἄρθρου μας εἶναι νὰ ἐπιστήσουμε τὴν προσοχή σ' αὐτὲς τὶς πρῶτες ἀλήθειες πὸν τείνουν νὰ ξεχαστοῦν στὴ ζωὴ μας. Νὰ ἐ ν δ ι α φ ε ρ θ ο ὦ μ ε γι' αὐτὰ τὰ πρωτ-αρχικὰ πὸν δὲν εἶναι αὐτανόητα στὶς σημερινὲς κοινωνίες μας. Σὲ κοινωνίες στὶς ὁποῖες, αὐτὰ πὸν πρέπει νὰ εἶναι πρῶτα γίνονται ἔσχατα, και τὰ ἔσχατα γίνονται πρῶτα.

Στὴν ἀφήγηση - ξενάγηση τοῦ π. Βιργιλίου στὶς παρυφὲς ἐνὸς παράξενου κόσμου ὑπὸ ἐξερεύνηση, κατανοοῦμε στὸ βάθος του τὴν ἐκφώνηση τοῦ τελετουργοῦ ἱερέα «τὰ σὰ ἐκ τῶν σῶν σοῖ προσφέρουμε» και ἀναπολοῦμε τὴν μορφή τῶν προσφορὰρη Παντελεήμονα πὸν καρποφορεῖ χωρὶς... νὰ καλλιεργεῖ, κοπιῶν και φορτωμένος τὰ δερμάτια ἀπὸ τὰ στάχυα στοὺς ὄμους του.

Σὲ μέρες ὅπως οἱ σημερινὲς, τῆς ἀναμνήσεως τῆς παραδόσεως ἀπὸ τὸν Κύριο τοῦ Μυστηρίου τῆς Θ. Εὐχαριστίας στὴν Ἐκκλησία Του, ἂς κάνουμε τὸν κόπο νὰ ξαναμάθουμε τοὺς ρυθμοὺς τῆς γῆς και τῆς ζωῆς και νὰ συμμετάσχουμε στὸ μυστήριο τοῦ κόκκου τοῦ σίτου πὸν πεθαίνει γιὰ νὰ φέρει πλείονα καρπὸν. Τότε μπορούμε νὰ «κοπιᾶσουμε» ἄφοβα μετὰ φόβου στὴν Βασιλεία Του. Ἡ εὐχή τῆς Διδασχῆς τῶν Δώδεκα Ἀποστόλων (9,4, ΒΕΠΕΣ 2, σ. 218) ἤχει ἐπίκαιρα:

«Ὅσπερ ἦν τοῦτο τὸ κλάσμα διασκορπισθὲν ἐπάνω τῶν ὁρέων και συναχθὲν ἐγένετο ἕν, οὕτω συναχθήτω σου ἡ Ἐκκλησία ἀπὸ τῶν περάτων τῆς γῆς εἰς τὴν σὴν βασιλείαν...».

Χριστὸς ἀνέστη!

Κυκλάδες: Σίφνος. Φωτογραφία Ρ. Παρίση, ἀπὸ ἐπιστολικὸ δελτάριο τῶν ΕΛΤΑ.

Ο ΠΡΟΣΦΟΡΑΡΗΣ ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

Τοῦ π. ΒΙΡΓΚΙΑ ΓΚΕΩΡΓΚΙΟΥ*

—Γιατί με κυνηγᾶς ἂν εἶσαι καλόγερος;

—Δὲν σὲ κυνηγῶ, ἀδελφέ.

—Τί κάνεις ἐδῶ, καὶ γυρνᾶς μιὰ ὥρα γύρω μου; Αὐτὸ δὲν εἶναι κυνήγι;

—Μαζεύω στάχια, ἀδελφέ. Βλέπεις πὼς μαζεύω στάχια στὸ χωράφι.

—Στάχια; Ὁ Πανσέληνος σφίγγει τὸν λαίμω τοῦ ἀνθρώπου πού ἰσχυρίζεται πὼς εἶναι καλόγερος... Δὲν μπορεῖς νὰ βρεῖς λιγότερο χοντρά ψέματα; Τί νὰ τὰ κάνεις τὰ στάχια; Ἡ ἀλήθεια εἶναι πὼς με κυνηγᾶς γιὰ νὰ κερδίσεις ἓνα ἑκατομμύριο.

—Μαζεύω στάχια ἀδελφέ, σὲ θεβαιώνω.

—Γιὰ νὰ τὰ κάνεις τί; Κάνεις δὲν μαζεύει στάχια. Σοῦ χρειάζονται τουλάχιστον τρεῖς μέρες γιὰ νὰ μαζέψεις ἓνα κιλό. Ἄν εἶσαι φτωχὸς μπορεῖς νὰ ζητιανέψεις γιὰ τοὺς σπόρους. Κοστίζουν τρεῖς δεκάρες. Καὶ ὁ πιὸ φτωχὸς ἀπὸ τοὺς χριστιανούς θὰ σοῦ τὶς δώσει. Δὲν ἀξίζει τὸν κόπο νὰ παιδεύεσαι τρεῖς καὶ τέσσερες μέρες γιὰ κάτι τέτοιο. Λὲς ψέματα.

—Μαζεύω στάχια γιὰ τὶς Προσφορές, ἀδελφέ μου, γιὰ τὸν ἄρτο τῶν εὐχαριστιῶν. Εἶμαι ὁ μοναχὸς Παντελεήμων, ὁ προσφορᾶρης στὸ μοναστήρι τῆς Παναγίας.

—Τὸ μοναστήρι τῆς ἁγίας Παρθένου δὲν ἔχει τρεῖς δεκάρες καὶ πρέπει νὰ στέλνει ἕναν καλόγερο νὰ μαζεύει στάχια στὰ χωράφια ὅπως κάνουν τὰ πουλιὰ τοῦ οὐρανοῦ; Λὲς ψέματα καὶ θὰ σὲ σκοτώσω. Γιατί εἶσαι ἐδῶ γιὰ νὰ κερδίσεις τὸ ἑκατομμύριο πού δίνουν γιὰ τὸ κεφάλι μου. Ὁμολόγησέ το τουλάχιστον δειλέ! Ὁμολόγησέ το προτοῦ πεθάνεις!

Ὁ Πανσέληνος μιλάει, ἀπειλεῖ καὶ καυχιέται. Σὺν κτήνος. Γιὰ νὰ τρομοκρατήσῃ τὸν ἄνθρωπο πού εἶναι στὸ ἔλεός του. Τοῦ σφίγγει τὸν λαίμω. Ἐχοντας συνείδηση τῆς εὐχαρίστησης πού βρίσκει ἀπειλώνοντας. Ἀπότομα νοιώθει ντροπὴ γιὰ λογαριασμό του. Δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ εἶναι κακός. Νὰ νοιώθει χαρὰ ἐνῶ ἀπειλεῖ μεθ' ἑαυτὸν ἕνα ἄνθρωπο.

—Πές μου τὴν ἱστορία σου, διατάζει ὁ Πανσέληνος. Σ' ἀκούω. Γιατί θέλω νὰ εἶμαι καλὸς καὶ δίκαιος. Ἀλλὰ ἂν πεῖς ψέματα σὲ σκότωσα. Ποῦ εἶναι αὐτοὶ πού σὲ στείλανε;

—Κάνεις δὲν μ' ἔστειλε ἀδελφέ, λέει ὁ μοναχὸς Παντελεήμων.

—Οἱ χωροφύλακες σ' ἔστειλαν ἢ οἱ χωρικοί; Ποῦ κρύβονται; Πὼς ξέρουν πὼς εἶμαι κρυμμένος στὸ χωράφι; Μὲ εἶδαν; Ἀπάντησε γρήγορα γιατί ἀπὸ τὴν ἀπάντησή σου ἐξαρτᾶται ἡ ζωὴ σου.

—Κάνεις δὲν τὸ ξέρει πὼς εἶσαι ἐδῶ ἀδελφέ. Ἀκόμα κι ἐγὼ δὲν τὸ ἤξερα. Ἦρθα γιὰ νὰ μαζέψω σιταρόσπορους γιὰ τὶς προσφορὲς τοῦ μοναστηριοῦ.

—Γιατί δὲν ζητιανεύεις τὸ σιτάρι γιὰ τὶς προσφορές, γιὰ τὸν ἄρτο τῶν εὐχαριστιῶν μιὰ καὶ στὸ μοναστήρι εἴσατε τόσο φτωχοὶ πού δὲν ἔχετε μὲ τί νὰ τὸ ἀγοράσετε. Εἶμαστέ ὁ σιτοβολώνας τῆς Εὐρώπης. Κάνεις δὲν θὰ ἀρνηθεῖ μερικὰ κιλά σιτάρι.

—Ἀπὸ ἀγάπη γιὰ τὸν Χριστό, ἀδελφέ. Τὸν ἄρτο τῶν εὐχαριστιῶν τοῦ μοναστηριοῦ τὸν φτιάχνουμε μόνονι μας. Πάντα μὲ στάχια πού ἐμεῖς —οἱ μοναχοὶ— μαζεύουμε ἕνα - ἕνα στὰ χωράφια καὶ στοὺς δρόμους... Γιατί ἔχει εἰπωθεῖ πὼς τὰ στάχια τὰ σκορπισμένα στὸν κόσμον, πρέπει νὰ συλλέγονται γιὰ νὰ γίνουν ἕνα μέσα στὸν ἄρτο πού εἶναι ὁ Χριστός. Εἶναι ἡ πολλαπλότητα πού γίνεται ἐνότητα. Εἶναι παράδοση τοῦ μοναστηριοῦ μας νὰ συλλέγουμε τὰ στάχια γιὰ τὸν ἄρτο τῶν εὐχαριστιῶν καὶ νὰ προσευχόμαστε ταυτόχρονα γιὰ νὰ συναχθοῦν καὶ νὰ ἐνωθοῦν ὅλοι οἱ χριστιανοὶ τοῦ κόσμου σὲ μιὰ καὶ μόνη ἐκκλησία... Ἀκριβῶς σὰν τὰ στάχια πού μαζεύουμε κάτω ἀπὸ τὰ πόδια τῶν ἀνθρώπων, μέσα στὰ χωράφια, παντοῦ, καὶ πού γίνονται τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ στὸν ἄρτο τῶν εὐχαριστιῶν καὶ στὴν ἁγία Τράπεζα. Βλέπεις πὼς δὲν ἦρθα γιὰ σένα. Πρέπει νὰ με πιστέψεις, ἀδελφέ μου.

—Μεγάλωσα σ' ἕνα πρεσβυτέριο, λέει ὁ Πανσέληνος. Δὲν ἄκουσα ποτὲ νὰ λένε πὼς ἔφτιαχναν τὸν ἄρτο τῶν εὐχαριστιῶν μὲ στάχια μαζεμένα ἀπὸ τὰ χωράφια καὶ ἀπὸ τοὺς δρόμους.

—Εἶναι ἀπὸ πλεόνασμα εὐσέβειας καὶ ἀγάπης γιὰ τὸ Χριστό. Ἐνεργοῦμε ἔτσι γιατί καὶ οἱ ἅγιοι Πατέρες μας ἔκαναν τὸ ἴδιο.

—Ξέρεις ποιὸς εἶμαι ἐγώ; ρωτᾶει ὁ Πανσέληνος.

—Τὸ ξέρω, ἀπαντᾶει ὁ προσφορᾶρης Παντελεήμων.

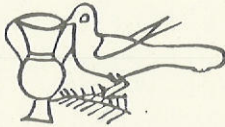

Φυσικά και τὸ ξέρω. Εἶσαι εἰκόνα τοῦ Θεοῦ. Εἶσαι γὰρ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Εἶσαι ἄνθρωπος. Εἶσαι ἀδελφός μου. Κοιτώντας ἔναν ἄνθρωπο βλέπεις τὸν Θεό... Ὅπως βλέπεις ξέρω τὰ πάντα γιὰ σένα... Τὰ πάντα.

—Και κοιτάζοντας ἐμένα βλέπεις τὸν Θεό, ἔτσι;

—Και βέβαια ἀδελφέ, ὅταν κοιτάζω ἕναν ἄνθρωπο βλέπω τὸν Θεό. Κάθε ἄνθρωπος εἶναι εἰκόνα τοῦ Θεοῦ και γὰρ τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

—Ἐ λοιπόν, δὲν εἶναι ἀλήθεια! λέει ὁ Πανσέληνος (...).

—Ἀκολούθησέ με ἀδελφέ. Ἔλα. Ἄς ἀφήσουμε τίς ὑποψίες. Εἶναι ἔργο τοῦ διαβόλου.

Ὁ Παντελεήμων, ὁ καλόγερος ὁ προσφοράρης σηκώνει τὸ δεμάτι μὲ τὰ στάχυα πού τ'ἔχει ἀφημένο λίγο πὶδ πέρα. Σκύβει και μαζεύει κάθε στάχυ πού βλέπει μπροστά του. Βρίσκει τὸ δεύτερο δεμάτι πούχε μαζέψει τὸ πρωτὶ. Προχωράει, ἀκολουθούμενος ἀπὸ τὸν Πανσέληνο και τραγουδάει «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησόν με τὸν ἁμαρτωλό».

—Εἶσαι πολὺ φορτωμένος καλόγερε, λέει ὁ Πανσέληνος. Ἄσε με γὰρ σὲ βοηθήσω. Θὰ μεταφέρω κι ἐγὼ σιτάρι γιὰ τὰ πρόσφορα, γιὰ τὸν ἄρτο τῶν εὐχαριστιῶν τοῦ μοναστηριοῦ σας. Θὰ γράψετε και τὸ ὄνομά μου στὸ δίπτυχο τῶν νεκρῶν.

—Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησόν με τὸν ἁμαρτωλό, λέει ὁ καλόγερος.

Τὰ λόγια του εἶναι σὲ ἀρμονία μὲ τὸν ρυθμὸ τῆς περπατησιᾶς του, μὲ τὴν ἀναπνοή του και μὲ τοὺς χτύπους τῆς καρδιάς του. Εἶναι παλιὰ συνήθεια τῶν μοναχῶν τῆς Ἀνατολῆς γὰρ ἐναρμονίζου τὴν προσευχή τους μὲ τίς κινήσεις τοῦ σώματός τους, κυρίως μὲ τὴν ἀναπνοή και τὴν καρδιά, τοὺς χτύπους τῆς καρδιάς. Μ' αὐτὸ τὸν τρόπο, ὅταν τὰ λόγια τῆς προσευχῆς σταματοῦν, μοιάζει γὰρ συνεχίζονται ἀπὸ τοὺς χτύπους τῆς καρδιάς και ἀπὸ τὴν πνοή τῆς ἀνάσας πού συνεχίζει γὰρ ἐπαναλαμβάνει «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησόν με τὸν ἁμαρτωλό». Ἀκόμα κι ὅταν οἱ καλόγεροι κοιμοῦνται, ἡ ἀγάσα τους και ἡ καρδιά τους ἐπαναλαμβάνουν συνέχεια: «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησόν με τὸν ἁμαρτωλό»!

Ὅσο προχωροῦν φορτώνουν στοὺς ὄμους τους τὰ δεμάτια πού ὁ μοναχὸς Παντελεήμων ἔχει μαζέψει στὴ διάρκεια τῆς μέρας. Κι ἐκεῖνος και ὁ Πανσέληνος εἶναι φορτωμένοι ὡς τὸς γαϊδάρους. Ὁ Πανσέληνος

εἶναι πολὺ κουρασμένος. Ἀλλὰ βαδίζει μὲ ἐκανοποίηση. Ποτέ, σ' ὅλη του τὴ ζωὴ, δὲν δούλεψε μὲ μεγαλύτερη εὐχαρίστηση. Ἀπὸ πρακτικῆς πλευρᾶς πρόκειται γιὰ μιὰ δουλειὰ μὲ πενιχρότατη ἀμοιβή. Μὲ λίγες δεκάρες ἀγοράζει κανεὶς ὄλο τὸ σιτάρι πού μπορεῖ γὰρ θγάλει ἀπ' αὐτὰ τὰ δεμάτια. Εἶναι παράλογο γὰρ δουλεύεις ὅλη μέρα, τρέχοντας μέσα στὰ χωράφια, σκύβοντας και μαζεύοντας κάθε στάχυ και μεταφέροντας ὕστερα τὰ δεμάτια στὴν πλάτη σου σὲ ἀπόσταση χιλιομέτρων. Ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῆς πραγματικότητος και τῆς χρησιμότητος, αὐτὴ ἡ ἀπασχόληση εἶναι σκέτη τρέλλα. Παρ' ὅλα αὐτὰ ὁ Πανσέληνος εἶναι πανευτυχῆς πού τὴν κάνει. Ἡ δουλειὰ πού κάνει ὁ προσφοράρης μοναχὸς και τὸ φορτίο πού σηκώνει μὲ τὴ θέλησή του ὁ Πανσέληνος ἔχουν μιὰ σημασία πού πηγαίνει πολὺ πέρα ἀπ' τὸ χρήσιμο. Ἡ κάθε χειρονομία τοῦ προσφοράρη πού σκύβει χιλιάδες φορές γιὰ γὰρ μαζέψει τὰ παρτημένα και ποδοπατημένα στάχυα στοὺς δρόμους και στὰ χωράφια, ἐναρμονίζεται μὲ τίς κινήσεις τοῦ οὐρανοῦ, τῆς γῆς και τοῦ κόσμου ὁλόκληρου. Πρόκειται γιὰ χειρονομίες λειτουργικῆς. Καὶ ἡ λειτουργικὴ χειρονομία εἶναι ἡ ὑπέρβατη πράξη τῆς ἀνθρώπινης ὑπαρξης. Μὲ τὴν λειτουργικὴ πράξη ὁ ἄνθρωπος δὲν ἐκπληρώνει ἀπλῶς ἕνα χρήσιμο σκοπὸ, δὲν ἐργάζεται ἀπομονωμένος ἢ σὲ κλειστὲς ομάδες ἀλλὰ ἐνσωματώνει ὅλη του τὴ ζωὴ και τίς κινήσεις του μὲ τὴν ζωὴ και τίς κινήσεις τοῦ σύμπαντος.

—Εἶναι μακριὰ ἀκόμα τὸ μοναστήρι σας; ρωτᾶει ὁ Πανσέληνος.

—Ὅχι πολὺ μακριὰ. Ὅσο γὰρ πεις δέκα φορές τὸ σύμβολο τῆς Πίστεως και φτάσαμε, ἀπαντᾶει ὁ προσφοράρης.

—Μὲ τίς προσευχῆς μετράτε τίς ἀποστάσεις;

Προσπαθεῖ γὰρ ὑπολογίσει τὰ χιλιόμετρα πού ἀντιστοιχοῦν στὰ δέκα Πιστεύω.

—Ὅχι μονάχα τίς ἀποστάσεις, ἀλλὰ και τὸν χρόνο μετράμε μὲ τίς προσευχῆς. Ὅλη μας τὴ ζωὴ τὴν κάνουμε προσευχή... Προσευχόμαστε μέρα και νύχτα. Δὲν ἀφήνουμε ποτὲ τὴν προσευχή γὰρ σθῆσει στὸ κονάκι μας. Γιὰ γὰρ μένει και τὸ μάτι τοῦ Θεοῦ ἀδιάκοπα ἀνοιχτὸ πάνω μας. Στὸ ἱερὸ μοναστήρι μας, δὲν ἔχει διακοπὴ ποτὲ ἡ προσευχή, οὔτε γιὰ μιὰ στιγμιούλα, ἐδῶ και αἰῶνες. Προσευχόμαστε μέρα και νύχτα. Εἴμαστε σὲ τούτη τὴ γῆ οἱ φύλακες τῆς μέρας και τῆς νύχτας. Χάρη στὶς προσευχῆς τῶν ἀνθρώπων μένει ὁ Θεὸς παρὼν πάνω στὴ γῆ. Καὶ προσευχόμαστε γιὰ ὅλους ὅσοι δὲν ἔχουν τὸ δικαίωμα γὰρ προσευχηθοῦν, γιὰ κείνους πού δὲν μποροῦν, γιὰ κείνους πού δὲν θέλουν... Αὐτὸ εἶναι τὸ καθῆκον μας. Καὶ ἡ δόξα μας. Χάρη στὴν

“ΥΠΕΡΑΓΟΡΑ ΘΡΗΣΚΕΙΑ,,

Τοῦ π. **ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΥ**
Δρ. Θεολ., Δρ. Φιλοσ., Γραμματέως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου

Ἡ κίνηση τῶν χίππυς ἔλαβε στή δεκαετία τοῦ 1960 θρησκευτικὰ πλαίσια καὶ προετοίμασε τὸ ἔδαφος γιὰ τὶς ἀντιλήψεις ἐκεῖνες, πού ἐξεφράζοντο μὲ τὶς ἴδιες λέξεις, ἦσαν ὅμως διαφορετικὲς: τὶς ἀσιατικὲς θρησκευτικὲς ἀντιλήψεις.

Τὸ 1967 συνεκεντρώθησαν στὰ μεγάλα κέντρα, ἰδιαίτερα στὴ Νέα Ὑόρκη καὶ στὸ Σάν Φρατζίσκο, μισὸ ἑκατομμύριο χίππυς. Ἦταν ἀκριβῶς ἡ ἐποχὴ κατὰ τὴν ὁποία πολλὲς γκουρουϊτικὲς κινήσεις ἀνέπτυσαν στὸν Νέο Κόσμο ἰδιαίτερη δραστηριότητα: οἱ Χάρε Κρίσνα, ὁ Μαχαρίσι Μαχῆς Γιόγκι καὶ, ἀργότερα (γύρω στὸ 1970) οἱ μαθητὲς τοῦ Σιθανάντα, οἱ ὁπαδοὶ τῆς Ἀνάντα Μάργκα καὶ τοῦ γκουροῦ Μαχαράτζι.

Οἱ ἀντιλήψεις τῶν BEATLS καὶ τῶν χίππυς ἀνεμίχθησαν μὲ βουδδιστικὲς καὶ ἰνδουϊστικὲς διδασκαλίαι καθὼς καὶ μὲ ἀποκρυφιστικὲς ἀπόψεις. Ἡ ἐπαναστατημένη γενεά, στὴν προσπάθειά της νὰ ἀναζητήσει ἐναλλακτικὲς λύσεις, ἐντυπωσιάσθηκε μὲ τὴν ταύτιση τοῦ κόσμου καὶ τῆς θεότητος, πού κηρύττεται στὸν Ἰνδουϊσμό, μὲ τὴν «κατάσταση Βούδδα», μὲ τὸν ταντρικὸ βουδδισμό τοῦ Θιβέτ. Οἱ νέες ἀπόψεις γιὰ τὸ σέξ, ἰδιαίτερα στὴν τάντρα γιόγκα, ἱκανοποιοῦσαν ἀπόλυτα τὴν ἐπιθυμία ἀπορρόφειως τῆς πορριτανικῆς ἠθικῆς.

ἀδιάλειπτη προσευχὴ δὲν χάνεται ποτὲ τὸ πνεῦμα ἀπὸ τῆ γῆ.

Ὁ Παντελεῖμων, ὁ καλόγερος ὁ προσφοράρης εἶναι χαρούμενος. Τὸ ὄνομά του τοῦ πηγαίνει θαυμάσια. Εἶναι ἕνα ὄνομα πού ταιριάζει μὲ τὶς πράξεις του, μὲ τὴν ζωὴ του καὶ μὲ τὰ λόγια του.

Ὁ Πανσέληνος δὲν καταλαβαίνει πολὺ καλὰ τὸ νόημα τῶν λόγων τοῦ καλόγερου. Ἀκούγοντας τὶς λέξεις «φύλακες τῆς μέρας καὶ τῆς νύχτας» πού προσεύχονται γιὰ νὰ μὴν σθῆσουν τὰ φῶτα τοῦ Πνεύματος, ὁ Πανσέληνος σκέφτεται κυρίως τοὺς νυχτοφύλακες τῶν τραπεζῶν πού φυλάνε —τὴν ὥρα πού οἱ ἄλλοι κοιμῶνται— τοὺς θησαυροὺς τῶν χρηματοκιβωτίων, τοὺς ὄλικούς θησαυροὺς... Οἱ καλόγεροι φυλάνε τὴ φλόγα τοῦ Πνεύματος.

---

* Ἀποσπάσματα ἀπὸ τὸ μυθιστόρημα τοῦ Βιργιλί Γεωργίου, Ὁ δερμάτινος χιτώνας, σὲ μετάφραση Βάσως Γουνελά, Ἀθήνα, Ἐκδ. «Ἀκρίτας», 1985, σσ. 323-325, 329-331.

Ἐδῶ συνέδη κατὰ τὸ πολὺ ἀξιοπρόσεκτο. Ὅπως ὀρθὰ ἐπισημαίνει ὁ R. HUMMEL (INDISCHE MISION UND NEUE FROMMIGKEIT IM WESTEN, STUTTGART 1980, σελ. 199 ἐξ.), αὐτὸ πού ὁ διαφωτισμὸς καὶ οἱ χριστιανικὲς ἱεραποστολὲς κατεδίκαναν ὡς δυνειδαμιονία, αὐτὸ πού τὰ μεταρρυθμιστικὰ ἰνδουϊστικὰ - βουδδιστικὰ κινήματα ἀπώθησαν στὸ περιθώριο, αὐτὸ εἶναι ἐκεῖνο πού προσήλκυσε τὴν προσοχὴ τῆς νέας γενεᾶς τῆς Δύσεως, πού εἶχε κορεσθεῖ ἀπὸ τὸν ὀρθολογισμό, δηλαδὴ οἱ πρακτικὲς μαγείαι, τὰ παλαιὰ τυπικὰ καὶ οἱ μῦθοι. Μαγικὲς ἀσκήσεις ἐξορκισμῶν, τὸ παλαιὸ κινεζικὸ βιβλίον I - CHING, ἐσωτερικὲς τεχνικὲς, ἀριστεροὺς ταντρισμὸς κινεζικῆς παραδόσεως, αὐτὰ ἦσαν τῶρα πράγματα πολὺ θελκτικὰ στὴ νέα ἀτμόσφαιρα.

Ὅμως οἱ γκουρουϊτικὲς οἰκότητες, πού ἐφθασαν στὴ Δύση δὲν εἶχαν τὸ μονοπώλιο στὴ διάδοση ἰνδουϊστικῶν ἀντιλήψεων. Ἦδη κατὰ τὴ δεκαετία τοῦ 1960 πολλοὶ χίππυς πραγματοποίησαν «προσκυνηματικὰ ταξίδια» στὴν Ἰνδία καὶ ἦλθαν σ' ἐπαφὴ μ' αὐτὲς τὶς ἰδέες. Ἐξ ἄλλου ὑπῆρχαν στὴ Δύση μεταφρασμένα ἰνδουϊστικὰ κείμενα, τὰ ὁποία ἀπετέλεσαν πρόσθετη «γέφυρα» στὴ διάδοση τῶν ἰδεῶν αὐτῶν μεταξὺ τῶν Δυτικῶν.

Ἡ ἐποχὴ τῆς ἀντιδράσεως στὸν τεχνικὸ πολιτισμὸ συμπίπτει καὶ μὲ τὴν κατασκευὴ συνθετικῶν ναρκωτικῶν. Ἡ διάδοσή των παρουσιάσθηκε ὡς νέο «θρησκευτικὸ» κίνημα, ὡς νέο ἐναλλακτικὴ λύση στὴν προσπάθεια δημιουργίας ὑπερβατικῶν ἐμπειριῶν. Γύρω ἀπὸ τὰ ναρκωτικὰ σχηματίσθηκε εἰδικὸς μυστικισμὸς, μὲ βασικὸ «ἱεραπόστολο» μεταξὺ τῶν χίππυς τὸν ψυχολόγο TIMOTHY LEARY, ὁ ὁποῖος χαρακτήρισε τὰ ναρκωτικὰ ὡς τὴ «θρησκεία τοῦ εἰκοστοῦ πρώτου αἰῶνος» καὶ ὡς «δυτικὴ γιόγκα» (HUMMEL, σελ. 201).

Σ' αὐτὴ τὴ νέα «θρησκεία» πραγματοποίησε πειράματα ὁ ALDOUS HUXLEY μὲ τὸ μεξικανικὸ ναρκωτικὸ Mescaline, πού ἐξάγεται ἀπὸ τὸ βλαστὸ τοῦ κάκτου PEYOT καὶ ἐχρησιμοποιεῖτο στὶς λειτουργίες τῆς NATIVE AMERICAN CHURCH OF THE UNITED STATES. Ὁ HUXLEY μὲ τὸ βιβλίον του (1954) «Οἱ πύλες τῆς ἀντιλήψεως», διέδωσε τὶς ἐμπειρίες του αὐτὲς καὶ διακήρυξε:

«Αὐτὴ ἡ περιφέρεια ἀναγέννηση τῆς θρησκείας»...

ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΑΞΗ ΚΑΙ ΨΑΛΜΩΔΙΑ ΣΤΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟ ΝΑΟ Κ' ΠΟΛΕΩΣ (*)

Τοῦ Πρωτοπρ. κ. ΣΕΡΑΦΕΙΜ ΦΑΡΑΣΟΓΛΟΥ

Στὴ συνέχεια βλέπουμε τὸν Ἰάκωβο νὰ ἀναπαύεται στὸ Ψυχικὸ Ἀθηνῶν μέχρι τὴν 5η Δεκεμβρίου 1942, πού ἀποδήμησε πρὸς Ἐκείνον, τὸν Ὅποιο ὕμνο-λογοῦσε τόσο μελωδικὰ σὲ ὅλη του τὴ ζωὴ. Ὁ θρύλος του θὰ μένει ἀθάνατος. Οἱ φιλόμουσοι καὶ τὰ πλήθη τῶν ἀνθρώπων πού τὸν γνώρισαν τὸν θυμοῦνται ἀκόμα μὲ ἀγάπη, ἐκτίμηση καὶ θαυμασμό¹¹³.

Μαθητὲς του σημειώνονται στὸ βιβλίον τοῦ Παναγιώτη Ἀντωνέλλη «Ἡ Βυζαντινὴ Ἐκκλησιαστικὴ Μουσικὴ» οἱ: Κωνσταντῖνος Πρίγγος, Ἰωάννης Θεοδορίδης, Πέτρος Μανέας, Ἀθανάσιος Παναγιωτίδης, Ἀριστείδης Παπαδόπουλος, Ἡλιὸς Συμεωνίδης, Δημήτριος Βασιιάδης, Ἀλκιβιάδης Ζαχαριάδης, Δημήτριος Καραγιαννόπουλος, Δημήτριος Λουῆζος, Εὐστάθιος Τιμωνίδης, Χαράλαμπος Ἀνεστιάδης, Φώτιος Γεωργαντιδῆς, Ἀλέξανδρος Μαργαριτόπουλος¹¹⁴ κ.ἄ..

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΡΙΓΓΟΣ

(Ἄρχων Πρωτοφάλης τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας)

Ὁ Κωνσταντῖνος Πρίγγος γεννήθηκε στὴν Κωνσταντινούπολη τὸ ἔτος 1892. Καλλιφωνότατος ὅπως ἦταν διακρίθηκε ἀμέσως ὡς Ἀ' Κανονάρχης τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου Πέραν, ὅπου καὶ διδάχθηκε τὰ πρῶτα μουσικὰ γράμματα ἀπὸ τὸ διάσημο μουσικοδι-

δάσκαλο καὶ τότε Πρωτοφάλη τῶν Εἰσοδίων Εὐστράτιο Παπαδόπουλο, τὸ λεγόμενο «καμπούρη». Δάσκαλός του ἦταν ἔπειτα ὁ Μιχαὴλ Μουρκίδης. Ἀργότερα ὅμως ὅταν προσλήφθηκε στὰ Πατριαρχεῖα μαθήτευσε στὸν Ἰάκωβο Ναυπλιώτη καὶ ὡς μουσικὴ ἰδιοφυΐα πού ἦταν, πέτυχε νὰ προσαρμοσθεῖ θαυμάσια στὸ λαμπρὸ ὕφος του, καὶ νὰ ἐξελιχθεῖ ἄριστα στὴ θεωρία καὶ στὴν πράξη.

Ἐψάλλε σὲ διάφορους κεντρικοὺς ναοὺς τῆς Πόλης, στὴν Ἁγία Τριάδα Πέραν, στὸν Ἅγιο Δημήτριον στὰ Ταταῦλα, στὸν Ἅγιο Ἰωάννη τῶν Χίων, καθὼς καὶ περίπου μιὰ δεκαετία στὴν Ἑλλάδα, στὸ Πανελλήνιο Ἰδρυμα Τήνου, στὸν Ἅγιο Παῦλο Καβάλας, στὴν Ἀχειροποίητο καὶ στὴν Ὑπαπαντὴ Θεσσαλονίκης.

Στὸν Πατριαρχικὸ Ναὸ διετέλεσε Β' Δομῆστιχος κατὰ τὰ ἔτη 1911 - 1914. Τὸ δὲ ἔτος 1938 μέχρι τὸ ἔτος 1939 Ἄρχων Λαμπαδαρίου καὶ ἀπὸ τὴν 1η Μαρτίου 1939 Ἄρχων Πρωτοφάλης τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας¹¹⁵.

Ὁ Πρίγγος, τόσο ἀπὸ ἀπόψεως φωνητικοῦ ταλάντου, ὅσον καὶ μουσικῆς ἰδιοφυΐας, δικαίωσε τὴν ἐξέχουσα θέση πού κατείχε. Πιστὸς τηρητὴς τοῦ σεμποῦ καὶ μυστικοπαθοῦς ἐκκλησιαστικοῦ ὕφους γράφει στὸν Πρόλογο τῆς Φόρμιγγός του αὐτὸ πού πίστευε γιὰ τὴν ἐξέλιξη τῆς Μουσικῆς ὅτι «πᾶσα ἐποχὴ δικαιοῦται βεβαίως νὰ δημιουργήσῃ τὸν αἰῶνα τῆς καὶ τὴν μουσικὴν τοῦ

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 123 τοῦ ὕπ' ἀριθ. 6 τεύχους.

113-114. Παναγιώτου Ἀντωνέλλη, Ἡ Βυζαντινὴ Ἐκκλησιαστικὴ Μουσικὴ, Ἀθῆναι 1956.

115. Ὁρθοδοξία, 14 (1938) 56. Ἐπίσης κασσέτα ἀπαθανάτιζουσα τὴν φωνὴν τοῦ Πρίγγου (ιδιωτικὴ λήψη).

δὲν θὰ συμβεῖ ὡς ἀποτέλεσμα εὐαγγελισμοῦ τῶν μαζῶν, μαζικῶν συνεδριάσεων ἢ τηλεοπτικῶν ἐκπομπῶν ἀπὸ φωτογενεῖς κληρικοὺς. Θὰ συμβεῖ ὡς ἀποτέλεσμα βιοχημικῶν ἀνακαλύψεων, πού θὰ ἐπιτρέψουν σὲ μεγάλο ἀριθμὸ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν νὰ λάβουν ριζικὴ αὐτοὑπερβατικότητα καὶ βαθύτερη κατανόηση γιὰ τὴν οὐσία τῶν πραγμάτων. Καὶ αὐτὴ ἡ ἀναγέννηση τῆς θρησκείας θὰ εἶναι ταυτόχρονα μία ἐπανάσταση» (HUMMEL, σ. 200).

Ὁ HUXLEY δὲν ἐδίστασε νὰ ἐφαρμόσει τίς τεχνικὲς του στὰ πλαίσια μιᾶς λειτουργίας κατὰ τὴ Μεγάλη Παρασκευὴ στὸ παρεκκλήσιο τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Χάρβαρτ (1960), μὲ ἀποτέλεσμα νὰ χάσει τὴ θέση

του καὶ νὰ ἀφοσιωθεῖ στὴν «παγκόσμια ἱεραποστολὴ τῆς θρησκείας τοῦ LSD». Τελικὰ κατεδικάσθη στὸ Ἀφγανιστὰν σὲ φυλάκιση 15 ἐτῶν.

Κοινὰ σημεῖα τῆς «θρησκείας τῶν ναρκωτικῶν» καὶ τῶν ἰνδουϊστικῶν - ἀποκρυφιστικῶν ὁμάδων ἦσαν ἡ ἀναζήτηση τοῦ συναισθήματος τῆς διευρύνσεως τῆς συνειδήσεως, τῆς αἰωρήσεως στὸ κενό, τῆς ἐγκαταλείψεως τοῦ σώματος κ.ο.κ. Ἀλλὰ ἡ νέα κίνηση συνεδίεζε τὴν ἐμπειρία τῶν ναρκωτικῶν μὲ ὀργανιστικὲς σεξουαλικὲς ἐμπειρίες. Τὸ θάρρος ἐτίθετο ὄχι πλέον στὴ διεύρυνση τῆς συνειδήσεως πού κηρύττουν οἱ ἀσιατικὲς θρησκείες, ἀλλὰ στὴν ἡδονιστικὴ ἀποψη τῆς ζωῆς, πού καθιστοῦσε περιττὴ κάθε ἄσκηση καὶ κάθε πρακτικὴ γιόγχα.

αἰῶνος της. Ἄλλ' ἢ μουσική αὐτὴ ὀφείλει νὰ μὴν ἀπομακρύνηται ἀπὸ τὰ παραδεδομένα, ἀπὸ αὐτὰ τὰ ὁποῖα φέρουν τὴν σφραγίδα τῆς ἀρχαιοπρεποῦς σεμνότητος τῶν μεγαλειωδῶν βυζαντινῶν προτύπων, ὀφείλει νὰ συμφωνῇ πρὸς τὴν ἀπὸ αἰῶνων τηρουμένην γραμμὴν ὕφους καὶ ἐκτελέσεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἤμῶν μουσικῆς, καὶ κυρίως τὸ θρησκευτικὸν αἶσθημα τῶν ἀκρωμένων πιστῶν»¹¹⁶.

Ὁ Πρίγγος διηύθυνε τὴ Χορωδία τῶν Μουσικοφίλων τῆς Κωνσταντινουπόλεως σὲ διάφορες ἐμφανίσεις της στὸν Πατριαρχικὸ Ναὸ καὶ σὲ ἄλλους ναοὺς τῆς Πόλης. Στὸ Λεύκωμα τοῦ Νέου Κύκλου Κωνσταντινουπολιτῶν διαβάζουμε σχετικὰ τὰ ἐξῆς: «Μὲ τὴν ἴδρυση τοῦ Συνδέσμου Μουσικοφίλων Σταμποῦλ τὸ 1948, ὀργανώθηκε συνάμα καὶ ἡ χορωδία του, ποὺ τὴν ἀποτελοῦν κορυφαῖοι ἱεροψάλτες τῆς Πόλης. Διευθυντὴς ἦταν ὁ Ἄρχων Πρωτοψάλτης τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ἀείμνηστος Κ. Πρίγγος (1964)»¹¹⁷.

Δίδαξε ὡς Καθηγητὴς τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς ἐπὶ μιᾷ δεκαετία στὴ Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης.

Μελοποιεῖς ὀκτῆς. Ἔχει μελοποιήσει πολλὰ ἐκκλησιαστικὰ μαθήματα. Ἀπὸ τὰ πολὺ γνωστὰ καὶ πολὺ διαδεδομένα μαθήματά του διακρίνουμε τὸ Χερουδικὸ τοῦ πλ. α' τῆς χορωδίας, τὰ Λειτουργικὰ σὲ ἦχο Β' χουζάμι, σὲ ἦχο πλ. α' μινόρε, σὲ ἦχο πλ. α' κιορδί, σὲ ἦχο θαρύ, σὲ ἦχο πλ. δ', τὸ «Νῦν αἰ Δυνάμεις», τὸ «Ὅσοι εἰς Χριστὸν» Δύναμις, τὸ «Τρισάγιο» σὲ ἦχο α' σαμπάχ, κ.λπ..

Ἔχει ἐκδόσει τὸ ἔτος 1952 σὲ φυλλάδια τὴν «Πατριαρχικὴ Φόρμιγγα» ὅπου ἀναφέρει στὸν Πρόλογό του ὅτι «προβαίνων ἤδη εἰς τὴν ἀνὰ χεῖρας ἔκδοσιν, θέλω εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς νὰ τονίσω ὅτι οὐδὲν καινὸν προσάγω εἰς τὴν ἡμετέραν μουσικὴν. Ὑπείκων εἰς τὰς ἐπανειλημμένας παρακλήσεις πολλῶν φίλων καὶ προσφιλῶν μου μαθητῶν, παραδίδω διὰ τῆς γραφῆς ὅτι διὰ ζωσῆς παρέλαθον ἀπὸ τὸν διδάσκαλόν μου, ἀείμνηστον Ἰάκωβον Ναυπλιώτην, Πρωτοψάλτην τοῦ Πανσέπτου Πατριαρχικοῦ Ναοῦ... καὶ ὅτι καὶ ἐκεῖνος ἐκ τῶν προκατόχων του ἐν τῇ Πρωτοψάλτικῇ Στᾶσιδιῇ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου παρέλαθε»¹¹⁸.

Στὴν Πατριαρχικὴ αὐτὴ Φόρμιγγα τοῦ Κ. Πρίγγου περιλαμβάνεται πλήρης ἡ Μεγάλῃ Ἑβδομάδα, τὸ Μηνολόγιο συμπληρωμένο καθ' ὑπαγόρευσίν του ἀπὸ τὸ μαθητὴ του Βασίλειο Νικολαΐδη, καὶ τὸ Ἀναστασι-

ματάριο, συμπληρωμένο ἀπὸ μαγνητοταινία στὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὸ Δημήτριο Νεραντζῆ, ποὺ ἐκδόθηκε μὲ τὴ φροντίδα τοῦ δικηγόρου καὶ ἱεροψάλτη Ἀνδρέα Παπανδρέου τὸ ἔτος 1974. Ἐπίσης κυκλοφόρησε μὲ τὴν ἴδια σφραγίδα τῆς Πατριαρχικῆς Φόρμιγγας ἡ Λειτουργία σὲ δύο τόμους, στὴν Ἀθήνα τὸ ἔτος 1973 μὲ τὴ φροντίδα ἐπίσης τοῦ Ἀνδρέα Παπανδρέου.

Γιὰ τὸν Κ. Πρίγγο, ὁ Ἀνδρέας Παπανδρέου γράφει σχετικὰ σὲ βιογραφικὸ του σημείωμα ποὺ περιλαμβάνεται στὴν Πατριαρχικὴ Φόρμιγγα τοῦ Πρίγγου «Τὸ Ἀναστασιματάριον» τὰ ἐξῆς: «Ἐἴκοσι δύο χρόνια ἀκούω καὶ διδάσκωμαι κοντὰ στὸν Μῆτρο. Τὸ 1961 κατὰ καλὴ μου τύχη ὑπηρετήσα τὸ ἥμισυ τῆς στρατιωτικῆς μου θητείας στὴν Θεσσαλονίκη. Κι ἐκεῖ, ὑπῆρξα τακτικὸς ἀκροατὴς τοῦ Καραμάνη, Παναγιωτίδη, Ταλιαδώρου, Χρυσάνθου. Τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1962 μὲ τὴν βοήθεια τοῦ φίλου μου Κώστα Λαντίκα γνωρίστηκα μὲ τὸν Μπετόθεν τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς, τὸν Πρίγγο. Ἀπὸ τότε καὶ ὡς τὸ θάνατό του εἶχα κολλήσει δίπλα του σὰν στρεῖδι. Ρουφουσα καταδιψασμένος τὸ εἶναι του γύρω ἀπὸ τὴ Μουσικὴ μας. Τὸν Ἰούνιο τοῦ 1965 ἀπεφοίτησα κι ἀπὸ τὸ Ἐθνικὸ Ὁδεῖο. Ἐὰν ὑπολογίσω τίς ὥρες ποὺ ἄκουσα τίς μαγνητοφωνημένες ταινίες τοῦ Πρίγγου καὶ λοιπῶν μεγάλων διδασκάλων ποὺ ἔχω, δύο καὶ τρεῖς φορές τὴν κάθε μία, τότε θὰ πρέπει αὐτὲς νὰ ὑπερβαίνουν τίς δέκα χιλιάδες ὥρες. Κι ἔτσι στὸ αἶμα μου κυκλοφοροῦν φθόγγοι καὶ κλίμακες τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς... Στὸν ἀείμνηστο Πρίγγο ὀφείλω τὸ ἔνθεο κάλλος τοῦ πατριαρχικοῦ ὕφους. Μοῦ δίδαξε τὴ γέννηση, τὴ ζωὴ καὶ τὸ θάνατο τοῦ καλλιτέχνη τὴν ὥρα τοῦ «ψάλλειν»...»¹¹⁹.

Ἐπίσης καὶ ὁ Πρόεδρος τοῦ «Συλλόγου Φίλων Βυζαντινῆς Μουσικῆς» Γεώργιος Τσατσαρώνης στὴν Ἐπετηρίδα τοῦ Συλλόγου Φίλων Βυζαντινῆς Μουσικῆς γράφει σχετικὰ γιὰ τὸν Πρίγγο τὰ ἐξῆς: «Ὁ ἀείμνηστος δάσκαλός μου Κ. Πρίγγος μὲ γλυκύτατη φωνή, μὲ τεράστια μνήμη καὶ μὲ αὐστηρὸ πατριαρχικὸ ὕφος, ποὺ κληρονόμησε ἀπ' τὸ δάσκαλό του Ἰάκωβο Ναυπλιώτη, ἀνεδείχθη μεγάλος καλλιτέχνης, ὅχι δὲ μόνο ἄριστος ἐκτελεστὴς τῆς Βυζαντινῆς μελωδίας ἀλλὰ καὶ ἐμπνευσμένος μελοποιός, συγγραφέας Δοξαστικῶν, Χερουδικῶν...»¹²⁰.

(Συνεχίζεται)

116. Κωνσταντίνου Πρίγγου, Ἡ Πατριαρχικὴ Φόρμιγγα - Μουσικὴ Κυψέλη, Κωνσταντινούπολις 1952, τόμος Α', σελ. 4.

117. Λεύκωμα τοῦ Νέου Κύκλου Κωνσταντινουπολιτῶν, Ἀθήναι 1975, σελ. 90.

118. Κωνσταντίνου Πρίγγου, Ἡ Πατριαρχικὴ Φόρμιγγα - Μουσικὴ Κυψέλη, Κωνσταντινούπολις 1952, τόμος Α', σελ. 5.

119. Ἀνδρέα Παπανδρέου, Βιογραφικά, εἰς Ἡ Πατριαρχικὴ Φόρμιγγα - Ἀναστασιματάριον Κ. Πρίγγου, Ἀθήναι 1974, σελ. 3.

120. Γεωργίου Τσατσαρώνη, Ἡ Βυζαντινὴ Μουσικὴ διὰ μέσου τῶν αἰῶνων, εἰς Ἐπετηρὶς τοῦ Συλλόγου Φίλων Βυζαντινῆς Μουσικῆς, Ἀθήναι 1970, σελ. 77.

ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ ΩΣ ΕΜΠΝΕΥΣΤΗΣ ΤΗΣ ΕΞΑΓΙΑΣΤΙΚΗΣ ΜΟΝΑΣΤΙΚΗΣ ΖΩΗΣ ΥΠΟ ΤΟ ΦΩΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ (*)

Ἑὺπό Μωυσεῶς Μοναχοῦ Ἀγιορείτου

Τὰ μάτια τοῦ ἄξιου μοναχοῦ ἀνοίγουν μὲ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἢ ἀλλοιώνονται τὴν καλὴν ἀλλοίωση καὶ βλέπουν κατὰ τρόπο ὑπερφυσικό. Ἡ θεωρία τῆς δόξης τοῦ Πατρὸς ἐν Χριστῷ δι' Ἁγίου Πνεύματος εἶναι μιὰ παροῦσα πραγματικότητα ποὺ ὑπάρχει στὶς μοναστικὲς ἀναβάσεις ἀπὸ τὴν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς. Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀποκαλύπτει στοὺς προσευχόμενους τὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ Πατρὸς καὶ οἱ ἄσημοι μοναχοὶ γίνονται οἱ κατεξοχὴν θεολόγοι, οἱ μετέχοντες στὴ θεία ἐμπειρία τῆς Μεταμορφώσεως, τῆς Ἀναστάσεως καὶ τῆς Πεντηκοστῆς.

Τὴν ἄκτιστη χάρη λαμβάνουμε διὰ τῶν μυστηρίων τῆς Ἐκκλησίας. Μὲ τὰ μυστήρια λαμβάνουμε τὴ θεία Χάρη καὶ γινόμεστε μέτοχοι τῆς θεώσεως. Διὰ τοῦ βαπτίσματος γίνεται ὁ ἄνθρωπος ἐκκλησιαστικὴ ὑπόσταση καὶ διὰ τῆς Θ. Εὐχαριστίας λαμβάνει ἐφόδιο ζωῆς αἰωνίου. Ἡ λεγόμενη εὐχὴ τοῦ Ἰησοῦ, τὸ «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ ἐλέησόν με τὸν ἁμαρτωλὸν» εἶναι ἡ κραυγὴ τοῦ πεπτωκότος καὶ ἡ ἐπίκληση τοῦ Θεοῦ ἐλεύους καὶ τῆς θείας φωτοχυσίας. Εἶναι ἡ φίλη καὶ γνώριμη ἔκφραση τοῦ πλάσματος τοῦ Θεοῦ, εἶναι ἡ γλῶσσα ποὺ ἀγαπᾷ ν' ἀκούει ὁ Θεός.

Ἡ σχέση μας μὲ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα γίνεται στενότερη διὰ τῆς νοερᾶς προσευχῆς. Ἐμεῖς παρακαλοῦμε στὴν προσευχὴ καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα παρακαλεῖ γιὰ μᾶς τὸν Πατέρα καὶ πάλι μᾶς παρηγορεῖ. Σὲ κάποιον σημεῖο τῆς προσευχῆς τίθεται τὸ ἐρώτημα: Τώρα ἀρχίζει ἢ διακόπτεται ἡ προσευχή; Τώρα εἶναι οἱ ἀλάλητοι στεναγμοί, ἢ ἐκφώνηση «ἀββᾶ ὁ πατήρ», ἢ θεωρία, ἢ θεία ἐπίσκεψη, ἢ παύση τῶν ἔργων τῆς ἐβδόμης ἡμέρας, ἢ πρόγευση τῶν χαρίτων τοῦ μέλλοντος αἰῶνος; Ἐδῶ σιγᾶ πᾶσα σάρξ βροτεία, ἐδῶ νηνεμία, ἐδῶ ἡ ἀδυναμία τῆς περιγραφῆς, ἐδῶ τὸ βίωμα ἔχει θέση καὶ ὄχι ὁ φτωχὸς καὶ ἀδύναμος λόγος. Ἐνα βίωμα ποὺ μπορεῖ νὰ δώσει κουράγιο γιὰ μιὰ δλόκληρη ζωὴ. Ἐδῶ ἀνθίζει ἡ ὠραιότερη, στοργικότερη καὶ ἱερότερη σχέση. Ὁ πατέρας μιᾶ καὶ ὁ υἱὸς ἀκούει. Ἀλλὰ καὶ ὁ νοῦς τολμᾷ νὰ ζητᾷ καὶ ὁ πατέρας νὰ κάμπτεται. Ἡ ἀναζήτηση τοῦ ἀπωλολότου προβάτου, ἡ ἀνεύρεση τῆς χαμένης δραχυῆς, ἡ ἐπιστροφή τοῦ ἀ-

σώτου υἱοῦ, ἡ ἐπάνοδος τοῦ ὑγινοῦς λεπροῦ, ἡ κατάθεση τοῦ δίλεπτου τῆς χήρας, ὁ πολλαπλασιασμοῦ τοῦ ταλάντου, ἡ παραδοχή, ἡ ἀποδοχή, ἡ τέλεια ἐμπιστοσύνη, ἡ θερμὴ οἰκειότητα, ἡ τελειότητα τοῦ μυστηρίου τῆς Ἐνανθρωπήσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου, ἡ θέωση τοῦ ἀνθρώπου, τὸ μέγα καὶ ἀνεκλάλητο θαῦμα...

Ὡς τέκνα τοῦ Θεοῦ οἱ μοναχοὶ διέρχονται τὸν παρόντα βίον ὡς παρεπίδημοι. Ζοῦν μὲ τὴ συνεχῆ προσδοκία τῶν ἐσχάτων καὶ τοῦτο μαρτυρεῖ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον. Δὲν μισοῦν τὴ σάρκα καὶ τὸν κόσμον, ὅπως εὐκολὰ κανεῖς φαντάζεται, ἀλλὰ τὰ τιμοῦν ὅσο τοὺς ἀξίζει καὶ πρέπει. Ἡ σφοδρὴ ἐπιθυμία τῆς συναντήσεώς τους μὲ τὸν Ἀναστηθέντα Χριστὸ εἶναι δίκαιη, εὐλογη, ἀληθινὴ, ὅ,τι τ' ὠραιότερο μπορεῖ νὰ ἐπιθυμεῖ ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ. Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἐρεθίζει θὰ λέγαμε τὶς διακαεῖς αὐτὲς ἐφέσεις καὶ προσδοκίες τῶν μοναχῶν. Ἡ προσδοκία τῶν ἐσχάτων ἀπορρέει ἀπὸ τὴ σχέση μας μὲ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Ὁ συνδοξασμὸς καὶ ἡ συμβασιλεία τοῦ μοναχοῦ μετὰ τοῦ Θεοῦ δὲν εἶναι αὐτὸ ποὺ τὸν κάνει ν' ἀγωνίζεται σ' αὐτὴ τὴ ζωὴ γιὰ μιὰ ἀπλή ἀξιωμαθία καὶ ἀνταπόδοση. Γιατί, ὅπως λέγει σύγχρονος ἀσκητῆς, οἱ ὄσιοι θ' ἀγαποῦν τὸν Χριστὸ ἀκόμη καὶ ἂν ὑπῆρχε περίπτωση νὰ μὴν ὑπῆρχε ὁ παράδεισος, ἀκόμη καὶ ἂν ὑποθέσουμε πὼς καλύφθηκαν ὅλες οἱ θέσεις τοῦ παραδείσου.

Ἡ ἐνέργεια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος βλέπουμε τί ὁδοὺς ἀπλανεῖς διανοίγει στοὺς πυρπολημένους ἀπὸ τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ. Ἡ σωτηρία γιὰ τὸν μοναχὸ ὀρισμένες φορὲς εἶναι βεβαιωμένη δι' Ἁγίου Πνεύματος, εἶναι μιὰ ἀκατανίκητη ἐλπίδα, μιὰ σημαντικὴ ἐνίσχυση γιὰ τὸν ἀγώνα, ποὺ δὲν τὸν κάνει νὰ ξεθαρρεῖται, ἀλλὰ ταπεινᾷ ν' ἀγωνίζεται μέχρι τοῦ τάφου. Καὶ παρότι ὑπάρχει ἡ πληροφορία τῆς τελικῆς σωτηρίας, ὁ μοναχὸς παρακαλεῖ τὴν παράταση τῆς ζωῆς του γιὰ νὰ μετανοήσῃ. Εἶναι ἔκφραση ὑγινοῦς καὶ ἀληθινῆς ταπεινώσεως καὶ μὴ ἐμπιστοσύνης στὰ ἔργα τὰ δικά μας, ποὺ δὲν θὰ μᾶς δικαιώσουν αὐτὰ καθεντά.

Παρατηροῦμε πὼς ἡ ζωηρὴ σχέση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ τῶν μοναχῶν εἶναι ἄμεση, ζωτικὴ καὶ λυτρωτικὴ σὲ ὑπέροχο βαθμὸ. Ἀποτελεῖ σύνδεσμο ἀγάπης θαυμασίου μὲ δῶρα γιὰ τὸν ἄνθρωπο ἀπαρά-

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 111 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 6 τεύχους.

ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΣΗΛΥΤΙΣΜΟΣ

Τοῦ κ. ΚΩΝ. Ρ. ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗ

Ὁ Κύριος ὀλίγον πρὸ τῆς ἀναλήψεώς Του ἐβεβαίωσε τοὺς μαθητὰς καὶ ἀποστόλους Του, ὅτι θὰ λάβουν δύναμιν ἐξ ὕψους καὶ τότε «ἔσεσθέ μοι μάρτυρες... ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς»¹. Δηλ. θὰ δώσουν τὴν μαρτυρίαν τῆς πίστεώς των πρῶτον, διὰ τῆς διαδόσεως τῆς διδασκαλίας τοῦ Κυρίου, καὶ δεύτερον, διὰ τῆς ἐκχύσεως τοῦ αἵματός των.

Καὶ πράγματι οἱ ἀπόστολοι καὶ μαθηταὶ τοῦ Σωτήρος Χριστοῦ μόλις ἔλαβον τὴν δύναμιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, «διασπαρέντες διήλθον εὐαγγελιζόμενοι τὸν λόγον»². Ἦδη ὁ ἀπόστολος καὶ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης μαρτυρεῖ καὶ ἀπαγγέλει αὐτό, πὸς «ἀκήκοε» καὶ «ἑώρακε» καὶ «ἐφηλάφησε»³. Ἔπειτα ὁ Ἄπ. Παῦλος προβάλλει ἀδιάσειστα ἐπιχειρήματα διὰ νὰ ἀποδείξη, ὅτι δὲν εἶναι ψευδομάρτυς ὅταν ἔδιδε τὴν μαρτυρίαν καὶ ἐκήρυττεν, ὅτι «Χριστὸς ἐγήγερται ἐκ νεκρῶν»⁴. Καὶ καθὼς γράφει ὁ ἱστορικὸς Εὐσέβιος, ἡ μαρτυρία αὐτῆ τῶν ἀποστόλων, τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου, διεδόθη «ἐν βραχεῖ χρόνῳ ἐν ὅλῃ τῇ Οἰκουμένῃ εἰς μαρτύριον τοῖς ἔθνεσι καὶ βάρβαροι καὶ Ἕλληνες...»⁵.

Ἀπὸ τὴν στιγμὴν ὅμως, πὸς οἱ ἀπόστολοι γίνονται κήρυκες τῆς ἀληθείας, ἀντιμετωπίζουν διωγμοὺς καὶ φρικτὰ βασανιστήρια. Παρὰ ταῦτα ἐμμένουν στὴν πίστιν των καὶ προσφέρουν ἡρωικῶς τὴν ζωὴν των σπονδὴν «εἰς τὸν τῆς πίστεως Ἀρχηγὸν καὶ τελειωτὴν

Ἰησοῦν»⁶. Καὶ ὡς παρατηρεῖ ὁ Ζιγαβηνὸς «εἰς αὐτὸν καὶ εἰς τὰ αὐτοῦ σωτήρια πάθη, ὡς εἰς παράδειγμα μεῖζον καὶ ἱκανὸν διεγεῖραι καὶ τὸν ἄγαν νοθρόν»⁷. Καὶ τὴν μαρτυρίαν αὐτὴν διὰ τὸν Χριστὸν τὴν ἔδωσαν ὄχι μόνον οἱ ἀπόστολοι, ἀλλὰ καὶ πλῆθος πιστῶν, ἀμέτρητοι χριστιανοί, «νέφος μαρτύρων»⁸. Κατὰ δὲ τὸν Θεοφύλακτον: «οὐκ εἶπε πλῆθος, ἀλλὰ νέφος... ἐπεὶ γὰρ καύσωνα εἶχον αὐτοὶ τῶν θλίψεων, ὥσπερ τις νεφέλη, ἡ μνήμη τῶν μαρτύρων ἀναφύχει ὑμᾶς»⁹. Καὶ τοὺς φρικτοὺς πόνους τοὺς ὑπομένουν οἱ μάρτυρες χάριν τῆς ἀληθείας καὶ κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Κυρίου, πὸς εἶπε στὸν Πιλάτον: «ἐγὼ εἰς τοῦτο γενένημαι καὶ εἰς τοῦτο ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον, ἵνα μαρτυρήσω τῇ ἀληθείᾳ»¹⁰. Ἐρχεται ὁ Κύριος διὰ νὰ κατακτήσῃ τὸν κόσμον, ἀλλ' ὡς μόνον ὄπλον Του ἔχει τὴν ἀλήθειαν.

Καὶ ἔγιναν οἱ μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ, κατ' ἐξοχὴν μάρτυρες τῆς ἀληθείας, διότι φλογερὸς πόθος των ἦτο νὰ δώσουν τὴν καλὴν ὁμολογίαν, ἀρνούμενοι καὶ αὐτὴν τὴν λατρείαν τοῦ αὐτοκράτορος. Ἀντιθέτως δὲν ἐδίσταζαν «ἐνώπιον τῶν ρωμαίων δικαστῶν, ἐνώπιον τοῦ μαινομένου ὄχλου καὶ πολλάκις καὶ ἐνώπιον αὐτοῦ τοῦ αὐτοκράτορος νὰ δηλώσουν μὲ παρρησίαν, ὅτι εἶναι καὶ θὰ ἐξακολουθοῦν νὰ φέρουν τὸ ἐξαιρετὸν ὄνομα "χριστιανός", διότι δὲν ὑπάρχει μεῖζον τούτου ἢ κάλλιον». «Ἦμιν χριστιανός καὶ θὰ εἶμαι»¹¹, βεβαιώνουν ἄλλοι, ἀσάλευτοι στὴν πίστιν των καὶ ὑπερήφανοι δι' αὐτὴν. Καὶ ἄλλος ὁμολογεῖ χαρακτηριστικὰ, γεμᾶτος εὐγνωμοσύνην πρὸς τὸν Θεῖον ἐλευθερωτὴν του: «χριστιανός εἶμαι, ἐλευθερωθεὶς ὑπὸ Χριστοῦ»¹². Ἀρνούμενοι, λοιπόν, οἱ χριστιανοὶ τὴν λατρείαν τοῦ αὐτοκράτορος ἐθεωροῦντο ὡς προδῶται τοῦ ρωμαϊκοῦ Κράτους καὶ ἡ ἀθεότης ἐχαρακτηρίζετο συγχρόνως καὶ ὡς ἔγκλημα ἐσχάτης προδοσίας. Δι' αὐτὸ ὁ Τερτυλλιανὸς λέγει: «ἐγκαλούμεθα δι' ἱεροσυλίαν καὶ ἐσχάτην προδοσίαν»¹³.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐβίωσαν οἱ μάρτυρες τὴν ἀλήθειαν. Δηλ. τὴν ἐν Χριστῷ ζωὴν. Διότι ἡ ἀλήθεια

1. Πρῶξ. 1,8.

2. Πρῶξ. 8,4.

3. Α' Ἰωάν. 1, 1-2.

4. Α' Κορινθ. 15, 12-18.

5. Β.Ε.Π. 27, 133, 7-9.

μιλλὰ. Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα θὰ λέγαμε ἐντελῶς ἀνθρωπομορφικὰ ἀγωνιᾷ, πάσχει καὶ κινεῖται γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ τιμιώτατου ἀνθρώπινου προσώπου καὶ θέλει νὰ τοῦ ἄρει φοβίεσθαι καὶ δειλίεσθαι καὶ νὰ τὸν θέσει μόνιμα στὴν ἀσφάλεια καὶ ἀνάπαυση τῆς ἀγάλης τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός.

Ὅπως τὸ Ἅγιον Πνεῦμα μίλησε στὶς καρδιὰς τῶν ἁγίων, ὅταν χρειάσθηκε ν' ἀπολογηθοῦν, νὰ κηρύξουν ἢ νὰ γράψουν, ἔτσι θὰ μιλήσει καὶ στὴν καρδιά τοῦ κάθε μοναχοῦ, ἂν χρειασθεῖ, ἀρκεῖ νὰ τὸ ἐπιθυμήσει ἀληθινά. Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα πὸς τὰ πάντα χορηγεῖ δὲν θ' ἀφήσει κανένα ἱκέτη ἀπληροφόρητο.

(Συνεχίζεται)

6. Ἐβρ. 12,2.

7. Π. Τρεμπέλα, Ὑπόμνημα πρὸς Ἑβραίους, σελ. 181.

8. Ἐβρ. 12,1.

9. Π. Τρεμπέλα, ἔνθ. ἀν., σελ. 180.

10. Ἰωάν. 18,37.

11. Ἡ Ἐκκλησία τῶν Μαρτύρων (ἐκδοσις ΖΩΗ), σελ. 267.

12. Ἐνθ. ἀνωτ., σελ. 268.

13. Β. Στεφανίδου, Ἐκκλησιολογία, σελ. 119.

εἶναι Αὐτός ὁ Χριστός, ὅπως τὸ εἶπε καὶ ὁ Ἰδιος: «ἐγὼ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωή»¹⁴. Καὶ «ἡ ὁδὸς εἶναι ἡ πορεία, πὺν κάνομε πρὸς τὴν ἀλήθεια. Ἀλήθεια εἶναι ὁ Θεός, πὺν ἐκφράζεται σὲ ζωή, καὶ μάλιστα αἰώνια»¹⁵. Δι' αὐτὸ ὅσοι δὲν παραδέχονται «Θεὸν ἀληθινόν» ποτὲ δὲν θὰ γνωρίσουν τὴν ἀλήθειαν στὴν ὀλοκλήρωσιν τῆς.

Ἄλλ' οἱ μάρτυρες τοῦ Χριστοῦ ἐθουσίαζαν τὴν ζωὴν των καὶ διὰ τὴν ἐλευθερίαν. Διότι ἡ ἀλήθεια χωρὶς τὴν ἐλευθερίαν δὲν εἶναι νοητή. Ἄλλωστε ὁ ἄνθρωπος τότε μόνον ἐλευθερώνεται ἀπὸ τὴν δουλείαν τῆς ἁμαρτίας, ὅταν γνωρίσῃ τὴν ἀλήθειαν, Αὐτὸν τὸν Θεόν. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Κύριος ἐτόνισε: «γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν καὶ ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς»¹⁶. Ὁ δὲ Ἱερὸς Χρυσόστομος παρατηρεῖ: «Ἡ σταθερὰ ἐμπότισις τῶν χριστιανῶν ὑπὸ τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἰησοῦ εἶναι ἐξόχως σημαντικὴ. Ὁδηγεῖ εἰς σαφῆ καὶ ἐνεργῆ κατανόησιν τῆς ἀληθείας, ἡ ὁποία παράγει πλήρη ἐλευθερίαν ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας»¹⁷.

Διὰ τὴν πνευματικὴν αὐτὴν ἐλευθερίαν οἱ μάρτυρες τοῦ Χριστοῦ μὲ σθεναρὰν ὁμολογίαν διακηρύσσουν, ὅτι ἐλευθέρως προσέρχονται στὸ μαρτύριον. Ἰδοὺ μερικὰ ἀντιπροσωπευτικὰ παραδείγματα¹⁸: Ἡ Περπέτουα ἀνθισταμένη στὶς πιέσεις τῶν εἰδωλολατρῶν τυράννων ἔλεγε: ἐδὼ ἤλθαμεν ἐκουσίως διὰ νὰ ὑπερασπίσωμεν τὴν ἐλευθερίαν μας. Ἀργότερον ὁ Φλαβιανὸς στὴν Καρχηδόνα δὲν ἐδίστασε νὰ ὁμολογή: Εἶναι προτιμότερον νὰ διαφυλάξωμεν τὴν ἐλευθερίαν τῆς συνειδήσεως καὶ νὰ δεχθῶμεν τὸν θάνατον παρὰ νὰ λατρεύωμεν τίς πέτρες. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἔνδοξος μάρτυς Βικτωρία μὲ χριστιανικὴν ἐλευθερίαν ἐφώνησε: Κανεὶς δὲν μὲ ἐπηρέασε... ὅτι κάμνω τὸ κάμνω μὲ τὴν ἰδικήν μου πρωτοβουλίαν καὶ ἐν πάσῃ ἐλευθερίᾳ. Ἀλλὰ καὶ ἓνα παιδί, ὁ Ἰλαριανός, ὅταν τὸν ἐρώτησε ὁ δικαστὴς ἂν ἠκολούθησε τὸν πατέρα του καὶ τοὺς ἀδελφούς του, πιεσθεὶς ἀπ' αὐτούς, ἀπάντησεν: Εἶμαι χριστιανός. Ἐλευθέρως ἔλαβα μέρος στὶς συγκεντρώσεις μὲ τὸν πατέρα μου καὶ τοὺς ἀδελφούς μου.

Ἔτσι οἱ μάρτυρες τοῦ Χριστοῦ μὲ τὴν θαρραλέαν ὁμολογίαν των, ἀπεδείκνυν ὅτι ἐλευθέρως προσήρχοντο στὰ φρικτὰ βασανιστήρια καὶ παρ' ὅλα αὐτὰ, ὅπως λέγει καὶ ὁ Ἱερὸς Χρυσόστομος, «οἱ ὀλοέμιοι οὐδὲν ἰσχυρὸν ποιεῖν καί τοι τοὺς

νόμους μεθ' ἑαυτῶν ἔχοντες, καὶ δημίους, καὶ ἐξουσίαν ἄπασαν... Καὶ γὰρ εἰς πάντας ἦν μετ' αὐτῶν ὁ Χριστός»¹⁹. Συνεπῶς καὶ οἱ ἅγιοι μάρτυρες «διὰ πίστεως κατηγωνίσαντο βασιλείας, εἰργάσαντο δικαιοσύνην, ἐπέτυχον ἐπαγγελιῶν, ἔφραξαν στόματα λεόντων, ἔσβεσαν δύναιμιν πυρός...»²⁰. Διὰ τοῦτο ἦτο δικαία ἡ πεποιθήσις των ἐπὶ τὴν ἀνωτερότητα τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως, ὥστε νὰ διακηρύττουν: «ὄσα... παρὰ πᾶσι καλῶς εἴρηται, ἡμῶν τῶν χριστιανῶν ἐστὶ»²¹.

Οἱ μάρτυρες, λοιπόν, ὀπλισμένοι μὲ τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν, ὁμολογοῦσαν ἀφόβως αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν, τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ἀλλὰ καὶ ἠγωνίσθησαν, παρὰ τὰ φοβερὰ μαρτύριά των, μὲ ἀπόλυτον ἐλευθερίαν, διὰ τὴν κατάλυσιν τῆς βίας ἐπὶ τῆς συνειδήσεως τῶν ἀνθρώπων, μιμούμενοι τὸν Κύριον, ὁ ὁποῖος ἀποτρέπων τὸν κορυφαῖον ἀπόστολόν Του, τὸν Πέτρον, νὰ χρησιμοποίησῃ βίαν, διὰ νὰ Τὸν ὑπερασπίσῃ, τοῦ εἶπε: «ἀπόστρεψόν σου τὴν μάχαιραν εἰς τὸν τόπον αὐτῆς... ἢ δοκεῖς ὅτι οὐ δύναμαι ἄρτι παρακαλέσαι τὸν πατέρα μου, καὶ παραστήσει μοι πλείους ἢ δώδεκα λεγεῶνας ἀγγέλων;»²².

Ἡ δυναμικὴ ὁμως αὐτὴ μαρτυρία, πὺν ἔδωσαν οἱ ἅγιοι, τὸ «νέφος τῶν μαρτύρων», δὲν διεκόπη μετὰ τὸν θάνατόν των, ἀντιθέτως ἐξακολουθεῖ ἔκτοτε νὰ εἶναι ἡ διαρκὴς μαρτυρία τῆς Ἐκκλησίας μας. Τῆς Ἐκκλησίας, πὺν διακριτικὸν γνώρισμά της εἶναι αἱ ἰδιότητες «τῆς μιᾶς, ἁγίας, καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας». Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον διακρίνεται ἀπὸ τῶν αἰρετικῶν καὶ σχισματικῶν ἐκκλησιῶν, τῶν «πονηρευομένων τὰ συστήματα τῶν αἰρετικῶν... τοῦτο γὰρ ἰδικὸν ὄνομα τυγχάνει τῆς ἁγίας ταύτης... Διὰ τοῦτο σοι νῦν ἠσφαλισμένους παρέδωκεν ἡ πίστις τὸ καὶ "εἰς μίαν, ἁγίαν, καθολικὴν Ἐκκλησίαν", ἵνα ἐκείνων μὲν τὰ μιὰρὰ φεύγῃς, παραμείνῃς δὲ τῇ ἁγίᾳ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ διὰ παντός...»²³. Ἐννοεῖ δηλ. ὁ Κύριλλος Ἱεροσολύμων τοὺς ἀγῶνες τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας διὰ τὴν διατήρησιν τῆς μιᾶς ἀποκεκαλυμμένης ἀληθείας, τῆς ὁποίας ὁ μερισμὸς προκαλεῖ τίς αἰρέσεις.

(Συνεχίζεται)

19. Ἱερωνύμου Κοτσῶνη, Ἀρχιεπισκόπου πρ. Ἀθηνῶν, Τὸ ἐνθουσιαστικὸν στοιχεῖον εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Μαρτύρων, σελ. 50.

20. Ἐβρ. 11,33.

21. Εὐαγγελίου Δ. Θεοδώρου, Ἱστορία τοῦ χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ, Ἀθήναι 1956 (MIGNE Ἐ.Π. 50), σελ. 76.

22. Ματθ. 26, 52-53.

23. Ἱωάννου Ν. Καρμίρη, Ὁρθόδοξος Ἐκκλησιολογία, σελ. 304 - 305.

14. Ἰωάν. 14,6.

15. Τιμοθέου Κ. Κιλίφη, Τολμηροὶ ψιθυρισμοί, σελ. 218.

16. Ἰωάν. 8,32.

17. Π. Τρεμπέλα, Ὑπόμνημα εἰς κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον, σελ. 307.

18. Ἡ Ἐκκλησία τῶν Μαρτύρων, ἐνθ. ἀνωτ., σελ. 267-268.

III. ΑΝΘΗ ΕΥΛΑΒΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ ΤΩΝ ΟΝΕΙΡΩΝ ΜΑΣ*

Τοῦ κ. ΧΡΥΣ. Ι. ΝΕΑΜΟΝΙΤΑΚΗ

ΤΟ ΠΕΤΡΙΟΝ

Προχωρώντας, τώρα, μπαίνομε στή συνοικία τοῦ Πετρίου, πού ἦταν στή θέση τῆς ἀντίστοιχης Πύλης τῆς Πόλης σὰ Βυζαντινὰ χρόνια, στὸν Κεράτιο Κόλπο καὶ πού βρίσκονταν μεταξύ τῆς Ἀγίας Θεοδοσίας (Ἀγία Καπού μὲ τὴν σημερινή της ὀνομασία) καὶ ἐκείνης τοῦ Φαναρίου (Φενέρ Καπού).

Τὸ Πετρίον στάθηκε σημεῖον ἀντίστασης στὶς μεγάλες πολιορκίες τῆς Κωνσταντινούπολης. Στὶς 13 Ἰουλίου 1203, ἔξω ἀπὸ ἐδῶ, στὸ θαλάσσιο χῶρο, οἱ βενετσιάνικες γαλέρες συγκεντρωμένες κάτω ἀπὸ τὶς διαταγὲς τοῦ ὑπέργηρου καὶ σχεδὸν τυφλοῦ, ἀλλὰ μανιασμένου ἀπὸ μίσος κατὰ τῶν Βυζαντινῶν, Δόγη τῆς Βενετίας Ντάνταλο, μὲ τὰ στρατεύματά τους ὤρμησαν καὶ κατέλαβαν 25 ἀμυντικούς πύργους αὐτῶν τῶν θαλασσίων τειχῶν. Ὁ γάλλος χρονογράφος καὶ ἱππότης Γοδεφρίδος Βιλλαρδουίνος (DE VILLEHARDOUIN), πού πῆρε μέρος στὴν πολιορκία τῆς ΚΠόλεως, περιγράφει στὸ ἔργο του «LA CONQUETE DE CONSTANTINOPLE» τὸν Ντάνταλο στὴν ὥρα ἐκείνης τῆς μάχης καὶ γράφει: «Ὁ Δόγης τῆς Βενετίας, παρὰ τὸ γεγονὸς τῶν θαλασσιῶν γερατειῶν του καὶ τῆς τύφλωσής του, ὑποδασταζόμενος, στάθηκε στὴν ἄκρη τῆς γαλλέρας του καὶ ἀπὸ ἐκεῖ, μὲ ὑψωμένο τὸ λάβαρο τοῦ Ἀγίου Μάρκου, διέταξε τοὺς ἄνδρες του νὰ τὸν ἀποβιβάσουν στὴν ἀκτὴ, γιὰ νὰ πολεμήσῃ καὶ ν' ἀγωνισθῇ μαζί τους, ἀνάμεσα στοὺς πρῶτους, στὴν μεγάλη ἐπίθεση». Τὸν ὑπάκουσαν καὶ ἔτσι, μαζί μ' αὐτόν, ὄρμησαν, μὲ τὴ σημαία του, γιὰ νὰ κατὰλάβουν τὸν προσδιορισμένο στόχο καὶ νὰ πετύχουν τὸ πολυπόθητο γι' αὐτοὺς πλιάτσικο.

Στὴν τελικὴ ἔφοδο ἐκείνης τῆς τόσο ὑποκριτικὰ λεγόμενης «Σταυροφορίας», στὶς 12 Ἀπριλίου τοῦ 1204 καὶ πάλιν ἐδῶ τὸ Πετρίον, στάθηκε τὸ κέντρο τῆς ἐφόδου. Δύο ἱππότες κατόρθωσαν, νὰ σκαρφαλώσουν καὶ νὰ μπουδν σ' ἕναν ἀμυντικὸ πύργο καὶ ἀπὸ κεῖ, νὰ βοηθήσουν καὶ νὰ ὀδηγήσουν τὴν ἐπίθεση, πού τελικὰ, κατέληξε στὴν Ἀλωση τῆς Κωνσταντινούπολης, στὴ λεηλασία της καὶ στὸ θάνατο τῆς Αὐτοκρατορίας.

Καὶ πάλιν, ὕστερα ἀπὸ χρόνια, στὶς 29 Μαΐου 1453, τὸ Πετρίον στάθηκε ξανά τὸ ἐμπόδιο, στὴν ἐπί-

θεση τῶν Τούρκων πολιορκητῶν μὲ τὶς ναυτικὲς τους δυνάμεις. Οἱ προασπιστὲς του μέχρι τέλους, στάθηκαν στὶς θέσεις τους, καὶ παραδόθηκαν, κατὰ τοὺς τούρκους, ἀφοῦ, τελικὰ, μαθεύτηκε ἡ ἄλωση τῆς Πόλης καὶ ἡ κατὰπαυση κάθε ἀντίστασης. Ὁ Ἐβλιὰ Τσελεμπή, ὁ τούρκος χρονογράφος, ἀναφέρεται στὸ γεγονὸς αὐτὸ τῆς παράδοσης καὶ γράφει πὼς ἀπὸ τότες οἱ φαρὰδες τοῦ Πετρίου, μέχρι σήμερα, ἀπαλλάσσονται ἀπὸ ὄλους τοὺς φόρους πού καταβάλλονται στὸν Ἐπόπτη τῆς Ἀλιείας.

* * *

Γιὰ κάθε ἄνθρωπο πού αισθάνεται νὰ φτερουγίζῃ μέσα του καρδιὰ ἐλληνικὴ, ἕνα προσκῆνημα στὸ ἱστορικὸ Φανάρι καὶ ἀκόμα στὸ πανάγιο, ἱστορικὸ καὶ πολυστένακτο Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο μας, ἀσφαλῶς εἶναι τὸ κάτι ἄλλο. Μέσα σὲ ἀντιθέσεις ἐντυπώσεων, θὰ συγκλονισθῇ. Ποτισμένος μὲ τὴν διδασκαλία τῶν σχολικῶν χρόνων ἀπὸ δασκάλους ἐμπνευσμένους, σὲ μιὰ ἡλικία αὐξημένης φαντασίας, ὅπως εἶναι ἡ παιδική, πιστεύει πὼς ἐκεῖ γύρω θ' ἀντικρύσῃ συνοικία παλατιῶν καὶ ἀρχοντικῶν, ὄλων ἐκείνων πού ἔζησαν, ἔδρασαν, πλούτισαν καὶ δοξάσθηκαν, ὄλων ἐκείνων τῶν περιφημῶν, στὴν ἐποχὴ τῆς Τουρκοκρατίας, Φαναριωτῶν. Αὐτοί, μέσα σὲ τόσες καὶ τόσες ἀντίξοες περιστάσεις, κατώρθωσαν μὲ τὴν ἀξία, τὴν εὐεlexία καὶ τὴν ἱκανότητα τῆς φυλῆς, νὰ φθάσουν στὰ ἀνώτερα κυβερνητικὰ ἀξιώματα τῆς Σουλτανικῆς ἀξιοκρατίας καὶ ἀκόμα, καὶ στὰ ἀνάκτορα τῆς Μολδοβλαχίας. Μερικοὶ ἀπ' αὐτοὺς, ἀνυψώθηκαν στὰ πολὺ ψηλὰ ἀξιώματα τῶν Μεγάλων Διερχμένων τῆς Ὑψηλῆς Πύλης καὶ τοῦ Στόλου καὶ ξαφνικὰ μὲ τὸ καπρίτσιο, τὴν τρέλλα ἢ τὸ ἄχι τοῦ ἐνδοξιώτατου καὶ εὐδαιμονέστατου Πατισάχ, περιπίπτοντος στὴ δυσμένεια, ἀνυψώθηκαν ἀκόμα περισσότερο —μὰ, πού ἄλλοῦ;— στὸ ἱκρίωμα, γιὰ νὰ τελειώσουν, ἐκεῖ, τὴν ζωὴ τους.

Τώρα, τὸ Φανάρι, —τὸ «πάλαι ποτὲ διαλάμψαν»—, μὲ τὸ διάβα τοῦ χρόνου καὶ μὲ τὴν ἐγκατάλειψή του ἀπὸ τὸ ζωντανὸ ἐλληνικὸ στοιχεῖο, δὲν φανερώνει τίποτα —μὰ σχεδὸν τίποτε— ἀπὸ τὴν παλιά του αἴγλη καὶ ἀρχοντιά. Μοιάζει μὲ ἄθλιο τουρκομαχαλᾶ, πού θὰ τρώμαζε κανεὶς νὰ τὸν περπατήσῃ σὲ μιὰν ἀσέληνη

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 123 τοῦ ὑπ' ἀρ. 6 τεύχους.

νύχτα. Αυτό είναι η πρώτη απογοήτευση, ή μάλλον ή προσγείωση, ή αναγκαστική.

Προχωρώντας και φθάνοντας μπροστά στον Ιερό περίβολο του Οικουμενικού μας Πατριαρχείου, αντικρύζουμε κοντά στην έξωτερική του πύλη, πάνω σε ιστό την τούρκικη σημαία. Έχουμε την ψευδαίσθηση —άλλοίμονον!— πώς θρισκόμαστε σ' ελληνικό χώρο και γι' αυτό μας ξενίζει ή παρουσία της σημαίας αυτής, που όμως, στην περίπτωση αυτή είναι μάλλον, προστατευτική. Σταματά τον όχλο από κάθε πρόθεση επίθεσης ή βεδήλωση του χώρου.

Στην έξωτερική κύρια είσοδο με συγκίνηση και δέος αντικρύζουμε και προσκυνούμε τα άγια των αγίων του Έλληνισμού. Της Ρωμοσύνης, όπου και αν βρίσκεται. Μπροστά σ' αυτήν, την σχεδόν τετράγωνη διφυλλη εξώπορτα που πρέπει να έχη ύψος περίπου 3 μέτρων —αν μη και λιγότερο— κρεμάσθηκε ο Πατριάρχης μας, ο άγιος Γρηγόριος ο Ε', ο εθνομάρτυρας. Είναι κλειστή. Δεν έχει ανοίξει από τότε, από την φοβερή χρονολογία του Πάσχα του 1821.

Τότε, σ' εκείνη την τραγική μέρα, ή αγριότητα των Τούρκων του Σουλτανικού περιβάλλοντος, που δεν μπορούσε να ξεσπάση πάνω στους «θρασυτάτους» επαναστάτες του Μωρηά, εξάντλησε την όρμη της πάνω σ' αυτόν τον γέροντα των 72 χρόνων, στην άγια μέρα της Αγάπης του Πάσχα. Αποφάσισε, από την μία, την εξόντωσή του, με την κρεμάλα και μάλιστα μπρός στην Πύλη του Πατριαρχείου του, για παραδειγματισμό των γκιαούρηδων και από την άλλη, την αντικατάστασή του με άλλον Πατριάρχη, για να δείξει στους επικίνδυνους γείτονες της Τουρκίας, τους Ρώσους, ότι, τάχα, τιμωρούσε τον προδότη, χωρίς να χτυπά και ν' αφανίζει τον θεσμό.

Για να τελειωθή το εγκληματικό σχέδιο, αναμφίβολα, το σχοινί της άγχόνης δεν ήταν δυνατόν να δεθθή στο μπροστινό μέρος της Πύλης, λόγω του σχετικά μικρού ύψους της. Προσδέθηκε στο πίσω μέρος της εξωθύρας αυτής, πάνω στην μπάρα της και ύστερα απ' αυτό, ρίχθηκε προς τα εμπρός —προς το μέρος όπου σήμερα στεκόμαστε— για να τυλιχθεί, τελικά, ο θρόνος γύρω από τον λαϊμό του καταδίκου γέροντος και να ολοκληρωθή το εγκλημα της εκτέλεσης.

Έτσι πρέπει να γίνουν οι αγριότητες εκείνες, μπροστά στα μάτια του πανάθλιου, του αφρισμένου από την λύσσα και τον φανατισμό όχλου. Συνωστίζονταν μπροστά σ' αυτή την πύλη για ν' απολαύσει το θέαμα του τραγικού μαρτυρίου ενός αδύνατου γέροντα. Ο μεγάλος βεζύρης, ο έκφραστής και εκτελεστής της θέλησης του Σουλτάνου, ήλθε εδώ, στη θέση αυτή που και μεις θρισκόμαστε, και καθισμένος σε πολυθρόνα, καμάρωσε

το κατόρθωμα του απαγχονισμού του αγίου ανθρώπου που σε τίποτε άλλο δεν είχε φταίξει, παρά μόνον στο ό,τι γεννήθηκε Έλληνας και μάλιστα, Δημητσανίτης.

Τρεις μέρες έμεινε σ' αυτή τη θέση, που αντικρύζουμε, κρεμασμένη και καθυδριζόμενη ή σοφός του Πατριάρχη μας και σ' αυτό το διάστημα, μέσα στον περίβολο του πολυστένακτου Πατριαρχείου, σύμφωνα με την σουλτανική προσταγή, ή Ίερά Σύνοδος συνήλθε —πώς μπορούσε να κάνει αλλιώς;— για να εκλέξει νέο Πατριάρχη!

Όλοι οι Συνοδικοί, γνωρίζοντας τί θα τους περίμενε αν έδέχονταν τον ακάνθινο θρόνο της Κωνσταντινουπόλεως, δεν τολμούσαν να θάλουν ύποψηφιότητα. Και τότε, μπροστά στον κίνδυνο, να θεωρηθούν και αυτοί παραδάτες της Σουλτανικής προσταγής, επέλεξαν Πατριάρχη, τον Ευγένιο, Μητροπολίτη μιας μικρής Μητρόπολης της Μ. Ασίας, της Πισιδίας, ένα γεροντάκι, που κατά σύμπτωση βρέθηκε στο Πατριαρχείο και που για να καλύψει το κενό και να θγάλει την Σύνοδο από το αδιέξοδο και από άλλες επικείμενες συνέπειες σε θάρος της Εκκλησίας, δέχθηκε να γίνει διάδοχος του Γρηγορίου του Ε'. Ο νέος Πατριάρχης για να δεχθεί την επικύρωση του διορισμού του, σύμφωνα με το διατηρούμενο τυπικό, έπρεπε να πάρει την σουλτανική έγκριση, θγαίνοντας από τον περίβολο του Πατριαρχείου, τότε, —θέλοντας, μη θέλοντας— πέρασε από το διπλανό προς την κυρία είσοδο παραπόρτι και κάτω από την σκιά του κρεμασμένου λειψάνου του Γρηγορίου του Ε'. Το θέαμα που αντίκρουσε, οι άγριες φωνές, οι βλασφημίες, οι ανήκουστες θρισίες, οι έμπτυσμοί που δέχθηκε ήταν τόσσοι, ώστε να ύποσται ο άτυχής γέροντας, τρομακτικό κλονισμό.

(Συνεχίζεται)

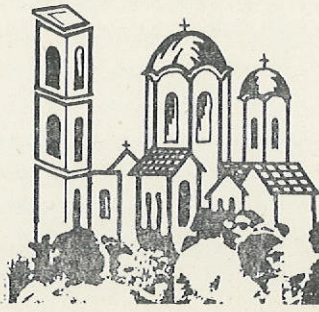
ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ
Καθηγ. 'Ι. Μ. Φουντούλη
ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ
ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ,
τόμος Α' - έκδοση Γ'

Βιβλίο - θησαυρός, πρωτίστως για τους κληρικούς και γενικότερα για κάθε ορθόδοξο που ενδιαφέρεται να μάθει το «τί» και «πώς» στις λεπτομέρειες των Ακολουθιών που τελούνται καθώς και σ' άλλα θέματα θ. Λατρείας.

Άπευθύνεσθε: Βιβλιοπωλείο οδ. Δραγατσίου 2 — Πλατ. Κλαυθμώνος.

Γράψατε: 'Ιασιού 1, 115 21 'Αθήνα, τηλέφ. 7228.008.

Η ΣΕΛΙΔΑ ΤΗΣ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΑΣ

Με τη ΜΑΡΙΑ ΜΑΤΖΑΡΗ - ΜΙΧΑΗΛ

6. Ἡ πρεσβυτέρα - οἰκοδέσποινα

Καλή μου πρεσβυτέρα,

Ἄν ὁ ναός εἶναι τὸ σπίτι τοῦ Θεοῦ - Πατέρα, ἀνοιχτὸ γιὰ ὅλα τὰ παιδιά του, τὸ σπίτι τοῦ ἱερέα - πατέρα εἶναι καὶ σπίτι τῶν παιδιῶν του, τῶν ἐνοριτῶν.

Δὲν εἶναι τυχαῖο ὅτι τὸν ἀποκαλοῦν πατέρα. Πράγματι ὁ ἱερέας εἶναι ἐκεῖνος ποὺ τοὺς γέννησε μέσα ἀπὸ τὴν κολυμβήθρα, στὴ χριστιανικὴ ζωὴ. Εἶναι ὁ πνευματικὸς πατέρας γιὰ τοὺς ἑδωσε τὸ γάλα τῆς χριστιανικῆς πίστεως στὴ νηπιακὴ τους πνευματικὴ ζωὴ καὶ τοὺς ἔθρεψε γιὰ νὰ τοὺς δώσει ὄρμους πιστοῦς στὴν Ἐκκλησία.

Στὸ ναὸ διάκονος τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν παιδιῶν του, τῶν πιστῶν, εἶναι ὁ ἱερεὺς.

Στὸ σπίτι τοῦ ἱερέως ὅμως διακόνισσα τῶν παιδιῶν τοῦ ἱερέως καὶ τῶν δικῶν σου εἶσαι ἐσύ, καλή μου πρεσβυτέρα.

Ἔτσι, ὅπως ὁ ναός εἶναι ἀνοιχτός γιὰ τὰ παιδιά τοῦ Θεοῦ, σὲ κάθε ἀνάγκη τους καὶ ὁ ἱερεὺς πρόθυμος νὰ τοὺς ἐξυπηρετήσῃ, τὸ ἴδιο καὶ τὸ σπίτι τοῦ ἱερέως, τὸ σπίτι σου, εἶναι ἀνοιχτὸ γιὰ τοὺς ἐνορίτες, γιὰ κάθε βοήθεια ποὺ θὰ ζητήσουν ἀπὸ τὸν ἱερέα - πατέρα τους. Καὶ ἡ οἰκοδέσποινα, ἡ πρεσβυτέρα, πρόθυμη νὰ τοὺς ὑποδεχθῇ καὶ νὰ τοὺς ἐξυπηρετήσῃ.

Τούτῃ τὴν ἀλήθεια, τῆς πνευματικῆς πατρότητας, πολὺ παραστατικὰ μᾶς τὴν περιγράφει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος στὴν Α' πρὸς Κορινθίους Ἐπιστολὴ του: «Ἐάν γὰρ μυρίους παιδαγωγούς ἔχητε ἐν Χριστῷ, ἀλλ' οὐ πολλούς Πατέρας· ἐν γὰρ Χριστοῦ Ἰησοῦ διὰ τοῦ Εὐαγγελίου ἐγὼ ὑμᾶς ἐγέννησα». Σὺν γνήσιος, λοιπόν, διάδοχος τῶν Ἀποστόλων καὶ ὁ σημερινὸς ἱερεὺς, εἶναι πνευματικὸς πατέρας γιὰ τοὺς ἐνορίτες του.

Καὶ ὅπως ὁ ἱερεὺς ἱερουργεῖ καὶ διακονεῖ στὸ ναό, προσφέροντας στὰ παιδιά του τὴν ἀγάπη του καὶ τὸν κόπο του σ' ὅποιον μπεῖ στὸ σπίτι τοῦ Θεοῦ, ἔτσι καὶ σύ, ὡς οἰκοδέσποινα, ὑποδέχεσαι μὲ στοργὴ καὶ καλοσύνη τὰ παιδιά του, ποὺ θὰ χτυπήσουν τὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ τοῦ πατέρα τους.

Στὸ σπίτι τὸ δικό σου θὰ ἔλθῃ καὶ θὰ μείνῃ ὁ Ἐπίσκοπος ποὺ θὰ ἐπισκεφθῇ τὴν πόλιν ἢ τὸ χωριό σας. Σὺ, ὡς οἰκοδέσποινα θὰ τὸν δεχθῆς καὶ θὰ τοῦ διηγηθῆς, μαζί μὲ τὸν σύζυγό σου, τίς εὐλογίες καὶ τίς δυσκολίες ποὺ ἀντιμετωπίζετε στὴν πορεία τῆς διακονίας σας.

Τὸ ἴδιο θὰ κάνετε καὶ στὸν περιοδεύοντα ἱεροκήρυκα, ποὺ θὰ σᾶς ἐπισκεφθῇ, γιὰ νὰ προσφέρει τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ, τὴ θεϊκὴ προφή, στὰ πεινασμένα γιὰ λόγο Θεοῦ πνευματικὰ σας παιδιά.

Μὰ καὶ τὸν ὅποιοδήποτε ὁδοιπόρο, ἀδελφὸ τοῦ Χριστοῦ, μὲ τὴν ἴδια ἀγάπη καὶ στοργὴ θὰ τὸν δεχθῆτε.

Ναί, καλή μου, ἴσως δὲν εἶναι ὑπερβολὴ ἂν ποῦμε ὅτι, ὅπως ὁ ναός εἶναι γιὰ τὰ παιδιά τοῦ Θεοῦ προσιτὸς καὶ ἀνοιχτός, ἔτσι καὶ τὸ δικό σας σπίτι εἶναι τὸ ἴδιο προσιτὸ γιὰ τὰ παιδιά τοῦ ἱερέως. Σὺ τὸ ξέρεις αὐτὸ τόσο καλά. Πόσες φορές, ἀργὰ τὸ βράδυ, δὲν χτύπησαν τὴν πόρτα σας γιὰ νὰ ζητήσουν τὴ βοήθειά σας γιὰ κάποιον ἄρρωστο, γιὰ κάποιον ποὺ ἔχει ἀνάγκη; Κι ἀκόμα, πόσοι δὲν ἦλθαν στὸ σπίτι σας γιὰ νὰ βροῦν παρηγοριά, καταφύγιο, ξεκούραση, λύση στὰ προβλήματά τους;

Σ' ὅποιαδήποτε χώρα τοῦ κόσμου κι ἂν βρεθῇ κανεὶς, δὲν νιώθει ποτὲ ξένος, ὅταν ξέρει ὅτι κάπου ἐκεῖ ὑπάρχει τὸ σπίτι τοῦ ἱερέως.

Τούτο τὸ γεγονός τὸ ζοῦν οἱ πολυάριθμοι ναυτικοὶ μας, πού γιὰ κάθε λιμάνι, σ' ὅλες τὶς χῶρες τοῦ κόσμου ἔχουν στὴν ἀτζέντα τους τὴ διεύθυνση τοῦ ὀρθόδοξου ἱερέα καὶ τὸ τηλέφωνό του. Δὲν χρειάζεται νὰ ξέρει τὸ συγκεκριμένο ὄνομα τοῦ ἱερέως. Τὸ «πάτερ» εἶναι τὸ πιὸ γνωστὸ ὄνομα καὶ πρόσωπο, τὸ πιὸ οἰκεῖο. Τὸ σπίτι του εἶναι καὶ δικό του σπίτι, ἀφοῦ εἶναι ὁ πατέρας του. Ὁ ἱερεὺς εἶναι ἐκεῖνος, πού τελεῖ τὸ ἴδιο μυστήριο πού ἐνώνει, στὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ὅλους τοὺς ἀνθρώπους χωρὶς διάκριση.

Ἴσως ρωτήσεις: Μὰ ἀφοῦ μιλάς σὲ μένα γιὰτὶ ἀναφέρεσαι στὸν ἱερέα; Μὰ καλὴ μου, δὲν τὸ εἶπαμε ἀπὸ τὴν πρώτη συνομιλία μας, ὅτι ὅπως μὲ τὸ μυστήριο τοῦ γάμου γίνετε ἓνας ἄνθρωπος, ἔτσι καὶ μὲ τὸ μυστήριο τῆς ἱερωσύνης ἔχεις συμμετοχὴ καὶ στὴν πατρότητα τοῦ ἱερέως;

Χτυπώντας τὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ του, τὸ κάθε παιδί, δὲν ἔχει σημασία ποιὸν θὰ πρωτοαντικρύσει, γιὰτὶ ὁ πατέρας καὶ ἡ μητέρα ἔχουν τὴν ἴδια ἀγάπη. Τὸ ἴδιο ἰσχύει καὶ γιὰ τὸν ἱερέα καὶ τὴν πρεσβυτέρα, στὸ δικό σας σπίτι.

Καλὴ μου, στὸ σημεῖο αὐτό, θὰ ἤθελα νὰ σοῦ θυμίσω κάτι, πού ἀσφαλῶς καὶ τὸ ξέρεις καὶ τὸ ἔχεις ζήσει. Ὁ πόνος καὶ τὰ προβλήματα, πού ἴσως θὰ σοῦ ἐμπιστευθοῦν τὰ κουρασμένα παιδιὰ τοῦ Θεοῦ, ἀσφαλῶς δὲν ἔχουν τὴ θέση τῆς ἐξομολόγησής, μὰ πάντα θὰ πρέπει νὰ ἔχουν τὴ δέσμευση τοῦ ἀπορρήτου. Ἀλήθεια, πόσο ξεκουράζει καὶ πόσο δύσκολα συναντᾶμε στίς μέρες μας αὐτὴ τὴ δυνατότητα, δηλαδὴ κάτι πού θὰ πούμε νὰ μείνει ἀπόρρητο. Ἴσως μία ἀπὸ τὶς μεγαλύτερες αἰτίες τῆς μοναξιάς, τοῦ κλεισίματος στὸν ἑαυτό μας, εἶναι τούτη ἡ ἔλλειψη τῆς ἐμπιστοσύνης. Naί, ἴσως εἶναι ἡ μεγαλύτερη προσφορά στίς μέρες μας, νὰ μποροῦν, τὰ κουρασμένα παιδιὰ τοῦ Θεοῦ, στὸ πρόσωπο τοῦ ἱερέως καὶ τῆς πρεσβυτέρας νὰ καταθέτουν μὲ ἐμπιστοσύνη τὸ βάρος τῆς ψυχῆς καὶ τῆς καρδιάς τους. Τούτο τὸ βάρος τῆς ἐχεμύθειας, εἶναι μία ἀκόμη συμμετοχὴ σου, κατὰ κάποιον τρόπο, στὴν ἀποστολὴ τοῦ ἱερέως συζύγου σου.

Τί κι ἂν ὅλα αὐτὰ κουράζουν τὸ σῶμα σου καὶ νιώθεις τὶς δυνάμεις σου νὰ σ' ἐγκαταλείπουν; Ἡ ψυχὴ σου εἶναι πλημμυρισμένη ἀπὸ τὴν πιὸ γλυκεῖα χαρὰ. Νιώθεις ὅτι καὶ τὸ δικό σου σπίτι εἶναι ἓνα μικρὸ πανδοχεῖο, μιὰ «κατ' οἶκον ἐκκλησία».

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἐνίσωσε τόσο ἔντονα αὐτὴ τὴ διακονία τῆς χριστιανῆς οἰκοδόστουνας,

τὴν γυναικεῖα φροντίδα ἀλλὰ καὶ τὴν προσφορὰ τῆς, ὥστε μὲ συγκίνηση συχνὰ ἀναφέρεται στίς Ἐπιστολές του.

Τὸ Εὐαγγέλιο εἰσήλθε στὴν Εὐρώπη ἀπὸ τὸ σπίτι τῆς Λυδίας στοὺς Φιλίππους, μαζί μὲ τὴν Εὐδοκία καὶ τὴν Συντύχη, πού ἀναφέρει στὴν πρὸς Φιλιππησίους ἐπιστολὴ του. Τὴν Πρίσκιλλα πού διδάσκει τὸν σπουδασμένο Ἀπολλῶ. Τὴν Χλόη στὴν Κόρινθο, τὴ Φοίβη στίς Κεγχρεές, πού τῆς ἐμπιστεύεται καὶ τὴν μεταφορὰ τῆς πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολῆς του.

Τόση ἐντύπωση ἔκανε στὸν Ἀπόστολο ἡ προσφορά καὶ ἡ προθυμία τῆς Ἀφρίας, τῆς γυναίκας τοῦ Φιλήμονα, ὥστε στὴν ἐπιστολὴ του νὰ μὴ παραλείπει νὰ στείλει τοὺς χαιρετισμούς του. Ἀλλὰ καὶ τὶς κόρες τοῦ Ἀποστόλου Φιλίππου, δὲν ξεχνᾶ νὰ τὶς ἀναφέρει.

Ὅλες αὐτές οἱ εὐρωπαϊεὶς χριστιανὲς γυναῖκες, τῆς πρώτης Ἐκκλησίας, πόσα ἔχουν νὰ θυμίσουν σ' ὅλες τὶς σημερινὲς ἀδελφές τους, τῆς ἐνωμένης σήμερα Εὐρώπης, γιὰ τὴν ἱερὴ ἀποστολὴ πού ἔχουν, μέσα στὴ χριστιανικὴ Ἐκκλησία! Φτάνει δὲ μέχρι τοῦ σημείου, ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ὥστε νὰ βεβαιώνει ὅτι τὰ ὀνόματά τους εἶναι γραμμένα «ἐν βίβλῳ ζωῆς».

Πρώτη ἡ γυναίκα τοῦ δεσμοφύλακα ἦταν ἐκεῖνη πού δέχθηκε στὸ σπίτι τῆς τὸν Παῦλο καὶ τὸν Σίλα, μετὰ τὸν φοβερὸ σεισμὸ στὴ φυλακὴ τῶν Φιλίππων καὶ ὁ ἴδιος ὁ σύζυγός τῆς ἔπλυνε μὲ σεβασμὸ καὶ τρυφερότητα τὶς πληγές τους. Αὐτὴ σκέφθηκε ὅτι οἱ φυλακισμένοι Ἀπόστολοι δὲν εἶχαν φάει καὶ τοὺς ἐτοίμασε πλούσιο τραπέζι ἀγάπης καὶ εὐχαριστίας.

Ἀλλὰ καὶ ἡ οἰκογένεια τοῦ Ἀκύλα καὶ τῆς Πρίσκιλλας, στὴν Κόρινθο, ἦταν ἐκεῖνη πού ἄνοιξε φιλόξενα τὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ στὸν Ἀπόστολο Παῦλο καὶ μοιράστηκε μαζί του τὸ σπίτι, τὴν ἐργασία καὶ τὰ εἰσοδήματα. Ἔτσι ἄρχισε ἓνας ἀπὸ τὶς πιὸ σημαντικοὺς «δεσμούς» τοῦ ἀποστόλου Παύλου μὲ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Κορίνθου.

Καλὴ μου, ἡ συνέχεια αὐτῆς τῆς συγκινητικῆς καὶ ἱερῆς παράδοσης στὴν Ἐκκλησίαν μας εἶσαι σὺ ὡς πρεσβυτέρα. Στὸ πρόσωπο τὸ δικό σου πρέπει νὰ ξαναζήσουν οἱ ἱερεὲς αὐτῆς γυναικεῖες μορφές τῆς Ἐκκλησίας μας. Οἰκοδόστουνας αὐτῶν τῶν εὐλογημένων σπιτιῶν καλεῖσαι νὰ ἀναδειχθεῖς.

Ε Π Ι Κ Α Ι Ρ Α

Ἐπιτάφιος στὸ Πλωμάρι.

ΣΤΗΝ ΚΕΝΤΡΙΚΗ πλατεία τοῦ Πλωμαριοῦ, πὸν εἶναι ἡ συμπρωτεύουσα τῆς Λέσβου, βρεθήκαμε τὸ βράδυ τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς. Ἦταν ἡ στιγμή πὸν οἱ τρεῖς Ἐπιτάφιοι τῶν ἐνοριῶν συναντήθηκαν, ὅπως πάντα, κατάφορτοι ἀπὸ πολύχρωμα λουλούδια, παράδοση, κατάνυξη θρησκευτική. Σ' ὅλες βέβαια τὶς περιοχὲς τῆς Ἑλλάδος ὁ σιολισμὸς τοῦ Ἐπιταφίου ἀποτελεῖ ἱεροτελεστία οωσή. Στὸ Πλωμάρι ὁμως τούτη τὴν κορυφαία ἡμέρα ὅλα εἶναι σιὸν ὑπερθετικὸ θαυμῶ. Τὶς περισσότερες φορὲς τὰ σχέδια εἶναι ἐμπνευσμένα ἀπὸ εἰκόνες τῆς ζωῆς τοῦ Χριστοῦ πὸν ἀποδίδονται μὲ ἀνθη. Καὶ ἀποδίδονται τόσο προσεγγμένα...

Τὸ προσκνηματικὸ ταξίδι μας στὸ Πλωμάρι, τὸ πραγματοποιήσαμε... ξεφυλλίζοντας τὶς σελίδες Μεγαλοδομαδιατικὸν τεύχους, ἑβδομαδιαίου περιοδικοῦ τῶν Ἀθηρῶν. Ἐξὶ θαυμάσιες φωτογραφίες κι ἕνα ζεστὸ κείμενο πὸν ὑπογράφουν ὁ Γιώργος καὶ ἡ Εὐῆ Παπουτσιάνη κατασιπίζουν πλούσια τὸν ἀναγνώστη, πὸν ἔχει τὴν ἐντύπωση ὅτι ζεῖ τὶς μεγάλες στιγμὲς σιὸ ἀκριτικὸ μεγαλονήσι. Χιλιάδες λουλούδια, πληροφοροῦμαστε, συγκεντρώνονται ἀπ' ὅλα τὰ σπῆτια γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτό. Ἐνα δυὸ ἄτομα εἶναι οἱ... ἀρχιτέκτονες καὶ δεκάδες ἄλλα βοηθοῦν. Τὸ θέαμα πὸν σιὸ τέλος παρουσιάζεται, εἶναι σι' ἀλήθεια ἐξάισιο. Τρεῖς πύρινα ποτάμια —οἱ λιτανεῖες τῶν ἐνοριακῶν ναῶν τοῦ Ἁγίου Νικολάου, τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς καὶ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου— προχωροῦν μέσα ἀπὸ τὰ πλακόστρωτα καλντερίμια Οἱ εὐωδιὲς τῆς Ἀνοιξης ἀνακατεύονται μὲ τοὺς ὕμνους. «Ὁ ἀῆρ ἀγιάζεται ἀπὸ τῆς μελωδίας». Ἡ στιγμή τῆς συνάντησης σιὴν προκυμαῖα εἶναι κι ἐκείνη τοῦ «συναγωνισμοῦ», μιᾶς εὐγενικῆς ἄμιλλας. Εἶναι δύσκολο νὰ διακρίνει κανεὶς ποιὸς εἶναι ὁ καλλίτερος. Ὅλοι τους εἶναι μικρὰ ἀριστουργήματα, καθὼς κουβαλοῦν τὴν παράδοση, τὸ μεράκι καὶ τὴν πείρα αἰῶνων.

Ἡ Ὁρθοδοξία καὶ ἡ Ρωμιοσύνη, τὸ μήνυμα τῆς ἡμέρας, ἀνάγλυφα σαρκώνονται μὲ τὰ πολύχρωμα λουλούδια, λάμπουν σιὰ μάτια τῶν προσκνητῶν, φυλλάζουν σις καρδιὲς τους...

Τὸ ἠχηρότερο σάλπισμα.

ΤΟ ΔΙΑΛΛΑΛΕΙ ὁ κενὸς Τάφος. Ὁλόκληρο τὸ οἰκοδόμημα τοῦ Χριστιανισμοῦ πυργώθηκε πάνω σ' ἕνα κενὸ Τάφο. Ἡ Ἱστορία δὲν σταμάτησε σιὸ Σταυρό. Προχώρησε σιὴν Ἀνάσταση. Τί κι ἂν φιλοτέχνησαν τὸ ἀριστούργημα τῆς ἀχαριστίας, τὸ σταυρό, γιὰ νὰ δολοφονήσουν τὸ Σωτήρα; Τί κι ἂν κατατέθηκε ἡ «Ζωὴ ἐν Τάφῳ»; Ἡ «τελευταία λέξη» δὲν ἀνήκει σιὸ Σταυρό, ἀλλὰ σιὴν Ἀνάσταση! Ἡ Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ βρῖσκειται μέσα σιὴν Ἱστορία τοῦ κόσμου σὸν ἕνας στυλὸς ἀπὸ φωτιά, μέσα σιὴ σκοτεινὴ ἔρημο τοῦ κακοῦ. Ἡ δόξα τῆς Ἀναστάσεως ἔρχεται ἀπὸ τὰ βάθη τῶν αἰῶνων. Εἶναι ἡ ἀκατάλυτη πίστη σιὸ Θαῦμα πὸν ὁ Ἰησοῦς πραγματοποίησε, γεφυρώνοντας τὴν ἄβυσσο τοῦ θανάτου μὲ τὴν ἀνοιξη τῆς ζωῆς. Εἶναι τὸ ἀριστούργημα καὶ τὸ ἀσάλευτο θεμέλιο τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐλπίδας, τὸ ἠχηρότερο σάλπισμα τῶν οὐρανῶν δυνάμεων!

Ὁ Χριστὸς ἦρθε σὸν ἕνα ἄπειρο θάλλος, γιὰ τὸ κακὸ εἶχε ἐπικινδυνὰ ἀπλωθεῖ Ἡρθε σὸν ἕνα κύμα τρυφερότητας. Σημαῖα τῆς Ἰδέας. Ποῖημα καὶ μάθημα τῆς καλοσύνης. Ἡ βία Τὸν σταύρωσε. Κι Ἐκεῖνος ζύμωσε θαθύτερα μὲ τὸ αἷμα Του τὴ σάρκα τῆς ἀνθρωπότητας, γιὰ νὰ τὴν ἐλευθερώσει ἀπὸ τὴν εὐτέλεια καὶ τὸ μῖσος. Ἐδωσε τὴν τελευταία μάχη μὲ τὴν ἁμαρτία. Καὶ νίκησε.

—Χριστὸς Ἀνέστη!

Τὸ θαῦμα ἀρνεῖται τὸ Θαῦμα!

Ἡ ΠΑΓΕΡΗ μηχανὴ τοῦ λογικοῦ ἀρνεῖται νὰ δεχτεῖ τὴν πραγματικότητα τῆς Ἀναστάσεως. Ὅσα μῶρεσε νὰ συλλάβει τὸ δίχτυ «αἰτίου καὶ αἰτιατοῦ» πὸν κατασκεύασε γιὰ νὰ προσανατολισθεῖ σιὴν ἀπεραντισμένη, τὰ βάπτισε φυσικὸ κόσμο. Ἀρνεῖται νὰ δεχτεῖ αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν κόσμο πὸν εἶναι ὁ μόνος φυσικός: τὸ θαῦμα. Ἐνα προῖον θαύματος, σὸν τὸν ἀνθρώπο πὸν ζεῖ σιὸν ἀπέθαντο ὤκεανὸ τῶν θανάτων, ἀρνεῖται τὸ Θαῦμα! Ζοῦμε σιὴν κυριαρχία τοῦ χρόνου. Περιπολοῦμε ψάχνοντας γιὰ εὐτυχία καὶ πλοῦτο καὶ ἡδονή. Σκονιάφουμε πάνω σις ἀντιξοότητες, πληγώνουμε καὶ πληγω-

νόμαστε. Ζούμε ύλοι όχι μονάχα μιὰ Βδομάδα Παθῶν, ὅπως ὁ Ἐσταυρωμένος, ἀλλὰ μιὰ δλόκληρη ζωή, γεμάτη ἀγκάθια, χολή καὶ ὄξος, καὶ τὸ χειρότερο: ἀπὸ ἀμφιβολία. Ὁ ἄνθρωπος γίνεται πλουσιότερος σὲ πείρα καὶ πὸ φτωχὸς σὲ αὐτογνωσία.

Τὸ σύμβολο τῆς Ἀνάστασης, ὑπερβαίνοντα τὴν Ἱστορία τοῦ Γεγονότος, γίνεται καὶ ἀνάγκη μιὰ πρόκληση τοῦ ἀνθρώπου νὰ σκεφτεῖ πέρα ἀπὸ τὰ προσωρινὰ καὶ τὰ ρευστὰ τῆς ὑπάρξεως, τὸ μόνιμο καὶ τὸ ἀειταλὲς τῆς ζωῆς. Ἡ τροχιά πρὸς τὴν κατάκτηση τῆς ἐνότητας μὲ τὴ θεότητα δὲν μπορεῖ ποτὲ νὰ νοηθεῖ καθολικῆ. Εἶναι μέγιστο τὸ μάθημα πὸν συμβολίζεται μὲ τὴν Ἀνάσταση. Ὁ ἄνθρωπος ὅμως ὑπῆρξε ἀμελής μαθητής...

Πίστευε καὶ μὴ ἐρεύνα;

ΜΕΡΙΚΕΣ διευκρινίσεις, μὲ ἀφορμὴ τὴ σίαση τοῦ Θωμᾶ ἀπέναντι σὸ γεγονός τῆς Ἀναστάσεως: Ἄλλο πράγμα ὁ ἄπιστος, ἄλλο ὁ δόπιτος. Ὁ Θωμᾶς ἦταν δόπιτος, ὄχι ὅμως ἄπιστος. Ὁ Κύριος τοῦ εἶπε «μὴ γίνου —ὄχι μὴ ἔσο— ἄπιστος». Δὲν καταδικάζει τὴ διάθεση γιὰ ἐρεύνα, ἀλλὰ τὸν τρόπο, τὴ μέθοδο.

Τὸ «πίστευε καὶ μὴ ἐρεύνα» δὲν εἶναι γραμμένο σὲ κανένα ἀπὸ τὰ ἱερὰ κείμενα τῆς Θρησκείας μας. Τὸ ἔθεσαν σὲ κυκλοφορία οἱ ἐχθροὶ τῆς καθόλου, γιὰ νὰ τὴ δυσφημίσουν. Τὸ ἀντίθετο ὁ Χριστὸς εἶπε «ἐρευνάτε τὰς Γραφάς». Ἡ Θρησκεία δὲν φοβάται τὴν ἐρεύνα. Τὴν προκαλεῖ καὶ τὴν ἐπιβάλλει. Τὸ πνεῦμα τῆς γνήσιας Θρησκείας εἶναι: ἐρεύνα καὶ πίστευε. Ἐννοεῖται, χωρὶς προκαταλήψεις (σὸ μὲ πείσους καὶ μὲ πείσους).

Γιὰ νὰ μὴ διατρέχουμε τὸν κίνδυνο γελοιοποίησης μὲ τὸ πρόχειρο «ἐπιχείρημα» ὅτι «δὲν τὰ εἶδα ἐγὼ αὐτὰ καὶ γι' αὐτὸ δὲν τὰ πιστεύω», ὁ Κύριος συνιστᾷ: «Μὴ γίνου ἄπιστος, ἀλλὰ πιστός». Στὸ πρόσωπο τοῦ Θωμᾶ δὲν φέγει τοὺς εἰλικρινεῖς, ἐντιμους καὶ καλοπροαίρετους ἐρευνητές, ἀλλὰ τοὺς δοκησιόφους προχειρολόγους, πὸν τὶς γνώσεις τοὺς ὀφείλουν στὰ μαθητικὰ θρανία τοῦ δημοτικοῦ. Μὲ ὅσα πάντως καὶ ἂν φλυαροῦν παλαιοὶ καὶ σύγχρονοι ἄπιστοι, δὲν πρόκειται μὲ τὴν ἀπιστία τοὺς νὰ μεταβάλουν τὴν πραγματικότητα.

Στὸ «Χριστὸς Ἀνέστη», ἐμεῖς ὅ ἀπαντήσουμε μὲ δάρρος καὶ ἐνθουσιασμό: «Ἀληθῶς Ἀνέστη»!

Διαβάσαμε, θυμηθήκαμε, ψιθυρίσαμε...

ΔΙΑΒΑΣΑΜΕ σὸ ἡμερολόγιο: 29 Μαΐου 1989.
Θυμηθήκαμε: 29 Μαΐου 1453...

Ἡ Κωνσταντινούπολη, ἡ Πόλη τῶν Παλαιολόγων καὶ τοῦ Ἡράκλειου, τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου καὶ τοῦ Φωκά, τοῦ Ἰουστινιανοῦ καὶ τοῦ Πορφυρογέννητου, τῆς Θεοδώρας καὶ τοῦ Ρωμανοῦ, πλίνεται σὲς γάζες μιᾶς πολιτικῆς νύχτας, πὸν φτάνει σὲς μέρες μας. Στὰ 1453 ἡ Πόλη τῶν Παλαιολόγων καὶ τῶν Ρωμανῶν, γίνεται Πόλη θρόνων καὶ δειρῶν. Στὴν Ἁγία Σοφία, μιὰ λειτουργία μένει ἀτέλειωτη: ἓνας βασιλιάς μαρμαρώνει κάποια ψάρια συμβολίζοντα τὴν προσομῆ. Στὶς ρομείκες καρδιές, μιὰ σπύθα γεννιέται σὲς κόγχες τῶν ματιῶν τοὺς δάκρυα πειρῶνουν, μεγαλώνουν, γίνονται βωμοί, τύμβοι, κενοτάφια, μνημεῖα, χῶμα ἐλληνικό, Ἱστορία, Παράδοση...

—Διαβάσαμε: 29 Μαΐου 1989.

—Θυμηθήκαμε: 29 Μαΐου 1453.

—Ψιθυρίσαμε: Δ ἔ ν ξ ε χ ν ὦ...

Ἀγκάθια στὸν παράδεισο.

ΔΙΑΝΥΟΥΜΕ τὸ μήνα τῶν λουλουδιῶν. Τὸ κόκκινο, τὸ πράσινο, τὸ κίτρινο, τὸ ἰώδες, σὲν ἀποθέωσή τοὺς. Μαργαρίτες, παπαροῦνες, κρίνα, κυκλάμινα, ὕμνων μὲ τὴν παρουσία τοὺς τὸ Δημιουργό. Δεπτὰ παιδικὰ χέρια ἀγκαλιάζουν τοὺς μίσχους καὶ τὰ κρυστάλλινα γέλια τοὺς, ἀπλώνονται σὲς ἀγροῦς.

Σ' ἓνα ἀνθισμένο λιβάδι βρέθηκα, τὴν περασμένη βδομάδα, μ' ἓνα ζευγάρι φιλικὸ καὶ τὰ νήπιά τοὺς. Τὰ χαιρόμουν μέσα σὲν παραδείσιο περιβάλλον. Σὲ μιὰ στιγμή πὸν τὸ μικρὸ ἔκοβε ἀμέριμνο παπαροῦνες, κλάμα διαδέχθηκε τὸ γέλιο τοῦ. Εἶχε τρυπηθεῖ ἀπὸ ἀγκάθι, φτυρωμένο ἀνάμεσα σ' ἄγριοιούλουνδα.

Μιὰ μικρογραφία αὐτοῦ τοῦ λιβαδιοῦ, σκέφτηκα, εἶν' ἡ ζωὴ, ὁ ἐαντὸς μας, ἀγαπητὴ ἀναγνώστη. Κατάσπαρτος ἀπὸ λουλούδια, ἀπὸ προτερήματα καὶ ἀρετές. Κάπου ὅμως ἀνάμεσά τοὺς, κρύβονται τὰ πάθη πού, σὲ ἀνύποπτο χρόνο, ὅπως τὰ ζιζάνια, κάνουν κακό. Ἡ Ἐκκλησία μας ἐξοπλίζει μὲ ζιζανιοκτόνο ἀποτελεσματικό! Τὴν Ἐξομολόγηση. Μὲ τὴ βοήθειά τῆς, σὲν ἀγρὸ τῆς ψυχῆς μας δὲν εὐδοκιοῦν ἀγκάθια οἱ παγίδες εἶν' ἀνίσχυρες καὶ τὰ ἰσόβια φῆδια μαζί μὲ τ' ἄλλα ἐρπετὰ πὸν σέρνουν τὸ θάνατο, ἀπομακρύνονται ἀνίκανα νὰ θλάφουν

—Γιὰ ποιὸν ἀλήθεια λόγο ἀπέχουν —ὄσοι ἀπέχουν —ἀπὸ τὸ λουτρὸ τῆς ψυχῆς;

Γιὰ ὅτι ἀφορᾷ στὸν «ΕΦΗΜΕΡΙΟ» πρέπει νὰ ἀπευθύνεσθε στὴ Διεύθυνση τοῦ Περιοδικοῦ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», ὁδὸς Ἰωάννου Γεωναδίου 14, 115 21 Ἀθήνα — Τηλ. 72.18.308.

«Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΣΤΟΝ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟ ΑΓΩΝΑ»

Για τη συγγραφή μελέτης με τον ανωτέρω τίτλο, η 'Αποστολική Διακονία άθλοθέτησε χρηματικό έπαθλο 100.000 δρχ., μέσω της «Ελληνικής Έταιρείας Χριστιανικών Γραμμάτων» (8ος Πανελληνιος Διαγωνισμός Λογοτεχνίας).

Η μελέτη πρέπει να είναι πρωτότυπη, έκτασως 130 έως 160 δακτυλογραφημένων σελίδων και θα υποβληθεί σε δύο αντίτυπα, ως τις 30 Σεπτεμβρίου 1989, στη διεύθυνση: 'Ελληνική Έταιρεία Χριστιανικών Γραμμάτων, Θάλειας 32, 155 61 Χολαργός ('Αθήνα).

Γίνεται γνωστό ότι θα ακολουθήσει η προκήρυξη διαγωνισμού για τη συγγραφή μελετών με θέματα: 'Η Έκκλησία στην Κατοχή, 'Η Έκκλησία στους άγώνες της Κύπρου και 'Η Έκκλησία στη Διασπορά, που θα άποτελέσουν μιά σειρά με γενικό τίτλο: «'Η Έκκλησία στους άγώνες του 'Εθνους» (μετά την "Άλωση).

Τήν έκδοση της μελέτης που θα θραβευθεί αναλαμβάνει η 'Αποστολική Διακονία. (Πληροφορίες παρέχει ο Διευθυντής Έκδόσεων της 'Αποστολικής Διακονίας κ. Εύάγγελος Λέκκος, 01/72 39 417).

Ο ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΕΦΗΜΕΡΙΩΝ

της 'Ι. 'Αρχιεπισκοπής Κρήτης απέκτησε το νέο Διοικητικό Συμβούλιό του, το οποίο αναδείχθηκε στις άρχαιρεσίες κατά τη Γενική Συνέλευση της 4ης Μαρτίου και καταρτίστηκε σε Σώμα από τούς πατέρες:

Χαράλαμπο Μουρτζόκη, πρόεδρο· Ζαχαρία 'Αδαμάκη, αντιπρόεδρο· 'Αντώνιο Κασωτάκη, γραμματέα· Δημοσθένη Στεφανίδη, ταμία· Ματθαίο Ζηδιανάκη, Γεώργιο Μακράκη και Κωνσταντίνο Καμάρη, μέλη. Στο 'Εποπτικό Συμβούλιο εκλέχθηκαν οί πατέρες: 'Ηλίας Βολονάκης, 'Εμμανουήλ Παπουτσάκης και Γεώργιος Χρηστάκης.

Ο Ι. ΝΑΟΣ ΖΩΟΔ. ΠΗΓΗΣ ΚΑΜΙΝΙΩΝ

στον Πειραιά, που είναι ιδρυματικός, άποκτη άύντομα τετραόροφο κτίριο, προορισμένο να στεγάσει και έξυπηρετήσει τις πολλαπλές ανάγκες της περιοχής (συγκεντρώσεις, κατηχητικά, συσσίτιο γερόντων, βιβλιοθήκη, κέντρο νεότητας κ.λπ.). Το έργο όφείλεται στην άνύστακτη μέριμνα του αιδεσ. έφημερίου π. Χαραλάμπους Τζέρμπου και στην άξια μιμήσεως δωρεά του φιλανθρωπού έπιχειρηματία κ. 'Ηλία Ζήτη, ο όποιος—σε συνέχεια και άλλων παρομοίων χειρονομιών— κατέβαλε το άπαιτούμενο ποσό για

Του κ. Εύαγγέλου Π. Λέκκου

την άγορά του οικοπέδου και για την άνέγερση και τον έξοπλισμό του κτιρίου.

Σημειώνουμε ότι η άνέγερση του πνευματικού αυτού κέντρου έντάσσεται στο μεγαλόπνοο πρόγραμμα του Σεβ. Μητροπολίτου Πειραιώς κ. Καλλινίκου, ν' άποκτήσουν όλοι οί ναοί της Μητροπόλεως του Ιδιόκτητα κτίρια για τη θεραπεία του πνευματικού και κοινωνικού τους έργου. 'Ο ίδιος προέστη και της τελευταίας θεμελιώσεως του Κέντρου, την Κυριακή 16 'Απριλίου.

Ο ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΣΥΜΠΑΡΑΣΤΑΣΕΩΣ ΚΡΑΤΟΥ-ΜΕΝΩΝ

«ό 'Ονήσιμος», ο όποιος προσφέρει σημαντικό έργο στον τομέα αυτό, έπεκτείνει διαρκώς τις δραστηριότητές του για την κάλυψη και άλλων πνευματικών και κοινωνικών αναγκών. Τήν περίοδο αυτή οργανώνει σειρά διαλέξεων διακεκριμένων Καθηγητών και άλλων ειδικών πάνω στο θέμα της θ ί α ς, ένω έκτύπωσε και κυκλοφορεί, σε τετραχρωμία, ήμερολόγιο και έπιγραφές, για άνάρτηση σε τοίχους, γραφεία κ.λπ. με συνθήματα, όπως: 'Εν 'Εκκλησίαις εύλογείτε τον Θεόν, Μακάριοι οί καθαροί τη καρδιά, ότι αυτοί τον Θεόν όψονται (Ματθ. ε' 8), 'Ο τρώγων μου την σάρκα και πίνων μου το αίμα έν έμοι μένει, κάγώ έν αυτώ ('Ιω. στ' 56), Γίνου πιστός άχρι θανάτου και δώσω σοι τον στέφανον της ζωής ('Αποκ. β' 10). Για περισσότερες πληροφορίες, στη διεύθυνση του Συλλόγου: 'Ασκληπιού και Σεργίου Πατριάρχου 8, 114 71 'Αθήνα, τηλ. 3622.017.

Ο ΕΝΟΡΙΑΚΟΣ ΤΥΠΟΣ

έμπλουτίστηκε πρόσφατα με δύο άκόμα έντυπα. 'Εχουμε ύπόψη μας την «'Ενοριακή ΕΥΘΥΝΗ» (μηνιαία έκδοση των ένοριών της 'Ιερās Μητροπόλεως Σύρου. 'Υπεύθυνος' π. 'Εμμ. Συρίγος, τυπογραφείο 'Ι. Μ. Ναού Μεταμορφώσεως Σύρου) σε σχήμα 30X43, με σ. 4 και ποικιλία θεμάτων ποιμαντικού, ιστορικού, έορτολογικού, κηρυγματικού, άγιολογικού και ειδησεογραφικού περιεχομένου, και την «'Ενοριακή ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ» (μηνιαία έφημερίδα ένοριακής νεανικής έστίας ί. ναού άγίου Δημητρίου - όμωνύμου Δήμου 'Αττικής. 'Υπεύθυνος' Διάκ. Ματθαίος Χάλαρης), σε σχήμα 21X30, με 8 σελίδες, σε διχρωμία, και περιεχόμενο παρόμοιο προς το ανωτέρω αναφερθέν.

Συγχαρητήρια και έπιτυχή συνέχεια στα δύο Δελτία!